

KKTC

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HALK BİLİMİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

KAŞKAY TÜRK ATASÖZLERİ İLE T.C VE KKTC ATASÖZLERİNİN

ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ (DENEME)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

YUSUF BATUR

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. HABİB DERZİNEVESİ

Lefkoşa - 2010

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yusuf Batur' a ait " Kaşkay Türk Atasözleri İle T.C Ve KKTC Atasözlerinin Anlam Bakımından İncelenmesi (Deneme) " adlı çalışma, jürimiz tarafından Halk Bilimi Eğitimi Ana Bilim dalında yüksek lisans tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Orhan Çiftçi:

(Üye): Prof. Dr. Habib Derzinevesi:

(Üye): Yrd. Doç. Dr. Ahmet Güneyli:

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.3./11../2010

İÇİNDEKİLER

SAYFA

Önsöz1

Giriş3

BÖLÜM I

Atasözü Nedir ?8

Biçim Özellikleri9

Kavram Özellikleri10

Tamamlayıcı Bilgiler11

Atasözlerinde Mecaz13

Kalıplaşmış Diğer Sözler17

Kaşkaylıların Yaşadığı Coğrafyanın Tanımı.....21

Fars Bölgesi'nin Coğrafi Konumu21

Fars Bölgesi'nin İdari ve Siyasi Konumu24

Fars Bölgesi'nde Yaşayan Halkın Milli Terkibi25

Kaşkaylıların Kökeni27

Kaşkaylıların Toplumsal Kuruluşu31

BÖLÜM II

Kaşkay Türk Atasözleri İle T.C ve KKTC Atasözlerinin

Anlam Yönünden Karşılaştırılması32

BÖLÜM III

Kaşkay Atasözleri77

BÖLÜM IV

Sözlük125

Kaynakça140

ÖNSÖZ

Atasözleri; atalarımızın söylediği sözlerdir. Atalarımız bu sözleri, yüzyıllardan beri gördükleri, yaşadıkları ve duydukları olaylara dayalı olarak söylemişlerdir. Bu sözler halk arasında tekrarlana tekrarlana günümüze kadar gelerek, dilimizin bir parçası olmuştur. Atasözleri, her milletin yaşayan en canlı unsurlarıdır. İçerdikleri bilgi ve düşünceler o halkın felsefesini teşkil eder. Duru ve özlü cümlelerden oluşmaları kolayca hatırlanmalarını sağlayan etkenlerden biridir.

Atalarımızın “sav, mesel, darb-ı mesel” diye adlandırdığı atasözlerimiz, dilimizin en önemli ve en değerli eserleridir.

Halk bilimi diğer adıyla folklor ; İngilizce bir kelime olup, İngilizcede “folk” ; halk ve “lore”; bilim demektir. Folklor; halk geleneklerini, adetlerini, inançlarını, efsanelerini, türkülerini ve edebiyatını inceleyen bilimdir.

Herhangi bir etnik grup, şarkısıyla, oyunuyla, kullandığı müzik aletleriyle farklılık yaratabilir. Bu etnik grup, ekinini biçerken kullandığı aletlerde farklılıklar veya başka topluluklarla benzerlikler gösterebilir. O grubun kendine ait efsaneleri, sözlü veya yazılı edebiyat ürünleri bulunabilir. Önemli olan bu değerlere sahip çıkarak küçük de olsa o grubun bir nefes olduğunu hissedebilmekte ve hissettirebilmektedir. Bu konuda en büyük görev toplum bilimcilere ve araştırmacılara düşer. Kıbrıs Türk Toplumu dünya ölçeğine göre az bir nüfusa sahiptir. Adanın küçüklüğüne ve nüfus sayısına rağmen Kıbrıs Türkleri, zengin ve köklü kültürel değerlere sahiptir. Tarih boyunca farklı medeniyetleri bünyesinde barındıran Kıbrıs Adası çeşitli kültürlerle ev sahipliği yapmış ve bir kültür mozaigi oluşturmuştur. Ne yazık ki var olan kaynakların toplanmasına çok geç başlanmıştır.

Tez konumu belirledikten sonra, Kıbrıs Türklerinin kültür değerlerini ele alan eserlerin yakın tarihlerde hazırlandığını fark ettim. Kıbrıs Türklerinin değer yargılarını hayatı boyunca yazan ve yazmaya devam eden çok sayıda eser veren **Mustafa Gökçeoğlu’na** çalışmam süresince verdiği moral ve desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Sürekli bir araştırma içerisinde bulunduğum bu zorlu süreçte, hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen ve yol gösteren çok değerli Halk Bilimi Başkanı aynı zaman da tez

danışmanım **Prof. Dr. Habib Derzinevesi** Hocam'a, bu tezin ortaya çıkmasında ortaya koyduğu katkı ve emeklerinden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

24.05.2010

Yusuf Batur

GİRİŞ

Bir dilin zenginliğinin bir ölçüsü şüphesiz kelime hazinesi olmakla beraber, o kelimelerin her birinin taşıdığı mana çokluğu, bir başka sözle yoğunluğu ve ince nüanslar da bunun kadar önemli bir zenginliktir. Hatta denir ki, medeniyetler nüanslar üzerine kurulmuştur. Bunda kısa ve özlü atasözü (darb-ı mesel) ve deyim (tabir) adı verdiğimiz ince ve derin manalı cümle ve kelime tertiplerinin zenginliği önemli rol oynar. Atasözü ve deyim, bir milletin yaşadığı acı – tatlı, sevindiren veya üzen, varlık ve yokluk hallerinin olgunlaştırdığı, pişirip yoğurduğu, süzgeçten geçirdiği halk beyninde ve vicdanında doğup yine halka mal edilmiş, asırların birikimini ve tecrübelerini bünyesinde, anlamında taşıyan en özlü guruplarıdır. Atasözü ve deyimler o milletin zekasının, zihin kalitesinin, kıvraklığının bir ölçüsüdür.

İnsanlar yaşadıkları çevreyi güdüm ve denetim altına almak için, bir takım teknikleri, bilgileri geliştirmek zorunda kalmışlardır. Yaşanan çevreyle dil arasında gündelik yaşamın sorunlarına yönelik bir bağlantı vardır. Toplumlar çevre ilişkilerinin gereksinimleri sonucu sözcükler üretirler. Bu ilişkiler sonucu kazanılan deneyimler, bilgiler, gelenek görenekler, toplumsal yaşam, kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Kuşkusuz her toplumun etkileşim alanları farklıdır. Geniş coğrafya üzerinde yaşayan halkların, bölgeden bölgeye, dilde ve yaşayışlarında farklılıklar görülebilmektedir. Gerek savaşlar gerekse göçler aynı dili kullanan insanlar birbirlerinden uzak düşmüşlerdir. Türk dili de bunlardan biridir.

Tarihin en eski uygarlıklarından birine ve şanlı bir geçmişe sahip olan Türk ulusu, dünyanın değişik bölgelerine yayılmış olması nedeniyle de bünyesinde zengin bir sözlü halk kültürü ve bu arada fevkalade kapsamlı bir atasözü hazinesi geliştirmiştir. Bilinen ilk yazılı kayıtlarımız olan Orhon Yazıtları'ndan başlamak üzere, birçok tarihçimiz, dilcimiz ve derleyicimiz, her dönemde çevrelerinde kullanılan atasözlerini kaydederek onları kendilerinden sonraki kuşaklara aktarmak istemişlerdir. Bu konudaki ilk zengin kaynak 11. yüzyıldan kalan Divan-ü Lügati't- Türk olup bunu birçok değerli kaynak takip etmiştir. Çeşitli ülkelerdeki Türkler kendi atasözleri ve deyimler sözlüklerini yazmışlardır. Örneğin; Abdullah Battal Taymas'ın hazırladığı 1988 yılında Türk Tarih Kurumu Basımevi tarafından yayımlanan "Kazan Türkçesi'nde Atasözleri ve Deyimler" adlı eser de bunlardan biridir. Örnekleri çoğaltabiliriz. Bu türden birkaç yapıta yer verecek olursak:

1. 1985 yılında Vladimir Drimba'nın Türk Folkloru Araştırmaları'na sunduğu "Dobruca Tatar Atasözleri".
2. 1986 yılında M. Türker Acaroğlu'nun Türk Folkloru Araştırmaları adına sunduğu "Gagauz Atasözleri ve Deyimleri" adlı bildiri.
3. 1985 yılında Dr. İrfan Morinanın 11. Uluslar Arası Türk Halk Edebiyatı Semineri'ne sunduğu "Mamuşa Atasözleri ve Deyimleri" adlı bildiri.

Türkiye'de bölgeler arasında da atasözleri ve deyimler farklılık göstermektedir. Bunlara Hilmi Dulkadir'in yayına hazırladığı ve 1988 yılında Ankara'da Çelebi Matbaası'nda basımı yapılan 1. ve 2. Mersin Milli Kültür Ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri adlı yapıtta, Hüseyin Akgül'ün derleme çalışması olan ve Manisa Turizm Derneği yayını olarak 1987 yılında Manisa'da basımı yapılan Manisa folkloru adlı kitap bu gerçeğin en somut örnekleridir.

Türk atasözlerinin varlığı edebiyat tarihimizin derinliklerine kadar uzanır. Türk dili, VIII. Yüzyıldan itibaren sözlü anlatımın yanında, yazılı anlatımda da kullanılmaya başlanmıştır. İlk yazılı belgelerimiz Orhun Abideleri'dir. Orhun Abideleri'nden başlayıp günümüze gelinceye kadar Türk dili ve edebiyatının gelişmesini, yazılı belgelere dayalı olarak takip edebiliyoruz. Türk atasözleri, bu uzun kültür yolculuğunun daha ilk durağı olan Orhun Abideleri'nde karşımıza çıkmaktadır. Ahmet Caferoğlu, ilk Türk dili yadigarlarından biri olan Orhun Abideleri'nde yaptığı bir araştırmada o dönem Türklerin kullandığı üç atasözünü tespit etmiş, günümüz alfabesiyle yazılışlarını, çevirilerini ve kısa açıklamalarını vermiştir.

Atasözleri, Orhun Abideleri'nden sonra Yusuf Has Hacı'ın "Kutadgu Bilig" (1069), Kaşkarlı Mahmut'un "Divan-ı Lügati't-Türk" (1074), Edip Ahmet'in "Atabetü'l Hakayık ve Dede korkut gibi Türk dili ve Edebiyatının abide eserlerinde kullanılmaya devam etmiş ve on beşinci yüzyıla kadar genelde dağınık olarak gelmişlerdir. Bu yüzyılda onları derleme çalışmaları başlamıştır. Bu yüzyıla ait derlemeyi, Veysel İzbudak, günümüz alfabesiyle hazırlayarak bastırmıştır.

XV. yüzyıldan XIX. Yüzyıla kadar atasözleri üzerinde türlü düzeylerde durulmakla beraber, yukarıda anlattığımız sebeplerle, onlara karşı asıl ilgi, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren uyanmaya başlamıştır. Bu dönemde Tanzimat ve Islahat Fermanlarının ilan edilmesinden sonra devleti yönetenlerin siyaset alanında halka doğru yönelmeleri, medreselerin yanında yeni mekteplerin açılması, gazete ev dergilerin çıkmaya başlaması, tiyatronun edebiyatımıza girmesi, yazı dilini ister istemez sadeleşmeye ve konuşma diline

doğru ilerlemeye zorlamıştır. Hayatın ve tarihin akışının doğurduğu bu zorlamanın sonunda halkın dili ve edebiyatına karşı da varmıştır.

Tanzimat döneminde atasözü derleme alanındaki ilk çalışmayı Vacit yaptırmıştır. Vacit “altı yüz doksan kadar” atasözü derlemiş, başına “ Mukaddime” diyebileceğimiz bir önsöz yazarak bunları “Durub-ı Emsal” adıyla bastırmıştır. Ondan Ahmet Midhat Efendi, atasözleriyle ilgili bir kitap yazmıştır. Edebiyat tarihimizin sonraki dönemlerinde, hatta Cumhuriyet döneminde atasözleri üzerinde yapılan çalışmalarda onlarla ilgili yapılan tarifler, anlatılan özellikler ve verilen bütün bilgiler, Tanzimat döneminde basılmış bu ilk derleme kitaplarına “Mukaddime”, “İfade”, “İfade-i Mahsusa” ve “İzah” gibi adlarla yazılmış yazılara dayanmaktadır.

Ebüzziya Tevfik, Şinasi’nin “Durub-ı Emsal-i Osmaniyye’sini üçüncü kez bastırırken kitabın sonuna “Kitabı Basanın Düşünceleri” başlıklı bir yazı yazmıştır. Yazıda atasözü ile deyimmin tariflerini yapmıştır:

“Kitabı Basanı Düşünceleri:

Arap alimleri, atasözünü şöyle tarif etmişlerdir:

Atasözü, söz ile isimlendirilen, halk arasında dolaşarak yayılan ve meşhur olan cümlelere denir. Benzerlik manasından kaynaklanırlar. Güya (atasözünü) söyleyen kimse , o sözün varacağı yeri, çıktığı yere yaklaştırarak ve benzeterek söyler.

Avrupa ansiklopedistler, yani sözlük bilgileri ise şu yolda tarif etmişlerdir:

Atasözü, bir olay veya işin mana (bakımından) benzerini içine alan cümleye denir. (atasözü) halkın felsefesidir. Onunla o olay veya durumun, ya mahiyeti tarif ve yahut benzeri benzeri tasvir olunmakla olayın geçmişte dahi geçtiğine işaret edilir; (böylelikle) o atasözü bir belaya uğrayan veya muhatabı olan kimseyi teselli eder; ya da o (atasözünü) söyleyen kişi sözlerinin doğruluğunu ispatlar.

Zamanımızın en meşhur sözlük bilgini (şimdi ölmüş) olan Litre, sözlüğünde atasözünü: “Halkın dilinde dolaşan ve az kelimeyle meramı anlatan yaygın bir sözdür; genel bir kaide hükmündedir” diye tarif etmiştir.

Bu üç tarifi üçü de aynı anlamı ve hükmü anlatır; fakat aralarında (küçük bir fark vardır); bu fark mesala Marmara Denizi ile Karadeniz’in birbirine karıştığı noktadaki renk ayrılığına benzer.

Her lisanda atasözleri ile atasözleri kuvvetinde birtakım tabirler vardır. Fransızlar onlara expression derler. Lisanımızda ise yerine göre ıstılah (terim) ve yerine göre tabir (deyim) ile tarif olunabilir. Deyim, bir duyguyu veya hususi bir düşüncüyü tercüme etmek ve

anlatmaktan ibarettir. “Hatta meşhur tabirlerdendir” sözü, seçkinlerin ve halkın dilinde söylenile gelen bir deyimdir.

Bundan dolayı atasözleri ile meşhur deyimleri, (birbirinden) ayırmak gerekir.

Kısaca atasözü, bir olayı veya bir hikmeti (felsefe düşüncesini) ifade ederek insana bir işi gösterir ve onu uyarır.

Mesela :”bol bol yiyen bel bel bakar”

Türk atasözü, bir misafirin eğlenceye aşırı düşkünlüğü ve israfıyla elindeki mallarını bitirip daha sonra fakirlik ve sıkıntıya düşmesi ve bundan dolayı herhangi bir arzusunu yerine getiremediğinde söylenir. Bu atasözü böyle müsrif bir şahsı teselli etmek düşüncesiyle değil, belki onun geçmiş ve geleceğini tasvir ettiği için başkalarına ibret almaları maksadıyla söylenir.

Yine mesela:

“Bal bal demekle ağız tatlanmaz”

Atasözünü, yerine getirilmemiş bir söze önceden güvenerek bir işe olmuş bitmiş nazarıyla bakmaktan insanı sakındırmak yolunda söylerler.

Yine :

“Kaş yaparken göz çıkarır”

Atasözü, bir işi düzeltmeye kalkışıp da bozmak derecesinde berbat eden adamın halini tasvir etmek maksadıyla söylenir.

İşte bu sözler, bir hadiseyi veya bir işi temsil yoluyla tarif etmekle beraber bir hükmü ifade ederler ki halkın bu türden olan söyleyişlerine atasözleri denilir.

Türk lisanında ise birtakım terimler ve deyimler dahi atasözleri yolunda kullanıla gelmiştir. Deyim dediğimiz sözler ise bir durumu tasvir eder. Deyimde atasözünde bulunan hüküm yoktur.

Mesela meşhur “yalacı pehlivan” deyimini gibi. “Yalancı pehlivan” deyiminde hiçbir hadise (anlaşılmaz); bu deyimle bir şahsın mahiyeti ortaya konulur ki yerine getirmeyeceği bir tavırda bulunan, yapay kahramanlık taslayan kimseler anlatılır.

Bundan dolayı Osmanlı atasözleri arasında bu türden pek çok meşhur deyme tesadüf olunur. Bunlar gerçi hükmen atasözlerinden sayılmazlarsa da insanların dilinde çok kullanılmalarından dolayı atasözü kuvvetini kazanmışlardır.

Merhum Şinasi, Osmanlı atasözlerini derlediği zaman atasözleriyle deyimleri birbirinden ayırmaya lüzum görmeyerek ikisini beraber kaydetmiştir.”

Verdiğim örnekler ışığında hareket ederek; bize göre atasözleri ahlak ve milli adetlerimizi gösteren birer dil yadigarıdır. Bu alanda yapılan sayısız çalışmada bunu

kanıtlamaktadır. Türkün ihmal edilmiş dilini, edebiyatını, tarihini ve sanatını tarihin akışına uygun olarak ortaya çıkarmayı hayatının en anlamlı uğraşısı haline getiren yazarlarımızın, araştırmacılarımızın, ahlak ve adetlerimizin birer aynası olan atasözlerini ortaya çıkarmaktan kaçınmadıklarını ve günümüze kadar taşıdıklarına şahit olmaktayız.

24. 05. 2010

Yusuf Batur

ATASÖZÜ NEDİR?

Atasözleri, insanların yüzyıllar boyunca yaşadıklarından, denemelerinden, gözlemlerinden doğan sözlerdir. Öğüt, uyarı niteliği taşırlar. Bu sözler, bir ulusun ortak düşünce ve tutumunu belirtir, yol gösterici özellik taşırlar.

Bu sözleri doğuşu, halk edebiyatı ürünlerinin oluşmasını andırır. İlk söyleyenleri belli değildir. Bir atasözü ile anlatılan davranışın, tutumun doğruluğu herkes tarafından çabuk kabul edilir. İnsanlar arasındaki anlaşmazlıklarda atasözleri en önemli uzlaştırıcıdır.

Doğu ülkeleri atasözleri bakımından daha zengindir. Aynı ülkelere ait atasözlerinde şaşılacak anlam özellikleri vardır. Örneğin, bir Amerikan atasözü: “ Hırsızlama su tatlı olur” der. Türkçede bu: “ Bedava sirke baldan tatlıdır.” Diye söylenir.

Gelenekle yerleşmiş bir atasözü anlayışımız vardır. Bu anlayışa göre atasözleri, ulusal varlıklardır. Tanrı ve peygamber sözleri gibi ruha işleyen bir etki taşırlar. İnandırıcı ve kutsaldırlar. Nitekim eski bir atasözü şöyle der: “ Atalar sözü Kur’ana giremez, yanınca yelüşür.” Atasözleri, geniş halk yığınlarının yüzyıllar boyunca geçirdikleri denemelerden ve bunlara dayanan düşüncelerden doğmuşlardır. Ulusun ortak düşünce, kanış ve tutumunu belirtir, bize yol gösterirler. Bir atasözüyle belgelendirilen tutumun doğruluğu herkesçe kabul edilir. Anlaşmazlıklarda bir atasözü en büyük yargıdır.

Bilindiği gibi dil durağan değil değişkendir. Kişisel olduğu gibi toplumsal bir etkinliktir. Her dilin kendine özgü yapısı ve kuralları vardır. Böyle olmasına karşın ortak dilin farklı coğrafyalarda kullanımları yeni biçimlenmelere, öbeklenmelere neden olmuştur. Oluşan bu farklılıklar sonucudur ki çeşitli coğrafya parçalarında yaşayan Türklerin deyimleri, atasözleri tümce yapıları değişiklik göstermektedir.

Bir dilin zenginliğinin bir ölçüsü şüphesiz kelime hazinesi olmakla beraber, o kelimelerin her birinin taşıdığı mana çokluğu, bir başka sözle yoğunluğu ve ince nüanslar da bunun kadar önemli bir zenginliktir. Hatta denir ki, medeniyet nüanslar üzerine kurulmuştur. Bunda kısa özlü atasözü ve deyim adı verdiğimiz ince ve derin manalı cümle ve kelime tertiplerinin zenginliği önemli rol oynar. Atasözü ve deyim, bir milletin yaşadığı acı – tatlı, sevindiren veya üzen, varlık yokluk hallerinin olgunlaştırdığı, pişirip yoğurduğu, haddeden ve süzgeçten geçirdiği halk beyninde ve vicdanında doğup yine halka mal edilmiş, asırların birikimini ve tecrübelerini bünyesinde, anlamında taşıyan en özlü söz gruplarıdır. Atasözü ve deyimler o milletin zekasının, zihin/beyin kalitesinin, kıvraklığının bir ölçüsüdür. Sayfalarca yazı ve saatlerce konuşma, erbabınca çok kere bir tek atasözü veya deyimle kesin bir şekilde ifade edilebilir veya böyle bir yazı veya konuşmaya bu sözlerle şimşek gibi cevap verilebilir.

Bu derece mühimdir atasözü ve deyim. Öyle sağlamdır ki bunlar, sürdürülüp çarpıtılarak taşıdıkları mana dışına da saptırılamaz, taşınamazlar. Türkiye'ye sık sık gelip büyük musiki eserleri icra eden bir Azeri kompozitör ve Maestro: "bir kelime, ona ait özel manasıyla min (bin) senede teşekkül eder. Siz onu, bir kalemde üstünü çizerek lügat dışına atarsanız bin senelik hazinenizi kendi elinizle silip atmış, kaybetmiş olursunuz. Ve bugün maalesef yaptığınız bu.." demiştir.

1 – Atasözü, söz ile isimlendirilen, halk arasında dolaşarak yayılan ve meşhur olan cümlelere denir.

2 – Atasözü, bir olay veya işin mana bakımından benzerini içine alan cümleye denir; (atasözü) halkın felsefesidir.

3 – Atasözü, " Halkın dilinde dolaşan ve az kelimeyle meramı anlatan yaygın bir sözdür; genel bir kaide hükmündedir".

Bu tanımlardan üçü de aynı anlamı taşır. Bunlardan birincisi Arap alimlerinin; ikincisi, Avrupalı ansiklopedistlerinin; üçüncüsü de ünlü sözlük bilgini Litre'nin tarifidir. Ebüzziya'ya göre bunların üçü de aynı anlam ve hükmü anlatır, ancak aralarında küçük bir fark vardır. Bu fark, Marmara Denizi ile Karadeniz'in birbirine karıştığı noktadaki renk ayrılığından ibarettir.

Atasözleriyle ilgili bu üç tarif üzerinde kısaca durarak ortak noktalarını belirtmeye çalışalım. Bu tariflere göre atasözlerinin ortak özelliklerini şöyle sıralayabiliriz.

- A) Halkın dilinde dolaşmak,
- B) Az kelimeyle maksadı anlatmak,
- C) Meşhur bir söz olmak,
- D) Genel bir hüküm ifade etmek,
- E) Halkın felsefesini ortaya koymak

BİÇİM ÖZELLİKLERİ

1 – Atasözleri kalıplaşmış (klişe durumuna gelmiş) sözlerdir: Her atasözü, belli bir kalıp içinde, belli sözcüklerle söylenmiş olan donmuş bir biçimdir. Sözcükler değiştirilip yerlerine – aynı anlamda da olsa- başka sözcükler konulamayacağı gibi sözdiziminin biçimi de bozulmaz. Böyle değiştirmeler yapılırsa ortaya çıkan söz, - anlam değişmese daha – atalar sözü diye anılmaz. Örneğin:

Derdini saklayan derman bulamaz.

Atasözündeki "derman " yerine " ilaç " denilemez.

Çalma elin kapısını, çalarlar kapını. Sözünde de sözcüklerin yeri değiştirilerek:

Elin kapısını çalma, kapını çalarlar.

Biçiminde söylenemez.

2 - Atasözleri kısa ve özlüdür. Az sözcükle çok şey anlatırlar:

Dikensiz gül olmaz.

Taşıma suyu ile değirmen dönmez.

3 – Atasözlerinin çoğu bir iki cümledir. Daha uzun olanları azdır:

Vakit nakittir.

Yerin kulağı var.

Ak akçe kara gün içindir.,

Görünen köy kılavuz istemez.

Dost ile ye iç, alışveriş etme.

Ne yavuz ol asıl, ne yavaş ol basıl.

Yoldan kal, yoldaştan kalma.

Son pişmanlık fayda etmez.

Bu örneklerde görüldüğü gibi, cümlelerde en çok geniş zaman kipi, kimi vakit emir kipi kullanılmıştır. Başka kiplerle kurulmuş atasözleri daha azdır. Bunlarda da fiili söylenmemiş olanlarda da, ya geniş zaman ya emir anlamı gizlidir.

Ana kızına taht kurmuş, baht kurmamış.

Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.

Ne öldüm dememeli, ne olacağım demeli.

Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az.

KAVRAM ÖZELLİKLERİ

Her atasözü bir genel kural, bir düstur niteliğindedir. Bu kural ve düsturlar başlıca aşağıdaki kavram bölükleri içinde bulunur. Başka bir deyişle atasözleri, kavram bakımından birkaç çeşittir.

1 – Sosyal olayların olageldiklerini – uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak – yansızca bildiren atasözleri vardır.

Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer.

Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür.

2 – Doğa olaylarının nasıl olageldiklerini – uzun bir gözlem sonucu olarak – belirtilen atasözleri vardır:

Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.

Zemheride kar yağmadan kan yağması iyi.

3 – Toplumsal olayların nasıl olageldiklerini uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak bildirirken bundan ders almamızı hatırlatan atasözleri vardır.

Öfke ile kalkan ziyan ile oturur..

Sona kalan dona kalır

Ağlamayan çocuğa meme vermezler.

4 – Denemelere ya da mantığa dayanarak doğrudan doğruya ahlak dersi ve öğüt veren atasözleri vardır.

Ayağını yorganına göre uzat.

Bugünkü işini yarına bırakma.

Çirkefe taş atama üstüne sıçar.

5 – Birtakım gerçekler, felsefeler, bilgece düşünceler bildirerek yol gösteren atasözleri vardır:

Bal demekle ağız tatlı olmaz.

Can bostanda bitmez.

Korkunun ecele faydası yoktur.

6 – Töre ve gelenekleri bildiren atasözleri vardır:

Kızını dövmeyen dizini döver.

Dost başa bakar, düşman ayağa.

Kız beşikte, çeyiz sandıkta...gibi.

7 – Kimi inanışları bildiren atasözleri vardır:

Ananın bahtı kızına.

Akacak kan damarda durmaz...gibi.

TAMAMLAYICI BİLGİLER

Atasözleri donmuş birer kalıptır. Kimi atasözlerinin birkaç kalıbı olduğunu da belirtmek gerekir. Bu kalıplardan her biri ayrı ayrı atalar sözü olarak tanındığından değişiklikler “ donmuş olma “ kuralına aykırı sayılmaz.

Denize düşen yılana sarılır.

Atasözünün:

Denize düşen yosuna sarılır.

Biçimi de vardır. Fakat “denize düşen balığa ya da samana sarılır” gibi bir biçimi yoktur.

Ayağını yorganına göre uzat.

Atasözü ise, sözcüklerin sırası değişmiş olarak:

Yorganına göre ayağını uzat.

Biçiminde de söylenir. Bu iki söyleyişten başka biçimde söylenmez.

Kimi atasözleri ayrı ayrı bölgelerde değişik biçimler almış olabilir. Bu da yukarıdaki yukarıda ki kuralın bozulmuş olması demek değildir. Bu gibi atasözlerinin o bölgelerde kalıplaşmış özel biçimi var demektir. Örneğin:

Keskin sirke kabına zarardır.

Atasözü kimi bölgelerde:

Keskin sirke küpüne zarar.

Biçiminde söylenir.

Kısa ve özlü olmak, atasözlerinin özelliklerinden olmakla birlikte kimi atasözleri – başka bir özelliği sağlamak için – kavramı anlatmaya yetenden artık sözcük ile söylenmemiş de olabilir.

El elden üstündür.

Atasözü, düşüncüyü anlatmaya yeterken, buna:

Arşa varıncaya kadar.

Parçasının eklenmesiyle ikinci biçimde de kullanılan atasözü gibi.

Başka bir örnek:

Ayıpsız yar olmaz.

Kalıbı içinde bulunan sözün atasözü kimliğini almış biçimi, daha uzun olarak:

Ayıpsız yar isteyen yarsız kalır.

Söz uzamıştır, ama o kısa anlatımlı kuru mantığın inandırıcılığını, etkinlik ve güzelliğini de uzatma öğeleri sağlamıştır.

GENEL KURAL GİBİ OLANLAR

Bütün atasözlerin birer genel kural niteliğinde olduğunu yazmıştık. Bazı atasözleri genel kural olduğu halde gerçekten genel kural değildir.

Kör ölür, badem gözlü olur; kel ölür, sırma saçlı olur.

Gelen gidene rahmet okur.

Sözlerinin genel kural olduğu söylenemez. Bu gibi sözlerde durumların genelleştirilmiş olduğu görülmektedir. Genelliğine düşüncemizle sınır çizdiğimiz, her vakit değil zaman zaman böyle olduğunu kabul ettiğimiz atasözlerinden kimisinin eski biçiminde bu genelliğin hangi koşula bağlı bulunduğu söz içinde belirtilmiştir.

Suyu getiren de bir, testiği kıran da.

Biçiminde söylediğimiz atasözünün, XV. Yüzyılda yazılmış olan Atalar Sözü kitabındaki biçimi şöyledir:

İyilik bilmeyen katında su getirenle senek sıyan biridir.

ATASÖZLERİNDE MECAZ

Atasözlerini “ temsili sözler “ diye tanımlayanlar ve “ mecaz “ ı atasözlerinin ayrılmaz niteliği sayanlar vardır. Her ne kadar atasözlerimizin çoğu “ temsili “ ve “ mecazi “ ise de temsili ve mecazi olmayan atasözlerimiz de az değildir.

Mum dibine ışık vermez. (Mecazlı)

Damlaya damlaya göl olur. (Mecazlı)

Bugünkü işini yarına bırakma. (Mecazsız)

Dost ile ye iç, alışveriş etme. (Mecazsız)

Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır. (Mecazsız)

Atasözleri ustaca bir üslup, büyüleyici ve inandırıcı bir anlatım özelliği vardır. Yüzyıllardan beri kullanıldıkları, her gün işitildikleri halde tazeliklerini kaybetmeyen bu sözlerde çeşitli anlatış yolları, çeşitli söz ve anlam sanatları görülür. Örnekler:

BEYİT:

Gülme komşuna – Gelir başına.

Açtırma kutuyu – Söyletme kötüyü.

Güvenme varlığa – Düşersin darlığa.

Bağa bak üzüm olsun – Yemeye yüzün olsun.

Gelin altın taht getirmiş – Çıkmış kendisi oturmuş.

Mart kapıdan baktırır – Kazma kürek yaktırır.

DİZE:

Dilsizin dilinden anası anlar.

Çok naz aşık usandırır.

Etme bulma dünyası.

Kendi düşen ağlamaz.

Çocuktan al haberi.

SECİ:

Dertsiz baş mezarda taş.

Atta karın yiğitte burun.

İt ulur birbirini bulur.

Güvenme dostuna saman doldurur postuna.

Kar eden az etmez.

Emmim, dayım hepsinden aldım payım.

KİNAYE:

Can boğazdan gelir.

Balık baştan kokar.

ALİTERASYON:

Akça akıl öğretir.

Kaynayan kazan kapak tutmaz.

Tarlayı taşlı yerden kızı kardeşli yerden.

Al giyen aldanmaz.

Kızını dövmeyen dizini dövmez.

CİNAS:

Dilim seni dilim dilim dileyim.

Ulu sözü dinlemeyen uluya kalır.

Yerine düşmeyen gelin yerine yerine eskir.

Köpekle dalaşmaktan çalıyı dolaşmak yeğdir.

İSTİARE (EĞRİTELEME)

Ölmüş koyun kurttan korkmaz.

Delikli taş yerde kalmaz.

Koça boynuzu yük değil.

Et tırnaktan ayrılmaz.

Çoban armağanı çam sakızı.

Çay geçerken at değiştirilmez.

MECAZİ MÜRSEL

Bir çiçekle yar olmaz.

Hamama giren terler.

Ağız yer yüz utanır.

İki el bir baş içindir.

Kendi düşen ağlamaz.

Sağ baş yastık istemez.

Borçlunun dili kısa gerek.

TEZAT:

Ak akçe kara gün içindir.

Yaz yalan kış gerçek.

Güvenme varlığa düşersin darlığa.

AKİS:

Buldum bilemedim, bildim bulamadım.

Sen olursan bensiz, bende olurum sensiz.

HÜSNÜ TALİL:

Üzüm üzüme baka baka kararır.

İSTİFHAM:

El mi yaman, bey mi yaman ?

Sen ağa ben ağa, bu ineği kim sağa?

Kabahat ölede mi öldürende mi?

EKSİLTİLİ ATASÖZLERİ:

Kimi atasözleri eksiltili anlatımla söylene gelmiştir. Örnekler:

Ata arpa, yiğide pilav.

Aş tuz ile, tuz ozan ile.

Aba vakti yaba, yaba vakti aba.

El el ile değirmen yel ile.

İncir babadan, zeytin dededen.

Borç vermekle, düşman kırmakla.

ÖYKÜ BİÇİMİNDEKİ ATASÖZLERİ:

Kimi atasözleri çok kısa bir öykü biçiminde söylenmiştir. Örnekler:

Deveye “ inişi mi seversin yokuşu mu “ demişler; “ düz yere mi girdi “ demiş.

Kurda “ neden boynun kalın ” demişler; “ işimi kendim görürüm de ondan “ demiş.

Tilkiye “ tavuk kebabı yer misin “ demişler; “ adamın güleceğini getiriyorsunuz ” demiş.

Tencere demiş: “ dibim altın ” : kepçe demiş: “ girdim çıktım ”

Yalancının evi yanmış kimse inanmamış.

ATASÖZLERİNDE DEVRİK CÜMLE

Birçok atasözü devrik cümle ile kurulmuş; böylece daha güçlü bir anlatım sağlanmıştır. Örnekler:

Kazma elin kuyusunu, kazarlar kuyunu.

Say beni sayayım seni.

Sorma kişinin aslını, sohbetinden bellidir.

Var ne bilsin yok halinden.

Ada bana, adayım sana.

Besle kargayı oysun gözünü.

An beni bir kazla o da çürük çıksın.

ATASÖZLERİ ULUSAL DEĞERLERİ YANSITIR

Her ulusun atasözleri, kendi varlığının ve benliğinin aynasıdır. Atasözlerinde bir ulusun düşünceleri, yaşayışları, inanışları, gelenekleri görülür. Atasözleri, ulusların zekalarındaki keskinliği, hayallerindeki genişliği, duygularındaki inceliği belirten en değerli örneklerdir. Bu sözler, derin felsefelerden başka güzel buluşlarla, parlak nüktelerle, ince alaylarla, sert taşlamalarla doludur. Böylece her atasözü, kendi ulusunun damgasını taşır.

ATASÖZLERİNİN ÇIKIŞI VE BİÇİMLENMESİ

Bir atasözünün ilk taslağı kuşkusuz ki tek kişi ortaya atmıştır. Ama zamanla birçok kişiler onun üzerinde yontmalar, eklemeler, değiştirmeler yapmışlar; ona kamunun beğendiği, benimsediği bir biçim vermişlerdir. İşte ilk taslak, bu son biçimiyle atasözlerinin bütün niteliklerini kazanmış ve bir kişinin malı olmaktan çıkarak toplumun malı olmuştur.

Eski atasözlerinden bugün unutulmuş olanlar bulunduğu gibi yeni zamanlarda doğmuş atasözleri de vardır. Dokuz yüzyıl önce yaşadıkları Divanü Lugat – it – Türk ‘ten anlaşılan atasözlerinden kimisi bugün de yaşamakta ise de kimisi unutulmuştur. Dahası XV. Yüzyıl atasözlerinin durumu da böyledir.

İKİ YARGILI ATASÖZLERİ

Birtakım atasözleri iki yargılı, iki kurallıdır. Bu özellik eski atasözlerinde de bugünkülerde de görülür. Yargılar arasında başlıca iki türlü ilgi bulunur:

1 – Atasözü iki cümleli bir benzetmedir. Cümlelerden biri benzeyen, diğeri kedisine benzetilendir.

Hırsızlık bir ekmekten, kahpelik bir öpmekten.

Çok mal haramsız, çok söz yalansız olmaz.

Demir tavında, dilber çağında.

Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork.

Paran çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol.

2 – Atasözünün iki cümlesi arasında bir benzetme değil başka bir ilgi vardır: İki yargı birbirini tamamlar ya da birbirine karşıt olur.

Aç bırakma hırsız olur, çok söyleme arsız olur.

Güzel bürünür, çirkin görünür.

ATASÖZLERİYLE KARIŞTIRILAN SÖZLER

Atasözlerinin niteliklerinden kimisini taşıdıkları için atasözlerini andıran ve birçok kitaplarda atasözü diye gösterilen birtakım sözler vardır.

1 - “ Önsöz “, “ özdeyiş “ (vecize) adları verilmesi gereken ve uzun uzun açıklanabilen derin anlamlı kısa sözler.bu sözlerin söyleyeni belli olanlar da olmayanlar da vardır. Örnekler:

Bir güzel kıyafet, iyi bir tavsiye mektubudur. (Cenap Şahabettin)

Hayatta en hakiki mürşit ilimdir. (Atatürk)

Kabiliyetin mektebi yoktur.

En büyük utku, kişinin kendine egemen olmasıdır.

2 - Özdeyiş dışında kalan ve halk arasında sık sık kullanılan kısa, yalın gerçekler.

İlim deryadır.

Baba evladının fenalığını istemez.

Can tatlıdır.

Takdir ne ise o olur.

Fena söz çekilmez.

Lakırdı ile iş bitmez.

3 - Yazanı belli olan ve ya olmayan dize ve beyitler.

Hak ol ki Huda mertebeni eyleye Ali. (Ruhi)

Zerduz palan ursan eşek yine eşektir. (Ziya Paşa)

Sükut etmek gibi nadane alemde cevap olmaz. (Şefii Dede)

ATASÖZLERİNİ BAŞKA DİLE ÇEVİRME

Atasözleri başka dile çevrilebilir. Bu çeviride anlam kaybolmaz, sadece biçim özellikleri kaybolur. Birçok uluslarda aynı anlamı taşıyan atasözleri vardır.

KALIPLAŞMIŞ DİĞER SÖZLER

Her zaman duygularımızı, düşüncelerimizi, beklentilerimizi, sözcüklere döküp dört dörtlük anlatmak kolay değildir. Sözcüklerin salt tekil anlamlarıyla duygularımızı, düşüncelerimizi, beklentilerimizi açıklamak çok zordur. Açıklayabilirsek bile çok yalın bir hal almış olur. Atalarımız, yalın anlatımın etkisiz olduğunun farkına çok önceleri varmışlardır. Sözcüklerin tekil anlamlarıyla yetinmemişlerdir, söylemlerini daha çarpıcı, anlam derinliği ve renkli yapılarla ortaya koymuşlardır. Amaçlarına varmak için de uygun sözcükleri seçerek

kümeler oluşturmuşlar ve bu yapıları dondurmışlardır. Bu yapılara “kalıp sözler, öbek sözler, formeller “ denilmiştir.

Türk dilinin büyük bilgini Ömer Asım Aksoy “ kalıplaşmış “ yapıların söz varlığının sayısını donmuş olarak tanımlamaktadır.

1 – Deyimler : Bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da cümlelerdir.

Deyimler de atasözleri gibi, kalıplaşmış sözlerdir. Bir deyimın sözcükleri değiştirilip yerlerine aynı anlamda da olsa başka sözcükler konulamaz ve deyimın söz dizimi bozulamaz. Deyimlerde de hem biçim, hem kavram özellikleri bulunmaktadır. Biçim özelliklerinden kimisi atasözleriyle deyimler arasında ortakdır. Kavram özelliklerinde böyle bir ortaklık yoktur. Örnekler:

Sözünden çıkmamak.

Sözünü kesmek.

Soluk soluğa.

Salla başını al maaşını.

Kırıp geçirmek.

Kısmeti ayağına gelmek.

Katır inadı.

Kazan kaldırmak.

Kaz gibi bakmak.

2 - Abartılar: Bir şeyi olduğundan az veya daha çok söylemektir.

Sen de yüz, ben diyeyim bin.

3 – Adak sözleri: Dileğin gerçekleşmesi karşısında Tanrı’ya sunulan şeylerdir.

Oğlum askerden sağ salım gelsin kurban keseceğim.

4 – Ağız alışkanlıkları: Çok söylemekten veya tinsel etkiler altında belenmiş bir sözü düşünme ürünü olmadan yerli yersiz yenilemeye ağız alışkanlığı denmektedir.

Nasıl gider işler?

5 – İkilemeler: Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla kullanılan yargısız bir anlatım türüdür.

İkileme, Türkçenin çok önemli bir özelliğidir. Türkçede ikileme diğer dillere göre oldukça yaygındır. İkileme, Türkçenin zenginliğidir, yaratma gücüdür. İkileme yoğunlaştırılmış bir ses ve anlam gücüdür. Türk düşüncesindeki anlam bolluğunu, kavram

inceliğini karşılamak üzere sözcük kurar gibi kurar gibi türlü yönlerden birbiriyle ilgili iki sözcük yan yana getirilir ve yeni bir anlatım yolu yaratılır.

Atasözlerinin, deyimlerin, belleklerde yer etmesine yardımcı ek özelliklerin başında ikilemeler gelir. Türkçedeki deyimlerin pek çoğunda ikileme vardır. Deyimleri uzun anlatımlardan daha etkili yapan yapılarındaki ikilemelerdir.

İKİLEMELERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

İKİLEMELERDE SES BENZERLİĞİ :

İkilemeleri kuran sözcüklerin çoğunda önseste ve son seste ses benzerliği vardır. Bunun yanı sıra sözcükler arasında ünlü uyumları, ünsüz benzeşmeleri gibi ses uygunluğu da söz konusudur.

1 – Önseste Benzerlik : İkilemeyi kuran sözcüklerin başındaki ünsüzlerin benzeşmesidir.

Çerden çöpten

Kız kızan

Saçma sapan

Kılık kıyafet

Sağ salim

Bağ bahçe

Kol kanat

Düğün dernek

2 – Sonseste Benzerlik : Sonsesteki ünsüz ya da ünlülerin benzeşmesidir. Sonsesten benzeşmesi son ek benzerliği ile de sağlanabilir. Bu benzeşme bir çeşit uyak (kafiye) sayılabilir.

Eciş bücüş

Akça pakça

Belli başlı

Halim selim

Tuz buz

Sarmaş dolaş

Dirlik düzenlik

Selam kelim

3 – İkilemelerdeki Ünlü Kuralı : A) Ayrı sözcüklerle kurulmuş ikilemelerin çoğunda, özellikle yansımalarla kurulanlarda, birinci sözcüğün ilk hecesinde(a), sesi varsa, ikinci sözcüğün ilk hecesinde (u) sesi bulunur.

Tak tuk

Cart curt

Haşır huşur

Şapır şupur

Gacır gucur

Hapır hupur

Çatır çutur

Abur cubur

B) Birinci sözcüğün ilk hecesinde (e) sesi varsa ikinci sözcüğün ilk hecesinde (ü) sesi bulunur.

Eğri büğrü

Kem küm

Eski püskü

Tek tük

C) Birinci sözcüğün ilk hecesinde kalın, düz, dar ünlü varsa sözcüğün diğer hecelerinde ve ikinci sözcükte de kalın, düz, dar ünlüler bulunur.

Sıkı fıkı

Kıvır zıvır

İvir zıvır

Pılı pırtı

Yırtık pırtık

Mırın kırın

KAŞKAYLILARIN YAŞADIĞI COĞRAFYANIN TANIMI

İran; çok milletli bir ülkedir. Bu ülkede yaşayan milletlerin başlıcaları: Fars, Azerbaycanlı, Türk, Arap, Türkmen, Lor, Kürt, Bahtiyarı, Gilek, Mazandaralı, Beluç ve az sayıda Ermeni, Asori halkı yaşamaktadır.

Kürt, Beluç, Lor, Bahtiyarı, Gilek ve Mazandaralılar; Farşlılarla etnik ve dil bakımından akraba olsalar da onlardan Kürt ve Beluçlular içtimai ve siyasi hayat sahasında farklılık göstermektedirler.

Azerbaycanlılara ve Arap'lara gelince belirtmek gerekir ki; İran, Yakın ve Ortadoğu halklarından üç büyük (Azerbaycan Türkleri, farşlılar ve Arap'lar) halkın asırlar boyu bir arada yaşadığı ülkedir. Farşlılar ve onlarla aynı köke bağlı olan halklar İran'ın kuzeybatı yerleşim yerleri dışında, ülkenin bütün topraklarına yerleşmişlerdir. Araplar, İran'ın güney ve güneybatı bölgelerine yerleşmişlerdir.

Azerbaycanlılar ise İran'ın kuzeybatısında Hamsa ve Hamedan şehirlerine kadar olan topraklarda çoğunlukta, ülkenin merkez, güney, güneydoğu şehir ve ilçelerinde yerleşik şekilde yaşamaktadırlar. İran'ın meşhur coğrafi uzmanı Jenral Ali Rezmaran'ın araştırmalarına göre; İran'ın bütün şehir ve ilçelerinde mutlaka ya göçebe halinde ya da yerleşik şekilde Azerbaycan Türkü yaşamaktadır.

İran'da yaşayan çoğunlukta veya azınlıkta olan halkların, ülkenin hangi kasaba veya şehirlerinde yaşadıklarıyla ilgili önemli bir olayı işlemek ve belirlemek esas maksat gibi ortaya koymamıştır. Sadece Fars Bölgesi'nde yaşamakta olan Azerbaycanlılardan "Kaşkay" ismiyle adlandırılan halkın, içtimai, iktisadi, ekonomik ve siyasal hayatın aydınlaştırılmasından özellikle Kaşkay halkının milli kültürlerinin belirlenmesinden ibarettir.

FARS BÖLGESİ'NİN COĞRAFİ KONUMU

Fars Bölgesi; İran'ın güneyinde geniş topraklara sahip olup, kuzeyinde İsfihan Şehri, batıda Huzistan şehri, güney ve güneydoğuda Basra Körfezi, doğuda ise Kirman şehirleri ile çevrilmiştir. Bu geniş topraklar, körfez sahilleri ve birkaç düzenli yerleşim birimi dışında dağlık ve yüksek yaylalardan ibarettir. Fars Bölgesi'ne kuzeybatıdan başlayarak güneydoğuya doğru paralel uzanan dağlar, Kürdistan ve Loristan'ın Zagros Dağlarının devamıdır. Dinar, Kuhkiloviye ve Buvanat dağları Fars Bölgesi'nin önemli dağlarıdır. Buvanat Dağı'nın en yüksek zirvesinin yüksekliği 4320 metredir. Bu dağların yüksek zirveleri daima karla kaplıdır.

Dinar, Kuhkiloviye ve Buvanat Dağlarından ayrılan dağların etekleri etrafında meydana gelen dereler, tepeler ve geniş düzlükler ve sonucunda verimli otlaklar oluşmuştur, bu otlaklar da orada yaşayan halkın hayvancılıkla uğraşmasına sebebiyet vermiştir.

Fars Bölgesi'nden körfez sahillerine kadar kuzeybatıdan güneydoğuya doğru uzanan paralel altı dağ (Hatun, Ersancan, Ahmadi, Dalu, Bozpar ve Hertenek) bulunmaktadır. Sahile yaklaştıkça dağların yüksekliği azalır. Bu dağların zirveleri 3100-3800 metre kadardır. Fars Şehri'nin önemli ırmakları; Kür, Seyvent, Karaağaç, Fehliyan, Ucan, Karaçay Irmağı'dır. Bu ırmakların suyu bahar mevsimlerinde artarak yataklarından taşarlar, derin derelerde şelaleler oluştururlar.

Fars Bölgesi'nin tarım arazileri ve bağlarının çoğunluğu bu ırmaklarla sulanır. Yaz mevsiminde, çayların ve ırmakların suyu azalır. Güney bölgelerinde bazı ırmakların suyu kurur. Fars Bölgesi'nin ırmakları da dağları gibi kuzeyden güneye doğru yönelirken belli bölgelerde isim değişikliğine uğrar. Kendi kaynağından başlayıp son noktasına kadar iki ve hatta üç isim değiştirdiği de görülmektedir. Kür Nehri, Fars Şehri'nin kuzeybatı dağlarından akan kaynakların birleşmelerinden başlayarak güneydoğu bölgelerine doğru akar. Kendi kaynağının Fars Bölgesi'nin kuzey dağlarından alan Sivent Nehri'de Polihan yakınlarından Kür Çayı ile birleşir ve Bend-i Emir adını alarak, Neriz Gölü'ne dökülür. Kaynağını Şiraz'ın kuzeybatı dağlarından alan Karaağaç Çayı Fars Bölgesi'nin güneydoğu bölgelerine akar. Firuzabat Şehrini geçtikten sonra bu çay Mond adı ile güneye doğru akar. Karaağaç Çayı'nın suyu bol ve tatlıdır. Ekili alanların sulamasında bu çaydan faydalanılır. Fakat güney bölgelerinde tuzlu bölgelerden geçerken suyu tuzlanır ve Şor Çayı ismini alır.

Fehliyan Irmağı'nın başlangıcı, Erdeken dağlarındadır. Bu ırmak Fars Bölgesi'nin doğusundan batısına doğru akar ve Zeytin Kasabası yakınlarında kuzeyden akan Hayrabat Irmağı ile birleşir. Fehliyan ve Hayrabat Irmakları birleştikten sonra Hindican adını alır. Huzistan Şehri'nin güneydoğu bölgesinde körfeze dökülür.

Fars Bölgesi'nin önemli gölleri: Nehriz (Bahtikan), Famur (Perişan), Maharlı (Nemek), Bermuzerd ve Haper'dir. Bu göllerden yalnız Famur Gölü'nde balık vardır.

Fars Bölgesi'nin toprakları iklim bakımından soğuk ve sıcak bölgelere bölünmektedir. Deniz seviyesinden 1500-2000 metre yükseğe kurulan bölgelerde soğuk hava serin havaya dönüşür. Bu bölge geniş yaylalarıyla, kaynayıp akan dereleri ve çeşmeleri ile yerleşim için çok elverişlidir. Bu bölgede yüksek dağlar, tepeler, dağların arasındaki dereleri ile geniş topraklar bütün yaz mevsiminde yeşil kalmaktadır. Güzel bir manzaraya birünen

vadi, geniş otlaklarıyla hayvancılık için bitmeyen yem kaynağına dönüşür. Bu bölgeler kışta soğuk, dağlar, tepeler ve düz ovalar kar ile örtülür.

Fars Bölgesi'nin güney ve güneydoğu bölgelerinde Fars körfez sahillerini çevreleyen sıcak bölgede kış aylarında kar yağmamaktadır. Hava soğukluğu sıfırın altına düşmez. İlkbahar ve yaz mevsimlerinde, sonbaharın da belli zamanlarında havalar aşırı sıcak olur. Şubat, mart, nisan aylarında havalar normale dönüşür. Tüm düz ovalar, çöl ve tepeler yeşilliklere bürünür.

Fars Bölgesi'nin kuzeybatısından başlayarak bu bölgenin özellikle Şiraz'ın batı tarafları Kohkiluye Dağları ve düz ovaları sık ormanlarla örtülüdür. Bu ormanlarda palut, karaağaç ve çınar gibi yararlı ağaçların yanı sıra çok miktarda meyve ağaçları da mevcuttur. Fars Bölgesi'nin özellikle sıcak bölgelerinde bulunan toprakların her tarafında çok miktarda kitre, boya, ilaç bitkileri ve çalılar yetişmektedir, yerel halkta bunlardan yararlanır.

Fars Bölgesi'nin ilçelerinin tümü meyve bağlarıyla ünlüdür. Fars bağlarında: "Kayısı, badem, elma, ayva, armut, nar, şeftali, erik ve benzeri meyveler yetiştirilir. Her sene yüksek miktarda meyve elde edilir. Fars'ta üzümçülükte yaygındır. Fars körfez sahillerinde ve ona yakın yerlerde; Fazrum, Fesa, Laristan, Hatr ve özellikle Cehrum'da geniş hurma bağları vardır. Bu bölgelerde birinci dereceden hurma yetiştirilir ve hurmalıklar halkın en önemli geçim kaynağıdır. Şiraz, Kadrum, Cehrum ve Hatr'da narinciye, çok miktarda portakal, limon, mandalina yetiştirilir. Şiraz, Kadrum, Cehrum'un sokaklarında bile portakal, limon ağaçlarına çok rastlanmaktadır.

Körfez sahillerine yakın yerleşim yerlerinde, İran'ın başka bölgelerinde yetişmeyen Hindistan cevizi, muz gibi meyveler yetiştirilmektedir. Fars Şehri'nde hayvancılık temel geçim kaynaklarında biridir. Bu şehir hayvancılıkta İran'ın en önemli ve elverişli bölgesidir. Fars'ın göçebe kabileleri esas itibariyle hayvancılıkla meşguldür. Tarım ve hayvan ürünlerinin çoğunluğunu bölge halkı kullanır fazlası ise İran'ın diğer şehirlerine ve komşu Arap ülkeleri hatta Pakistan ve Hindistan'a ihraç edilmektedir. İngiliz diplomat Lord Korzen 19.yüzyılın son yıllarında İran'ı özellikle Fars'ı ziyaret ederken bu şehrin ticaretinde en önemli yeri tutan ürünün afyon olduğunu belirtmiştir. Fars eyaletinde her yıl yabancı ülkelere 15 bin sandık (her bir sandık 100kg dır) afyon ihraç edilmektedir. 20. yüzyılın 30.yıllarına kadar Fars Şehri İran'ın güneyindeki en önemli ticaret merkezi konumundaydı. Fars bölgesinde ve İran'ın merkez bölgelerinde ihraç edilecek mallar buradaki Şehr ve Linge limanları aracılığıyla yabancı ülkelere gönderilirdi. 1938 yılında Hazar Denizi ile Fars Körfezini birleştiren demiryolu Fars topraklarından değil, Huzistan Şehri'nden geçip körfeze kadar uzanmıştır, burada Şahpur Limanı (Humeyni Limanı) faaliyete açılmıştır. 1939 yılında

İran'ın yabancı ticaret mallarının çoğunluğu bu limandan ihraç ve ya ithal edilir. Demiryolu yapıldığından itibaren Fars Bölgesi ve limanları ticarete zayıflamaya başlayarak kendi konumunu kaybetmiştir.

FARS BÖLGESİ'NİN İDARİ VE SİYASİ KONUMU

İran'ın Arap istilasından önce ve ondan sonraki dönemdeki şekli, Sefevi'ler hakimiyeti zamanındaki durumu hakkında bir çok bilgi ve materyaller mevcuttur. Avşar ve Zend kabilelerinin hakimiyeti döneminde ülkenin idari şekli ve toprak bölümünde önemli değişiklikler olmuştur. 18. yüzyılın 90. yıllarında İran beş hükümrancılık mıntıkasına ve 12 vilayete bölünmüştür.

1- Azerbaycan bu hükümrancılık bölgesinin hemen yanında 3. ve 4. bölge (Doğu ve Batı Azerbaycan bölgeleri, Hamse ve Hamedan kentleri) dahil idi. Kacar veliahtları bu bölgeye hükümdar olarak tayin edilirlerdi.

2- Kürdistan; bu hükümdarlık zamanında 13. bölge adının Kürdistan, 13. bölge sayılan Kırmişah bölgesi, Loristan ve onun Irak hudutlarında bulunan toprakları dahil edilmiştir.

3- Fars; bu hükümdarlık zamanında 8. bölge sayılan Fars bölgesi, 7. bölge olan Huzistan bölgesi, Fars Körfezi sahillerindeki topraklar ve körfeze ait olan adalar, aynı tarihte 10. bölge İsfihan ve berberinde Cehardinge ve Semirun kentleri birleştirilmiştir.

4- Horasan; hükümdarlık zamanında şimdiki 9. bölge (Horasan Bölgesi), 12. bölgenin devamında olan Sığistan bölgesi dahil edilmiştir.

5- Kirman ve Beluçistan; bu bölgelere zamanında 11. ve 12. bölgeler dahil edilmiştir.

Bu bölgelere ayırmada anlaşılan odurki; Kacar Hanedanları, hakimiyetlerinin ilk dönemlerinde ülkenin siyasi ve idaresini toprak bütünlüğünü korurken etnik özellikler muayyen derecede alınmıştır. Bu bölme 19. yüzyılın 80. yıllarına kadar devam etmiştir. 80. yıllarda ise İran dört bölgeye (Azerbaycan, Horasan, Fars, Kirman) ve yirmi üç kente bölünmüştür. 19. yüzyılın 80. yıllarında ki siyasi ve idari döngüsünde Huzistan'ı Fars mıntıkasından ayırarak ayrı bir bölge gibi ülkenin idari ve siyasi idaresine dahil etmişlerdir.

1912 yılında İran'ın içişleri bakanlığı tarafından tayin edilmiş özel heyetin yapmış olduğu gözlemlere göre; Fars Bölgesi, Şiraz, Abade, Kaşkay, Kohki, Loviye, Merkez, Hamse, Neyriz, Loristan diye adlandırılan 8 kente bölünmüştür. Bu parçalama Kacar Kabilesi hakimiyetinin bittiği zamana kadar devam etmiştir. Fakat Pehlevi kabilesi hakimiyete geçtikten sonra ülkede var olan önceden yapılmış olan bölmeler iptal edilerek, İran 10 bölge

ve 49 vilayete bölündüğünde Fars Bölgesi 7. bölge adı ile altı vilayete (Şiraz, Behbağan, Buşehr, Abade, Fesa ve Lor) bölündü. Fars Bölgesinin idari ve siyasi şekli hakkında bilgi vermemizden maksadımız Fars bölgesinin kuruluşunu aydınlatmaktır çünkü;Kaşkay halkının yerleşmiş olduğu topraklar Fars bölgesindedir.

1941 yılında dünya muharabesi ile İran'da meydana gelen değişiklikler ile göçebe halk eski yaşam şekline (Göçebe hayat tarzı) döndükten sonra Fars ahalisinin üçte ikisini göçebe ve göç yolları üzerinde bulunan köylerin halkı teşkil etmektedir. 1949 yılında İran iç işleri bakanlığının yayınladığı bildiriye göre Fars bölgesinde yaşayan insan nüfusu bir milyon dört yüz üç bin beş yüz seksen altı kişi idi.1959 yılı sayımına göre bu rakam bir buçuk milyona ulaşmıştır. 1966 yılı sayımlarına göre bu nüfus bir milyon dokuz yüz kırk dokuz bine yükselmiştir. Fars Bölgesi ile ilgili "Ezkuruş TA Ayra Mehr" adlı eserde verilmiş olan rakamlarda anlayabiliriz. Bu eserde Fars Bölgesi'nde yaşayan insan nüfusu bir milyon dört yüz elli bin olarak gösterilmektedir.

FARS BÖLGESİNDE YAŞAYAN HALKIN MİLLİ TERKİBİ

Fars Bölgesi'nde yaşayan halkın düzeni;İran Halkı'nın tertibi gibi karışıktır.İran'a üç büyük halkın "Fars, Arap, Azerbaycan Türkleri" yaşadığı bir ülkedir. Tahmini olarak İran'ın her tarafında yerleşik, göçebe ve ya yarı göçebe halde yaşayan Azerbaycanlılar, Tahran Halkı'nın üçte biri kadar, Sağ, Zeren, Kum, Arak ve Tahran etrafında yaşayan Şahsevenler, Horasan, Kirman Bölgelerinde yaşayan Avşarlılar, Bayatlar, Gürganda "Kacarlar", Fars'ta "Kaşkay",Boharlı, İnanlı, Nefer, Zülkader, Ağaçeri gibi Türk kabileleri, ikinci Hozistan,Fars'ta ve Fars Körfezi Sahilleri'nde yaşayan Araplar ise üçüncü yeri tutmaktadır.İran'a hakim yönetim ve burjuva muhalifleri halkın terkiinden söz ederken onların milli mensubiyetlerine göre değil, dini mensubiyetlerine göre hesaba almaktadırlar. İran Halkı'nın tam ekseriyetini teşkil eden Fars, Azerbaycanlılar ve Arap Halk'ı; (Vahid bir halk) ve ya (Vahid bir millet) yani (Müslüman millet) ve ya (İran Milleti) bazen (Fars Milleti) diye adlandırılır ve bu yolla milli mensubiyetlerini inkar etmektedirler.

İran yaşayan halkların içtimai ve siyasi tarihi gösteriyor ki; Hahamenlerin hakimiyete geçmelerinde Sasani'lerin bitişine kadar İran'da siyasi hakimiyet Farşlıların elinde olmuştur. Arabistan'da İslam'ın meydana gelmesinden sonra yakın ve orta doğuda hakimiyet Arap Halife'lerin elinde olmuştur. Yakın ve orta doğu halkları tarafından özellikle Azerbaycan,

İran, Orta Asya Halkları tarafından Arap istilasına karşı yapılan isyanlar Abbasiler, halifeliğin zayıflamasıyla İran ve diğer ülkelerde diğer milletlerin meydana çıkmasına neden olmuştur. İran'da Türk Kabileleri de uzun süre hakimiyet sürmüşlerdir. 964 sene boyunca İran'ın idaresi Türklerin elinde olmuştur. İran'da hüküm süren Türk Kabilelerinden Gazneliler ve Selçuklular Doğu Türklerine mensup olup geri kalan kabilelerin tümü Azerbaycan Atabeyleri; Karakoyunlular, Akkoyunlular, Sefeviler, Avşar ve Kacarlılar Azerbaycan menşeli Türk sülalelerinin 1929'a kadar sürmüş ve bu yıldan itibaren ecnebi elleri yardımıyla Pehlevi Sülalesi'ne verilmiştir.

İran'da yaşayan Aryenliler esas itibariyle Kafkas'lardan göçüp gelmişlerdir. İran yazarlarından M.İ.M Keyhan bu konuda: " Farslılar da Aryen kollarından biridir. Onlar M.Ö bu topraklar gelerek yerleşmişlerdir ve burayı Fars diye adlandırmışlardır. Aryenliler, İran'a gelmeden önce bu topraklarda yerli halk yaşıyordu. Fakat yeni gelenlere mukavemet gösteriyorlardı, çatışmalarda Aryenliler yerli halka galip gelerek onları öz yurtlarından çıkarıp, kendileri yerleşmişlerdir." demiştir. İran muhaliflerinin "Necip" diye adlandırdıkları Aryenlilerin yerli halka karşı gaddarca muamele etmeleri, ülkenin bütün şehirleri ve Fars Bölgesi'nde de devam etmiştir. Farslılar ve Fars Bölgesi'nin adını, Güney Azerbaycan'da Urmu Gölü'nün batısına yerleşen Farsuva (Urmuye ve Selmaz) vilayetinde almışlardır. Aryenler Kafkas yoluyla güneye gittiklerinde ilk önce Farsuva kentine yerleşmiş, sonradan M.Ö 7. yüzyılda Zagros Dağları boyu ile güneye doğru hareket ederek İlam'ın güney doğu tarafında İnşan (Kohkiloviye) isimli toprakları ele geçirmiş ve orayı Farsamış adını vermişlerdir.

Fars Bölgesi'ne yerleşen Arap'lar ise 7. yüzyılın ortalarında başlayarak İran'a gelen Arap'ların kalıntılarıdır. M.H. Fesahi; onların ekseriyetinin Arabistan Yarımadasının Nezo, Amman, ve Yemen, M.Keyhan ise Necd ve Amman halkına mensup olduklarını kaydetmişlerdir. Sait Nefisi'nin yazdıklarına göre ise; Arap İstilasından sonra Batı Türklerinden ilk toplu guruplar halinde Abbasilerin 8. halifesi olan Ebu İshak Muhammed EL Mütessim Bilah'ın halifeliği döneminde 833-843. yıllarda 18 bin silahlı askeri halifeliği korumak için Bağdat'a götürmüşlerdir. İster Timur'un hakimiyeti döneminde, ister Timur'a karşı vuruşan Karakoyunlular ve onlarla hakimiyet için savaşılan Akkoyunlular döneminde Orta Asya, Kuzey Kafkas, Azerbaycan, İran, Irak, Rum ve Suriye gibi ülkelerin topraklarında göçme ve göçürmeler sürekli olmuştur. Göçme ve göçürmeler, Sefeviler, Avşarlar, Zendler ve Kacarlar döneminde de devam etmiştir.

Fars Bölgesi'nde yaşayan Türklerin sayısı hakkında biraz bilgi veren, Ahmet Rezmaran'ın "Ferhangi Coğrafyayı İran" adlı eserinde İran'ın şehir ve kasabalarında yaşayan, yaşadıkları yerlere göre tahminen Fars bölgesinde 2924 yaşayış mıntıkası vardır. Bunlardan 359 adet bölge köylerinin halkı Azerbaycan Türk Dili'nde konuşmaktadırlar. Yani bu köylerin halkı Azerbaycanlı olup 323 bin ahaliyi teşkil etmektedir. Bu rakamların doğru olup olmadığı belli değildir. Çünkü Fars Bölgesinin sadece 359 köyünde değil bölge, şehir ve kasabalarının uzun asırlardan olup halkın çoğunluğu Azerbaycanlıdır. Bu şehirlerden en önemlisi Şiraz Kenti'dir. Şiraz'da olduğu gibi Cehrun, Fesa, Darab, Firuzabat, İstehbanat, Kadrın gibi şehirlerde de geçmiş asırlardan beri bir çok Azerbaycan menşeli halk yaşamaktadır. Abbasiler, Albuveyh, Atabeyler, Selçuklular, Timurlar, Karakoyunlular, Akkoyunlular hakimiyeti döneminde yerleşen Batı Türklerine, Sefeviler döneminde de göçme ve göçürmelerle, savaşırlardan dolayı çok sayıda Azerbaycanlı ilave edilmiştir. Şah İsmail ile birlikte Fars Bölgesi'ne gelmiş Dulkadirliilerin çoğu Topal Timur tarafından Suriye'den Azerbaycan'a göç ettirildiği, geri kalanlar ise Şeyh Cüneyt Sefevi' nin teşebbüsü ile Diyarbakır'dan Erdebil Kenti'ne göç eden kabilelerden idiler. Onlar uzun süre Erdebil'de yaşadıktan sonra Kızılbaşlar zamanında Sefevi Devleti'nin kurulmasında önemli rol oynamışlardır. Avşar Türkleri, Fars Bölgesi'nin Kohkiloviye ve Kadrın kentlerinde yüzyıllardan beri yerleşmiş ve onların önderleri bu kentlerde hakimiyetlerini ilan etmişlerdir. Sefevi döneminde, Avşarlıların önemli bir kısmını Azerbaycan'dan alıp İran'ın çeşitli vilayetlerine (Horasan, Kirman, Tahran, Fars) yerleştirmişlerdir. Şah İsmail, Azerbaycan Avşarlılarından Kırıklı kabilesini Horasan'ın Abivert ve vilayetlerine, Şah Tahmas ise onlardan oluşan on bin ailelik Araşlı kabilesini Fars'ın Kohkiloviye Kenti'ne göç ettirmişlerdir.

KAŞKAYLILARIN KÖKENİ

Tarihi kaynaklarda ve araştırmacıların eserlerinde Kaşkaylıların adı ve kökeni hakkında çeşitli görüşler ve inançlar vardır. İran tarihçisi; Tağıhan Spehr Kaşkaylılarla ilgili olarak: Halaçlılar Rum'dan (Türkiye'den) İran' a geldikten sonra onlardan birkaç kabile ayrılarak Fars'a göçmüş ve Kum vilayetinin Haliçistan bölgesine yerleşmiş, geri kalan kabilelerin göçmenleri Kaçkar soyundandır. M. Hüseyin Fesei, M. Keyhan, M.S. İvanov, N.A. Kisliyakov gibi tarihçiler kendi eserlerinde Spehr'inin düşüncesini onaylarlar. İslam

Ansiklopedisi de Dehude sözlüğünde Kaşkay sözünün “kaçmak” fiilinin mastarından alınması gibi fikirler ileri sürmüştür. Amerikalı Henry Filt : Kaşkaylıların Irak’tan Fars’a göçmelerini, Irak’ta kalan bölümü tarafından bunların Kaçkar ismi ile adlandırıldıklarını tekrar etmiştir. Ebul Fezl Kasimi Kaşkaylıların adı hakkında şöyle söylemektedir: Fars Atabeyi Sadip Müzengi, halifeyi görmek için Bağdat’a giderken, İran’ın güney şehirlerinde Harezmşah ordularıyla karşılaşır, vuruşmalar başlar. Atabey mağlup olur, Harezmşah kendi ordusunun yanında savaşa katılan 20 bin kişilik Karatayları Fars’ta yerleştirmek şartıyla Atabey’in toprak ve hakimiyetine el sürmez. Karataylar, Kaçkar göçmenlerinden olduklarından, Fars Bölgesinde Kaçkarlılar olarak adlandırılmışlardır.

Fars Dili’nin özelliklerine göre, (K) harfi çoğu zaman (G) harfiyle değiştirilmesine bağlı olarak “Kaçkar” ismi önce “Gaçgar” daha sonra yavaş yavaş “Gaçkay” şeklinde kullanılmıştır. V. Bartov Kaşkay’ın çeşitli Türk dillerinde alında beyaz bez olan ata (Kaşka At) söylenmesi düşüncesini de ileri sürmüştür. Behmen Bey’i “Kaşkay” adının “Gaşga” sözünden alınması düşüncesine işaret ederek şöyle yazmaktadır: “Bu düşünce Bartov’un kendi düşüncesi veya başkasının düşüncesi olsa da, burada böyle önemli bir mesele muayinleştirilirse, göçebe halk ve kabilelerin çoğu kendilerini hayvanların ad ve renkleriyle adlandırmışlardır.” “Kaşkay” adının kökeni ve nereden meydana geldiği hakkında son zamanlarda bir düşünce ortaya atılmıştır. N.B. Balayan, “Şahsevenler” ile “Kaşkay” halkının genel ve Vahid kökende olmaları hakkında yazdığı makalede İran devletinin merkezi tedbir olarak gösterilirse; aslında Azerbaycan köylerini teşkil eden Şahsevenler’i bu hadisede halledici rolü vardır. Adı geçen Şahsevenler kabileler halinde bir kısmı (Kaşkay) adı ile Şah Abbas tarafından Fars Bölgesi’ne gönderilmiştir. Balayan’ın düşüncesine göre, “Kaşkay” adı Savalan Dağı’nın (Güney Azerbaycan’da) batısında Kaşka Dağı adlı topraklarda yaşayan Şahsevenler’in kendilerini Kakça Dağı’na mensup etmeleriyle alakalıdır. Onlar Fars topraklarına göçtükten sonra da bu adı korumuşlardır.

Balayan “Kakça” sözünün Azerbaycan Türkçesinde “Kaçmak” sözünden alınmasının “kaçlık” manasına gelmesini düşünerek ret eder ve şöyle yazar: Fars Bölgesi’ne göçen Şahsevenler kendilerini Azerbaycan’da yaşayan Şahsevenler’den ayırt etsinler diye kendilerini “Kaşkay” ismi ile adlandırmışlardır.” Fars tarihinin kırolonjik ve özet şeklinde olan “Farsname” eserinin mualifi M. H. Fesahi, Kaşkaylıların kökeni hakkında “Spehr” in yazdıklarını yani Kaşkaylıların Irak ve Kum sakinleri Halaçlılardan olmaları, sonradan onlardan ayrılıp Fars topraklarına göçmeleri düşüncesi tekrar ettikten sonra şöyle yazıyor: Fars’a göçen Halaçlılar iki gruba ayrılır. Onlardan bir kısmı yerleşik hayat tarzını seçerek Fars Bölesi’nin Güngörü

mıntıkasına yerleşmiş ve Halaç adını da korumuşlardır. Göçebe hayat tarzını seçen ikinci grup ise Kaşkay elinin tertibinde diğer göçebe gruplarla yaşamaktadırlar.

M.Keyhan isimlerini söylemediği yazarların yazılarına dayanarak Kaşkaylıların kaynağı hakkında şöyle yazmış: Tarihçilerden bazıları Kaşkaylıların, Anadolu'dan İran'a göçtüklerini kaydetmiştir. Bazı yazarlar ise Cengiz Han döneminde Turan'da yerleşmiş olduklarını ve sonra Avşar Nadir Şah'ın emri ile İran'a göçmeleri gerekmiştir. Kisliyakof , haklı olarak Kaşkaylıların tarihini, onların kökenini İran'ın birçok Türk kabilelerinin kökeni gibi bu zamana kadar aydınlaştıramamış sayarak göstermiştir ki Kaşkaylıların kökenini öğrenmek bilimsel bir meseledir. Konuyu açık bir şekilde belirtmek İran halklarının milli ter kibinin aydınlaştırılmasına çok yardımcı olacaktır. Yazar bu sözlerden sonra kendisi de başka milletler gibi Kaşkaylıların Moğol'larla bilgilendirmiş, onları Cengiz ve Timur vasıtasıyla İran'a göçürölmüş kabilelere mensup etmiştir. Kaşkaylılara mensup olan Beymen Bey'i ve Melik Mansur bu gibi düşünceleri ret ederek şöyle söylemektedirler: "Kaşkay'ların yaşam tarzı sosyal hayatlarını, edebiyat ve musikilerini araştırdığımızda bu sonuca varmak mümkündür. Kaşkay'lar ve onların önemli bölümü uzun yollar önce Kafkasya'da Baki etrafında yerleşmişler. Onlar Karadeniz ile Hazar Denizi arasında yaşayn bütün Kafkasyalılarla bir köktendir. Kafkas Türk'lerinin Kuzey ve Güney Azerbaycan namelerinin birçoğu Kaşkay'lar tarafından tam maharetle ve başarıyla okunur ve bu halklara ait özel musuki aletlerini de çalabilirler. Kaşkay'ların kulanmış oldukları dil Azerbayacan Türk Dili'nin aynısıdır. Fakat bazı sözcükler cüzi bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kaşkaylıların, Azerbaycan'dan Fars'a göçmeleri hakkında Beymen Bey'den yirmi yıl sonra kendi görüşlerini ileri süren S. Nefisi: Kaşkaylıların Şah İsmail tarafından değil, Şah Abbas Sefevi tarafından İran'ın güney vilayetlerine göçürölmesi, onların ve bir sıra diğer Türk Kabile'lerinin Kafkas'lardan ve genellikle Azerbaycan Bölgeleri'ne göçürölmesini kaydetmiştir." Sait Nefisi ;Kaşkaylıları , Kaçar'ların ve bazı diğer kabilelerin Kafkas'yadan Azerbaycan'dan İran'a göçürölmelerine iki önemli neden gösterilmiştir. Birincisi: Şah Abbas 1607-1618 yıllarında Osmanlı Devleti ile bir sıra savaşlar yaptıktan sonra şimdiki Türkiye sınırlarında yaşayan halklarınyet ekseriyeti hatta Ermeni'lerin önemli bir kısmını İran'ın başka vilayetlerine göçürmüştür. Osmanlılarla yakınlık ve savaş etme ihtimaline karşı Kaşkaylıları ve Kaçarlıları Azerbaycan'dan uzaklaştırmaya çaba göstermiştir. Şah Abbas 1587 – 1588 yıllarında Azerbaycan'nın göçebe kabilelerinden bazılarını bu bölgelerden uzaklaştırmıştır. Kaçarlıları; "Ürgan ve Horasan'a", Avşarlıları; "Hamedan ve Horasan'a", Şahsevenler'i; "Kum, Save, Kazvin ve Tahran'nın etrafına", Kaşkaylıları'ı "Fras Bölgesi'ne" göçürmüştür.

Sait Nefisi'nin düşüncesine göre: "İran Bölgesi'nde yaşayan göçebelerin Fars Bölgesi'ne yerleşmeleri Şah Abbas Sefevi'nin hakimiyeti döneminde, Kafkas halklarından, Azerbaycanlı, Dağıstanlı, Gürcü ve Ermeni'lerden fazla miktarda insanı İran'ın çeşitli bölgelerine göçürülmeleri gerçektir. Fakat böyle göçürmeler özellikle Azerbaycan Kabilelerinin göçürülmeleri Sefevi'ler hakimiyetinden önceki dönemlerde gerçekleşmiştir." M. Kahraman, "Baverdi Horasan'dan Ebiver'de Kadar" adlı eserinin 364. sayfasında şöyle yazmaktadır: "Kaşkay'lar, Kafkas kökenlidir ve hala bu kökten Kafkasya'da yirmi bin aile Derbend Şehri'nde "Kaşkay" adı altında yaşamaktadır. Derbend Dağları'nın dibinde Türkçe şöyle bir yazı "Kaşkaylılar şurada otururlardı" vardır. Derben'den göçerek ilk önce Erdebil'e daha sonra da İran'ın merkez ve güney bölgelerine göç etmişlerdir." Muşir Et Dövlə: "Kaşkay Han'larının Akkoyunlu Uzun Hasan'ın sülalesinden olduğunu yazıyor. 8. Yüzyıl'da Moğol'lar, Rusya topraklarından çekildikten sonra Sılavyan'ların kuzey tarafından güneye indiler. Batı Türk'lerinin yeri daralınca kendi ana yurtlarından Kafkasya ve ilerisinden geçerek Azerbaycan ve Araz Nehri'nin kuzey bölgesine yöneldiler. Burada Kaşkaylıların bazı özelliklerini ve ahlaki hususiyetlerini, Moğol'larla karşılaştırarak onların Moğol değil sırf Orta Asya ve Azerbaycan'dan göçürüldüklerini ve Moğol'larla hiçbir ilgi ve alakalarının olmadıklarını ispat için bir kısım özellikler kaydetmemiz gerekiyor.

1 – Moğol'larda; büyük ağaların başka kabilelerden kız alıp verdiği görülür; Kaşkay'larda bu mesele yoktur.

2 – Moğol'lar otuza yakın eş almışlardır; ama Kaşkaylılar tek eşe bağlıdır.

3 – Gelenek ve görenek bakımından görüyoruz ki; çadır, ocak kuruluğu ve yemeklerinin tümü Azerbaycan Şahsevenler'inin yemeklerine benzediklerini görüyoruz. Moğol sofrasıyla hiçbir benzerlik yoktur.

4 – Kaşkay kültür ve edebiyatının defalarca ortadan kaybolduğunu görüyoruz. Bütün destanlarımız babadan oğula geçerek günümüze kadar devam etmiş ve bütün Azerbaycan destanlarının aynısıdır, Moğol Destanı'na benzememektedir.

5 – Kaşkaylıların elbisesi ufak değişikliklerle Kafkaslıların elbisesinin benzeridir.

6 – Kız ve erkek adlarının tamamı Azerbaycan insanlarının adlarının aynısıdır.

7 – Kaşkay hayvanlarının cinsi tamamıyla moğanlı cinsi yani Şahsenler'in hayvanlarının cinsindendir.

8 – Kaşkaylılarda evlilikten önce Azerbaycanlılar gibi damadın gelin ile yakından irtibatı yoktur. Moğol'larda tam tersidir.

9 –Kaşkaylılarda, erkekler aileden sorumludur, kadın ise evin hakimidir. Erkekler kendi inanç ve ırkından olmayan kadınlarla asla evlenmezler. Moğol'larda bu düşünce farklıdır.

KAŞKAYLILARIN TOPLUMSAL KURULUŞU

Kaşkaylıların tayfa ve bölümlerinin adı konusunda batılı mualiflerinden de bazıları listeler vermiştir. Bunlardan 1889 yılında Fölgesi'ne seyahat eden İngiliz Lord K. : “Kaşkaylıların 1875 yılında yirmi bölük, 1890 yılında ise 18 bölüğe malik olduklarını söylemiştir.” Amr. H. Fild 1939 yılında Kaşkaylılardan sözederken; onların 75 tayfa olduklarını ve listesini vermiştir. M.T.Ulvens Şutten ise; 1956 yılında Kaşkaylıların 40 tayfa ve listesini vermiştir.

Kaşkaylıların kabile ve soyları ayrı ayrı araştırmacılar tarafından muhtelif terkipte gösterildiği gibi bu elin ahalsinin sayısı da farklı verilmiştir. Kaşkay eli ahalsinin sayısı ilk defa 1807 – 1809 yıllarında Fransız seyyah P. Juber tarafından 12.000 den 15.000'e kadar gösterilmiştir. Halbu ki 1908 yılında Napalyon Bonaport tarafından İran' a gönderilmiş P. Juber, İran'ın çeşitli bölgelerinde Azerbaycanlı göçmenlerin sayısını 420.000 olarak kaydetmiştir.254.000 kişilik Şah ordularının 80.000 kişisini Azerbaycanlı göçebelerinden olması hakkında bilgi vermiştir. 19.yüzyılın 70. Yıllarında Fars Bölgesi'nde bulunan göçmenler, özellikle Kaşkaylılar ekonomi ve siyasi cehedten gelişmiş, onların ahalsinin sayısında hayli artmıştır. Lord Korzen 1892 yazmıştır ki: “Geçmişte Kaşkaylıların sayısı sayısı çoktu. Yirmi yıl önce yani (1870) Kaşkaylılar atmış bin aile olmuşlar ve 120.000 kişi silahlı, atlı savaşçı verebilirlerdi. 1868 yılında Kaşkar elhanı Muhammed Qluhan vefat ettikten sonra el hakimiyeti, Kelenterler,Ketudağlar eline geçmesi nedeniyle tayfalar arasında baş veren ciddiyetler,tokuşmalar özellikle 1871 – 1872 yıllar arası ülkede hüküm süren kuraklık ve açlık Kaşkaylıları hayli zayıflatmıştır.Onların içerisindeki parçalanma süresinde Kaşkaylı 5000 aile Bahtiyarı Eli'ne katıldı, 4000 aileye yakın da köylere mesken kurdu, sonraları da 5000 ailede Hamse Eli'ne katıldı. Kaşkaylıların sayısı hayli azaldı. Kaşkaylılar 25.000 aileden oluşmaktadır. Ben bu rakamı da dakik hesaplamıyorum. Son bilgilere göre, Kaşkay çadırlarının sayısı 12.000 den fazla değildir.”

Kaşkay Eli terkininde birleşen ahalinin sayısı hakkında batı araştırmacıları tarafında verilmiş rakamlar hem dakik değil, hem de birbirinden hayli farklıdır. İran araştırmacılarının verdiği rakamlara baktığımızda vardığımız sonuç: 1932 yılında Kaşkaylıların terkininin 89 tayfa ve son hesap eden M. Keyhan bütün tayfa ve soyların 30 bin 150 aileye sahip olduğunu kaydetmiştir. M. Keyhan'ın listesinde her bir tayfa ve soyun ailelerin sayısı gösterilmiştir.

SOY	AİLE SAYISI
1 – Şordereli	5000
2 – Keşkuli	3000
3 – Şeşpuliki	6000
4 – Farsmeden	2000
5 – Satihani	800
6 – İğder	500
7 – Beluş Haşin	200
8 – Beluş Zilek	150
9 – Beluş Tahmaz	200
10 – Doğru Kellezen	80
11 – Namedi Kelleze	500
12 – Mitek Kellezen	40
13 – Kızıllı Kellezen	200
14 - Malilvend	300
15 – Karakoyunlu	200
16 – Kellesifit	300
17 – Bayat Mesteli	150
18 – Bayat Şahverdi	100
19 – Rehimli	300
20 – Moğanlı	80
21 – Sekkiz	40
22 – Oryat	150
23 – Ağbehi	200
24 – Karabehi	80

25 – Gehvara	400
26 – Yeleme Serefraz	200
27 – Yeleme Abdulgani	50
28 – Gurgani	200
29 – Gurgani İlam	40
30 – Gül Haseni	30
31 – Behluli Karabey	50
32 – Behluli Feteli	60
33 – Aslani	80
34 – Karaçehi	400
35 – Arap Ve Bekar	250
36 – Hancan Beyi	150
37 – Seyit Hani	250
38 – Kürt Çolu	300
39 – Orgulu	100
40 – Pasir	80
41 – Leşni	400
42 – Moğanlı	400
43 – Buker Basri	400
44 – Tayyibi	250
45 – Göçür	10
46 – Mol Ahmedi	30
47 – Çiyini	300
48 – Musullu	600
49 – Şah Eli	20
50 – İnaklı	50
51 – Çetez	60
52 - Borbor	150
53 – Kadılı	100
54 – Cafer Beyli	300
55 – Cafer Beyli Lorf	100
56 – Ardakapan	150
57 – Kutlu	100
58 – Çardaçılık	120

59 - Koca Beyli	120
60 - Tavelleli	40
61 - Tayfa Efeli	250
62 - Halaç	70
63 - Nuricanbibi	60
64 - Lengeneyi Köşk	20
65 - Lengeneyi Munkabat	120
66 - Merşimarı	150
67 - Alibeyli	100 - 150
68 - Lek	80
69 - Külâh - Siyah	60
70 - Ağranlı	40
71 - Ağırli	20
72 - Elikürtlü	100
73 - Memed Zamanlı	100
74 - Çahme Buzirgi	60
75 - Kırblı	80
76 - Nefer Gülü	300
77 - Mudganı	30
78 - Dedegeyi	150
79 - Borbor Çahvani	30
80 - Papeti	30
81 - Viravi	40
82 - Saruhi	100
83 - Saruhi Hudakerem	100
84 - Kirmani Farsmedan	150
85 - Demir Çomaklı	100
86 - Abdurahmanlı	60
87 - Behmenbeyli	300
88 - Leşti Ebedeyi	400
89 - Nigahtarlı	10

19. Yüzyılın başlarından 20. Yüzyılın 70. Yıllarına kadar Kaşkaylıların sayısı görüldüğü gibi, bir sıra yazarlar tarafından tahmini olarak gösterilmiştir. Gösterilen rakamların dakik olmamasına da önemli sebepler avrdır; herhangi bir bölgenin veya göçeri elin, tayfanın ictimai, iktisadi hayatının ilerlemesi ve düşmesi ahalinin artıp veya azalmasına etki eder. Bundan başka 50. Yıllara kadar İran'da ahali sayısı hakkında hesaplamalar olmuyordu. Ülkede genelde istatistik yoktu. İran hükümeti tarafından nüfus sayımında milli azınlıkta kalan yalnız Kaşkay'lar değil, hatta en büyük azınlıkların hiçbirisinin sayısı hakkında bilgi verilmemiştir. Yukarıda söylenildiği gibi İran devlet dairelerinin hesaplamalarında ülke ahalisi, milli menşe ve mensubuyitine göre değil, dini mensubiyete göre hesaplanmıştır. Neticede ,İran halkını oluşturan çeşitli halklar "Vahit İran Milleti" veya "Vahid Müslüman Milleti" adı altında hesaplanmaktadır. Kaşkaylılarda müslüman olduklarına göre onların sayısı resmi devlet istatistiklerinde belirlenmemiştir. Yalnız Hristiyan'ların ve Yahudi'lerin sayısı gösterilmektedir. Kaşkaylıların Fars Bölgesi'ndeki diğer Azerbaycan menşeli halkın sayısını dakikleştirmek meselesine geldiğinde bazı yazarlar gibi Kaşkaylıları yarım milyon göstermek veya 12 – 15 bin kişi göstermek bilimsel ve mantığa görüş değildir.

KAŞKAY TÜRK ATASÖZLERİ İLE T.C VE KKTC ATASÖZLERİNİN ANLAM YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRILMASI

1 – KAŞ : Abı, donun pırıldar, bağırsağın güruldar.

TC : Ayrarı içmeye, faytonla gider sıçmaya.

KKTC : Ayrarı yok içmeye, atınan gider sıçmaya

2 - KAŞ : Ecele şeytan işidir.

TC : Acele işe şeytan karışır.

KKTC:Acele işe şeytan garışır.

3 - KAŞ : Telesen, terse tiker.

TC : Acele giden, ecele gider.

KKTC : Acele giden, ecele gider.

4 - KAŞ : Cefa çekmeyen, sefa görmez.

TC : Cefa çekmesen, sefa da görmezsin.

KKTC : Çeg cefayı, gör sefayı.

5 – KAŞ : Kör Allah'dan ne ister? İki göz, biri eyri biri düz.

TC : Körün istediği iki göz, biri ela biri boz.

KKTC : Körün istediği bir göz, buldu iki göz.

6 – KAŞ : Aç ayı oynaya bilmez.

TC : Aç ayı oynamaz

KKTC : Aç ayı oynamaz .

7 - KAŞ : Aç aman bilmez, uşaq zaman.

TC : Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.

KKTC:Aç aman bilmez.

8 - KAŞ : Ac eline geleni yer,tox diline geleni diyer.

TC : Aç eline geleni yer, tok ağzına geleni der.

KKTC : Aç bulduğunu yer'tog diline geleni sövler.

9 - KAŞ : Ağac ber verende başı aşağı düşer.

TC : Ağac meyvesi olunca başını aşağı sallar.

KKTC : Ahaç meyvesi olunca, altına düşer.

10 - KAŞ : Ağacı öz içinden qurd yiyer.

TC : Ağacın kurdu içinde olur.

KKTC : Aacın gurdu içindedir.

11 - KAŞ : Ağacılı kendi sel basmaz.

TC : Ağacılı köyü sel basmaz.

KKTC : Aaçlı köyü sel basmaz.

12 - KAŞ : Balta ağaç kesmez idi, sapı ağaç olmasaydı.

TC : Ağaca balta vurmuşlar, sapı bedenimden demiş.

KKTC : Aaca palta vurmuşlar, sapı bizdendir demiş.

13 - KAŞ : Ağlarsa anam ağlar, qalanı yalan ağlar.

TC : Ağlarsa anam ağlar, başkası yalan ağlar.

KKTC : Ağlarsa anam ağlar, kusuru yalan ağlar.

14 - KAŞ : Ağlamayana süd yox.

TC : Ağlamayan çocuğa süt vermezler.

KKTC : Ağlamayana süd vermezler.

15 - KAŞ : Ağız deyeni qulax işitesi.

TC : Ağzından çıkanı kulağı işitmez.

KKTC : Ağzından çıkanı kulayı duymaz.

16 - KAŞ : Ağzından bal tökülür.

TC : Ağzından bal akar.

KKTC : Ağzından bal akar.

17 - KAŞ : Aqıl bildigini demez, deli dedigini bilmez.

TC : Akıllı bildigini söyler, deli söyledigini bilmez.

KKTC : Akıllı eyler, akılsız ne eyler.

18 - KAŞ : Seqqelde fetz olsaydı, keççi pişnemaz olardı.

TC : Sakal ile olaydı kişi, keçiyə danışılardı her işi.

KKTC : Sakalınan olsaydı, keçiyə Abdurrahman Dayı derlerdi.

19 - KAŞ : Seqqelim yox, sözüm keçmir.

TC : Sakalım yok ki, sözüm dinlensin.

KKTC : Sakalım uzun değil ki sözüm dinlensin.

20 - KAŞ : Oğulsuzun oğlu oldu, çekdi sikini qazdı.

TC : Görmemişin oğlu olmuş, çekmiş çükünü koparmış.

KKTC : Görgüsüzün oğlu olmuş, çekmiş daşağını sökmüş.

21 - KAŞ : Qovum gelmedi gelmedi düşman oldu,düşman gele gele qovum oldu.

TC : Akriba idik akreb olduk biz bize,ayrı düyük bakmaz olduk yüz yüze.

KKTC : Agrabanın birbirine eddiini agreb edemez.

22 - KAŞ : Qovuming kimdir? Yaxın qonşu.

TC : Hayırlı komşu, hayırsız akrabadan iyidir.

KKTC : İysan gomşusundan sorulur.

23 - **KAŞ** : Özge ipi inen quyuya gedme.

TC : Yalancının ipi ile kuyuya inen dipte kalır.

KKTC : Yabancı ipiynan guyuya enilmez.

24 - **KAŞ** : Tazıya deyir tut, dovşana deyir qaç.

TC : Tavşan'a kaç, tazıya tut.

KKTC : Tavşana kaç, tazıya dud der.

25 - **KAŞ** : Hiç kimse öz payından artıq yemez.

TC : Kimse kimsenin kısmetini yemez.

KKTC : Kimse kimsenin kışmedini yeyemez.

26 - **KAŞ** : Olacağa çare yox.

TC : Olacak ile, olduya çare yoktur.

KKTC : Olacaman ölece çare yogdur.

27 - **KAŞ** : Teqdir inen yazılan, tedbir inen pozulmaz.

TC : Takdirle yazılan, tedbirle bozulmaz.

KKTC : Annının yazısı silinmez.

28 - **KAŞ** : Allah doqquzda vereni, sekkizde almaz.

TC : Allah dokuzda verdiğini, sekizde almaz.

KKTC : Allahın verdiini, kimse alamaz.

29 - **KAŞ** : Allah eşşegi tanımış ki, şax vermemiş.

TC : Allah deveye kanat verseydi, damı taşı dağıtardı.

KKTC :

30 - KAŞ : Allah eger dert vermiş, dermanda vermiş.

TC : Allah dert verir, dermanı da verir.

KKTC : Allah derd verir, dermanı da verir.

31 - KAŞ : Allah istese vere, xeber almaz kimin oğluyang.

TC : Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez.

KKTC : Allah dilediine verir.

32 - KAŞ : Kör quşung yuvasını Allah düzeder.

TC : Kör kuşun yuvasını Allah yapar.

KKTC : Garib guşun yuvasını Allah yapar.

33 - KAŞ : Ata oğluna bağ bağışlamış, oğul ataya bi xuşe kıymadı.

TC : Babası oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş.

KKTC : Bubası oğluna bir bağ vermiş, oğlu bubasına bir salkım üzüm vermemiş.

34 - KAŞ : Anadan emdigim süt burnumdan geldi.

TC : Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi.

KKTC : Anamdan emdiğim süd burnumdan geldi.

35 - KAŞ : Anam tegin yar olmaz, ölkem tek diyar olmaz.

TC : Ana gibi yar olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz.

KKTC : Ana gibi yar vatan gibi diyar olmaz.

36 - KAŞ : Anasına baq qızına baq, qeresine baq bezine baq.

TC : Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.

KKTC : Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.

37 - KAŞ : Anglayana işare, anlamayana minare.

TC : Anlayana sivri sinek, Anlamayana davul zurna az.

KKTC : Anlayana sivri sinek, anlamayana davul zurna az.

38 - KAŞ : At adaminq şerikidir.

TC: At yigidin yoldaşdır.

KKTC: At binicisini tanıır.

39 - KAŞ : At olanda meydan olmaz, meydan olanda at.

TC : At olur meydan olmaz, meydan olur at olmaz.

KKTC: At olanda meydan olmaz, meydan olanda at.

40 - KAŞ : At ölen de itinng toyudur.

TC : At ölür, itlere bayram olur.

KKTC : At ölür köpegler sevinir.

41 - KAŞ : At ölen de hegeri qalar, adam ölen de adı.

TC : At ölür nalı kalır, yiğit ölür namı kalır.

KKTC : At ölür nal galır, yiğit ölür namı kalır.

42 - KAŞ : Atalar sözü, sözlere gözü.

TC : Atalar sözü, sözlerin özü.

KKTC : Ulu sözü diynemeyen ulur.

43 - KAŞ : Az aşım, ağrımaz başım.

TC : Azıcık aşım, kaygısız başım.

KKTC : Azıcık aşım, kaygısız başım.

44 - KAŞ : Aza ganah olmayan, çoxa yetişmez.

TC : Aza kanaat etmeyen, çoğu bulamaz.

KKTC : Aza kanaat olmayan çoğu hiç bulamaz.

45 - KAŞ : Az olsun rahbetli olsun.

TC : Az olsun öz olsun

KKTC : Az olsun da benim olsun.

46 - KAŞ : Az işten çox iş biter.

TC : Her şeyin azından olur bereket.

KKTC : Aza ganaad demeyen,çoğu hiş bulmaz.

47 - KAŞ : Bal demek inen ağız şirin olmaz.

TC : Bal demekle ağız tatlanmaz.

KKTC : Ateş demeynen, ağız yanmaz.

48 - KAŞ : Bal yiyen burmak yalar.

TC : Bal tutan parmağını yalar.

KKTC : Bal dudan burmağın yalar.

49 - KAŞ : Balçının bal tası var, oduncunun baltası.

TC : Balcının var bal tası, oduncunun var baltası.

KKTC : -----

50 - KAŞ : Balığı her vaxt sudan tutang tazedir.

TC : Balığı her zaman sudan tutarsan tazedir.

KKTC : Balığı her zaman sudan dutan tazadır.

51 - KAŞ : Amana gelen boynu kılıç kesmez.

TC : Aman diyene,kılıç kalkmaz.

KKTC : Aman diyene el kalkmaz.

52 - KAŞ : Köpek, köpeği yemez.

TC : Köpek, köpeği yemez.

KKTC : İt iti, ısırılmaz.

53 - KAŞ : Halalzada barışdırır, haramzada qarışdırır.

TC : Helalzade barıştırır,haramzade karıştırır.

KKTC : -----

54 - KAŞ : Su axar çuqquru tapar.

TC : Su çukurunu bilir.

KKTC : Su akağını bulur.

55 - KAŞ : Ata ata, atıcı, mine mine, binici.

TC : İnsan yapa yapa ustalaşır.

KKTC : İysan yapa yapa övrenir.

56 - KAŞ : Ne fala inan, ne falsız otur.

KKTC : Fala inanma, falsız galma.

TC : Fala inanma, falsız da kalma.

57 - KAŞ : Ölülere bele xiyal ki, diriler halva çörek yeyir.

TC : Ölüler öyle bilir ki, diriler helve yer.

KKTC : --

58 - KAŞ : Od düşende, yaş ve quru biline yanar.

TC : Kurunun yanında, yaş da yanar.

KKTC : Kurunun yanında, yaş da yanar.

59 - KAŞ : Malını it yeyer, canını bit.

TC : Malını it, bağrını bit yer.

KKTC : Malını yemeyenin, malını yerler.

60 - KAŞ : Hereket senden, bereket Allah'dan.

TC : Kuldan hareket, mevladan bereket.

KKTC : Senden çalışmag kışmed Allah'dan.

61 - KAŞ : Hereket menden, bereket senden.

TC : Hareket berekettir.

KKTC : Harekedde berakad vardır.

62 - KAŞ : Her derdin bir dermanı var:

TC : Her derdin bir devası vardır.

KKTC : Dermansız derd olmaz.

63 - KAŞ : Keçel darman bilse idi, öz başına em ederdi.

TC : Kel ilaç bilse, kendi başına sürer.

KKTC : Kelin ilacı olsa, gendi keline sürer.

64 - KAŞ : Suda boğulan, saman çöpüne el atar.

TC : Denize düşen yosuna sarılır.

KKTC : Denize düşen ilana sarılır.

65 - KAŞ : Uşaq hükmü, şah hükmidir.

TC :

KKTC :

66 - KAŞ : Uşaq atadan yetim olmaz, anadan olar.

TC : İnsan anadan yetim olur, atadan olmaz.

KKTC : İnsan anadan yetimdir, babadan değil.

67 - KAŞ : Uşaqılı ev bazardır, uşaksız ev mezardır.

TC : Çocuklu ev düğün yeridir, çocuksuz ev cenaze yeridir.

KKTC : Çocuksuz insan, meyvesiz ağaca benzer.

68 - KAŞ : Ot yanmasa, tüt çıxmaz.

TC : Ateş olmayan yerden, duman çıkmaz.

KKTC : Ateş olmayan yerden, duman çıkmaz.

69 - KAŞ : Degirman iki daşlı, muhebbet iki başlı.

TC : Değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan.

KKTC : Değirmen iki taştan, iyilik iki baştan.

70 - KAŞ : Degirman nobaynandır.

TC : Değirmene gelen nöbet bekler.

KKTC : Deirmene gelen sıra bekler.

71 - KAŞ : Deli inen gitme yola ki, başına geler bela.

TC : Deli ile çıkma yola, başına getirir bela.

KKTC : Çocunan çıgma yola, başına gelir bela.

72 - KAŞ : Deli deliyi görende, çomağını yan tutar.

TC : Deli deliyi görünce, degenegini saklar.

KKTC : Deli, deliden azar.

73 - KAŞ : Deliye her gün bayramdır.

TC : Deliye her gün bayram.

KKTC : Deliye her gün bayram.

74 - KAŞ : Deliden doğru xeber.

TC : Deliden al uslu haberi.

KKTC : Çocugdan al haberi.

75 - KAŞ : Örgenmek baxmağınan olsaydi, köpek qessab olardi.

TC : Bakmakla usta olunsa, köpekler kasap olurdu.

KKTC : Bakmakla usta olunsa' köpekler2kediler kasab olur.

76 - KAŞ : Deveden büyük fildir.

TC : Deveden büyük fil var.

KKTC : Deveden böyük fil var.

77 - KAŞ : Deve geder, it ovhurar.

TC : İt ürür, kervan yürür.

KKTC : İt ürür, kervan yürür.

78 - KAŞ : Deve Mekke'ye getmeginen hacı olmaz.

TC : Deve Kabe'ye gitmekle, hacı olmaz.

KKTC : İnsan Kabe'ye gitmeynen olunmaz hacı.

79 - KAŞ : Deveye dediler: "Boynun eyridi." Dedi: "Haram düzdür."

TC : Deveye dediler: "Niçin boynun eğri" "Nerem doğru ki" demiş.

KKTC : Deveye dediler: "Boynun eyri" Dedi: "Nerem dovrü."

80 - KAŞ : Dost odur ki üze diye sözünü.

TC : Dost dostun ayıbını yüzüne söyler.

KKTC : Dosd dosdun ayıbını örter.

81 - KAŞ : Dost atan daş, baş yarmaz.

TC : Dostun attığı taş, baş yarmaz.

KKTC : Başını yarmaz, dostunun addığı daş.

82 - KAŞ : Dost ming olsa azdır, düşmen bir olsa çox.

TC : Dostun düşmanlarından çok olsun.

KKTC : Dostun düşmanlarından çok olsun.

83 - KAŞ : Düşmening düşmeni, sening dostundur.

TC : Dost ararsan, dostunun dostunu, düşmanının dümanını bul.

KKTC : Düşmanımın, düşmanı, dostumdur.

84 - KAŞ : Dünyadır geler geçer, biri qonar, biri göçer.

TC : Dünya bir kervansaray, konan göçer.

KKTC : Dünya malı dünyada galır.

85 - KAŞ : Dünyanın işi budur, birini endirir, birini mindirir.

TC : Dünya merdiven merdiven, biri iner, biri biner.

KKTC : Dünya derdi dünyaya gerek.

86 - KAŞ : Dünya bir penceredir, her gelen baxar geder.

TC : Bu dünya bir köprüdür, gelenler geçer.

KKTC : Dünya bir köprüdür, gelen herkes geçer.

87 - KAŞ : Düşman çox olanda, qaçmaq merdliqdir.

TC : Düşman güç eyleyende, kaçmak özü de bir hünerdir.

KKTC : Zorda galdığında meydendan kaçmak mertliktir.

88 - KAŞ : Düşmenin düşmeni, senin dostundur.

TC : Düşmanın düşmanı da, senin dostundur.

KKTC : Düşmanımın düşmanı, dostumdur.

89 - KAŞ : Düşmen zeif olsa da, ihtiyatı elden qoyma.

TC : Düşmanını kendinden üstün gör, zayıf çıkarsa bahtına.

KKTC : Düşmanını kendinden üstün gör, zayıf çıkarsa şansına.

90 - KAŞ : Köhne düşman dost olmaz.

TC : Eski düşman, dost olmaz.

KKTC : Eski dost düşman olmaz.

91 - KAŞ : El eli yuvar, el döner üzü yuvar.

TC : El el yıkar, iki el yüzü yıkar.

KKTC : El eli yıkar, el da yüzü yıkar.

92 - KAŞ : El el üste çox olar.

TC : El elden üstündür.

KKTC : El elden üsdündür.

93 - KAŞ : Kör köra nice baxar, Allah da ona ele bele baxar.

TC : Kör köre nasıl bakarsa, tanrı da köre öyle bakar.

KKTC :

94 - KAŞ : Öz gözünde çöp görmür, özge gözünde qıl görür.

TC : Kendi gözündeki mertegi görmez de, elin gözündeki çöpü görür.

KKTC : Kendi gözündeki yarayı görmez, elin gözündeki çöpü görür.

95 - KAŞ : Et qanlı, igit canlı.

TC : Et kanlı gerek, yığit canlı.

KKTC : Et kanlı, yigit canlı olur.

96 - KAŞ : Et inen dırnaqı ayırmaq olmaz.

TC : Et tırnaktan ayrılmaz.

KKTC : Etle tırnak birbirinden ayrılmaz.

97 - KAŞ : Eşşegin ölümü, köpeging toyudur.

TC : Eşşegin ölümü köpeğe düğündür.

KKTC :-----

98 - KAŞ : Eşşek ne bilir xurma dadını.

TC : Eşek hoşaftan ne anlar.

KKTC : Eşşeg, hoşafdan ne annar.

99 - KAŞ : Eşşege gücü çatmır, palanını döyür.

TC : Eşşege gücü yetmeyen, semerini döver.

KKTC : Eşşegini dövmeyen, semerini döver.

100 - KAŞ : Sen mene bax, men sene, acından ölsün nene.

TC : Sen ağa ben ağa, bu ineği kim sağa.

KKTC : Sen hot ben hot, ata kim versin ot.

101 - KAŞ : Meççide haramdır, her ne ki eve halaldır.

TC : Eve gereken, mescide haramdır.

KKTC :-----

102 - KAŞ : Arvad varki ev yığır, arvad varki ev yıxır.

TC : Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar.

KKTC : Kadın adamı vezir da eder, rezil da eder.

103 - KAŞ : Arvadı eri sagladar, peniri deri.

TC : Avradı eri saklar, peyniri deri.

KKTC :-----

104 - KAŞ : Arvadı pis olaning, sagalı tez agarır.

TC : Avradı bet olanın, sakalı tez ağarır.

KKTC :-----

105 - KAŞ : Su olan yerde, teyemmum batildir.

TC : Su bulununca, teyemmum bozular.

KKTC :-----

106 - KAŞ : Serini ver, sirrini verme.

TC : Ser verip, sır vermemeli.

KKTC : Sırrını söyleme dostuna, o da söyler dostuna.

107 - KAŞ : Her yerden inçelir, ele ordan üzölsün.

TC : İp inceldiği yerden kopar.

KKTC : İb, inceldiği yerden kopar.

108 - KAŞ : Qere dağ sene güvendim, sene de qar yağdı.

TC : Güvendğimiz dağlar, size de mi yağdı karlar.

KKTC : Güvendiğim dağlara kar yağdı.

109 - KAŞ : Siması xoş olaning, sözü de xoş geler.

TC : Yüzü güzel olanın, huyu da güzel olur.

KKTC : Yüz güzelliği deyil, huy güzelliği önemli.

110 - KAŞ : Heqq söz aççı olar.

TC : Hak söz ağıdan acıdır.

KKTC : Hag söz acıdır.

111 - KAŞ : Haqq haqdara yeişir.

TC : Hak yerini bulur.

KKTC : Hag, yerini bulur.

112 - KAŞ : Malını gözle, qonşini oğri edme.

TC : Malını iyi sakla, komşunu hırsız etme.

KKTC : Malını iyi sagla, konşunu etme hırsız.

113 - KAŞ : Her gözelin bir hüsn u cemalı var.

TC : Her güzelin bir huyu var.

KKTC : Her güzelin bir gusuru vardır.

114 - KAŞ : Saman altına su calayır.

TC : Saman altından su yürütür, üstüne çıkar vaaz eder.

KKTC : Saman altından, su yürütür.

115 - KAŞ : Xubluq ed at deryaha, balıq bilmese, xalıq biler.

TC : İyilik et denize at, balık bilmezse Halık bilir.

KKTC : İyilik yap denize at, balıq bilmezse Tanrı bilir.

116 - KAŞ : Xubluq eden, yaman görmez.

TC : İyilik eden, iyilik bulur.

KKTC : İyilig eden, iyilig bulur.

117 - KAŞ : Arvad üzlü kişiden, kişi üzlü arvaddan xezer ed.

TC : Kadın yüzlü erkekten, erkek yüzlü kadından uzak dur.

KKTC :-----

118 - KAŞ : Arvad babası evine yakın olmasın, odun ocağa, meşk suya.

TC :

KKTC :-----

119 - KAŞ : Arvad var ki ev yığır, arvad var ki ev yıkar.

TC : Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar.

KKTC : Evi yapan da yığanda avraddır.

120 - KAŞ : Hay inan gelen, huynan gider.

TC : Haydan gelen, huya gider.

KKTC : Haydan gelen huya gider, sudan gelen suya gider.

121 - KAŞ : Haram mal dadlı olur.

TC : Haram, helaldan tatlıdır.

KKTC : Beleş sirke, baldan dadlıdır.

122 - KAŞ : Haram mal harama gider.

TC : Haram, harama gider.

KKTC: haram helalı söker.

123 - KAŞ : Sel inen gelen, yel inen gider.

TC : Sel ile gelen yel ile gider.

KKTC : Sudan gelen, sele gider.

124 - KAŞ : Hiçkes öz ayranına turş demez.

TC : Ayranım ekşidir diyen olmaz.

KKTC : Yogurdum egşidir demez kimse.

125 - KAŞ : Kızım sene deyirem, gelinim sen eşid.

TC : Kızım sana söyluyorum, gelinim sen dinle.

KKTC : Kızım sana söylerim, gelinim sen anla.

126 - KAŞ : Qızını vurmayan, dizini vurar.

TC : Kızını dövmeyen, dizini döver.

KKTC : Kızını dövmeyen, dizini döver.

127 - KAŞ : Qız ağacı qoz ağacı, her gelen bir daş atar.

TC :

KKTC :-----

128 - KAŞ : Qız obasında toydur, oğul obasında xeber yox.

TC : Kız evinde düğün var, oğlan evinde haber yok.

KKTC : Yalnız başına gelin güvey oldu.

129 - KAŞ : Qonşuda bişir, bize de etişir.

TC : Komşuda pişer, bize de düşer.

KKTC : Komşuda pişer, bize de düşer.

130 - KAŞ : Qonşu iti, qonşuya hoxurmaz.

TC : Komşu iti, komşuya ürümez.

KKTC : Komşunun köpei, komşuyu ısırmar.

131 - KAŞ : Qonşi, qonşi olsa, kör qızı da ere geder.

TC : Komşu komşu olsa, komşunun kör kızı kocaya gider.

KKTC : --

132 - KAŞ : Qoşu qoşuya baxar, özünü ota atar.

TC : Komşu komşuya bakar, canını ateşde yakar.

KKTC : İysanın eyilii da hasdalı da komşudan sorulur.

133 - KAŞ : Xub sözden ilan yuvadan çixer, pes sözden müselman dinden.

TC : Kötü söz insanı dininden çıkarır, tatlı söz yılanı ininden çıkarır.

KKTC : Dadlı söz ilanı deliinden çıkarır.

134 - KAŞ : Sd ağzını yandırmış, qetiği frr.

TC : Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer.

KKTC : Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer.

135 - KAŞ : Seręeden gorhan darrı ekmez.

TC : Seręeden korkan darı ekmez.

KKTC : Guřdan gorkan, darı egmez.

136 - KAŞ : Xetasız adam olmaz, etasız Allah.

TC : Kusursuz kul olmaz.

KKTC : Hatasız gul olmaz.

137 - KAŞ : Köpek be xiyal ki, qayqanaqdan pay varı.

TC : Köpeğin ahmaęı, baklavadan pay umar.

KKTC : --

138 - KAŞ : Be meqi gelen qonağın xerci zndendir.

TC : Misafir umduęunu yemez, bulduğunu yer.

KKTC : Misafir umduęunu yemez, bulduğunu yer.

139 - KAŞ : Qonaq ev eyesine tarif edende, şeytan gülmeği tutar.

TC : Misafirin akılsızı ev sahibini ağırlar.

KKTC : Akılsız misafir, ev sahabını aırlar.

140 - KAŞ : Qonağın ruzisi özünden ileri geler.

TC : Konuęun rızkı ardından gelir.

KKTC : Misafir umduunu yemez, bulduunu yer.

141 - KAŞ : Qonaq ev eyesining devesidir, her yere yıx dedi yatası.

TC : Konuk ev sahibinin devesidir, nerde baęlarsa orda durur.

KKTC : -----

142 - KAŞ : Minnet altında qalan bel tez siner.

TC : Minnet kadar ağır yük olmaz.

KKTC : Minned edmem gasaba, s....kimi keser yerim.

143 - KAŞ : Sağ el, çep ele muhtaç olmasın.

TC : Allah sağ eli sol ele muhtac etmesin.

KKTC : Allah sağ eli, sol ele muhtac etmesin.

144 - KAŞ : Tarı bu eli, o ele muhtac edmesin.

TC : Allah sağ eli, sol ele muhtaç atmesin.

KKTC : Allah kimseyi kimseye muhtac etmesin.

145 - KAŞ : Paslı demirden qilinç düzelmez.

TC : Kötü demirden kılıç olmaz.

KKTC : Paslı demirden kılıc olmaz.

146 - KAŞ : Sifariş inen, hac qebul olmaz.

TC : Ismarlama hac, hac olmaz.

KKTC : Haberinen hac olmaz.

147 - KAŞ : Sirke tund olanda öz qabını çatladar.

TC : Keskin sirke küpüne zarar.

KKTC : Keskin sirke gabına zarar.

148 - KAŞ : Ecele çare yoxdur.

TC : Ecele çare bulunmaz.

KKTC : Ecele çare yogdur.

149 - KAŞ : Ölüm bir devedir ki, vari kesin qapısı demine yatası.

TC : Ölüm bir kara devedir ki, herkesin kapısına çöker.

KKTC : Ölümden qaşmag olmaz.

150 - KAŞ : Ecel gelmişdir cana, baş ağrısı bahana.

TC : Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane.

KKTC : Ecel gelince bedene, baş ağrısı behane.

151 - KAŞ : ecel gelende, aman vermez.

TC : Ecel ne bir saat geri, ne bir saat ileri.

KKTC : Ecele çare bulunmaz.

152 - KAŞ : Hamama geden terler çıxar.

TC : Hamama giren terler.

KKTC : hamama giden terler.

153 - KAŞ : Her ne dökdünq aşına, o geler qaşıqına.

TC : Ne doğrarsan aşına, o gelir kaşığına.

KKTC : Kismetinde olan garşına çıkar.

154 - KAŞ : Tarı verib zeyneye, diş yoxdur çeyneye.

TC : Allah eti dişsizlere verir.

KKTC : Allah peksimeti, dişsize verir.

155 - KAŞ : Serde qaşını düzede, gözünüde çıxartdı.

TC : Kaş yapayım derken, göz çıkarma.

KKTC : Gaş yapayım derken, göz çıkarma.

156 - KAŞ : Her ne ekdin, ele onu biçeren.

TC : Ne ekersen, onu biçersin.

KKTC : Ne ekersan, onu biçen.

157 - KAŞ : Adam ağzından söz çıxar, qazan altından köz.

TC : Söz verme, verdinse dönme.

KKTC : Söz ağızdan çıkar, Atılan daş geri dönmez.

158 - KAŞ : Sözüünü deme yargına, yargıngında yarı var.

TC : Sırrını verme dostuna, dostun söyler dostuna.

KKTC : Söyleme sırrını dosduna, o da sövler dosdunun dosduna.

159 - KAŞ : Adam tükürdüğünü yalamaz.

TC : Tükürdüğünü yalamak, yiğite yakışmaz.

KKTC : Tüpürülen tübrüg yalanmaz.

160 - KAŞ : Tecrübeli şeytan, tecrübesiz şahdan yeyterdir.

TC : Tecrübeli şeytan, tecrübesiz melekten yeğdir.

KKTC : -----

161 - KAŞ : Meyveli ağaca daş atarlar.

TC : Meyveli ağaca taş atan çok olur.

KKTC : Meyveli ağaca daşlarlar.

162 - KAŞ : Adamı niqbet tutanda su dişini sındırır.

TC : Adamın tersine giderse işi, mahellebi yerken kırılır dişi.

KKTC : Hızlı goşdurur şeytanı etişir, yavaş yürür şeytan gelir onu bulur.

163 - KAŞ : Adamı niqbet tutanda deve üstünde yılan çalar.

TC : Talihsiz hacıyı deve üstünde yılan sokar.

KKTC : Hayır edemeyeceg hacıyı, devede ilan sokar.

164 - KAŞ : Ağacı öz içinden qurd yiyer:

TC : Ağacın kurdu içinde olur.

KKTC : Ağacın gurdu gendi içindedir.

165 - KAŞ : Ağaclı kendi sel basmaz.

TC : Ağaçlı köyü sel basmaz.

KKTC : Ağaçlı köyü sel basmaz.

166 - KAŞ : Ağac beri erende, başı aşağı düşer.

TC : Ağac meyvesi olunca başını aşağı sallar.

KKTC : Meyva veren ağacı daşlallar.

167 - KAŞ : Adamıng yere baxanı, suyun lim lim axanı.

TC : Adamın yere bakanından, suyun sessiz akanından kork.

KKTC : Adamın yere bakanından, suyun yavaş akanından kork.

168 - KAŞ : Saxlat samanı, geler zamanı.

TC : Sakla samanı, gelir zamanı.

KKTC : Sagla samanı, gelir zamanı

169 - KAŞ : Su, bir yerde qalanda qoxar.

TC : Temiz su akar, durgun su kokar.

KKTC : Akan su pislig dudmaz.

170 - KAŞ : Abrılı abrisından korkar, abrisız neden qorxar.

TC : Arlı arından utanır, arsız neyinden utanır.

KKTC : Arlı arından, arsız neyinden?

171 - KAŞ : Adamıng adı çıxanancaz, canı çıxası.

TC : Adamın adı çıkacağına, canı çıksın.

KKTC : Adamın adı çıkacağına, canı çıksın.

172 - KAŞ : Heyası olmayanıng, imanı olmaz.

TC : Hayası olmayanın, insafi da olmaz.

KKTC : -----

173 - KAŞ : Heyvan iyleşe iyleşe, insan dilleşe dilleşe.

TC : Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa.

KKTC : hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa annaşar.

174 - KAŞ : Sürüden ayrılan quzuyu, qurd yiyer.

TC : Sürüden ayrılan kuzuyu, kurt kapar.

KKTC : Sürüden ayrılanı gurd yer.

175 - KAŞ : Mezlumun ahı tez tutar.

TC : Mazlumun ahı yerde kalmaz.

KKTC : Ah yerde galmaz.

176 - KAŞ : Özgeye quyu qazan, özü düşer.

TC : Kazma kuyu kendin düşersin.

KKTC : Guyuyu boyun, sonra gaz.

177 - KAŞ : Ata olmayan, ata kadrini bilemez.

TC : Ata olmayan ata kadri bilmez.

KKTC : Baba olmayan baba kıymetini bilmez.

178 - KAŞ : Atı atasından tanırlar, katırı anasından.

TC : Atı atasıyla, katırı anasıyla.

KKTC :-----

179 - KAŞ : At yerine eşek bağlamazlar.

TC : Eşek at olmaz, ciğer et olmaz

KKTC :-----

180 - KAŞ : Aç inan toxung arası bir tikke çörektir.

TC : Açlık ile tokluğun arası yarım yufka ekmektir.

KKTC :-----

181 - KAŞ : Aç tavug yuxuda darı görer.

TC : Aç tavuk düşünde kendini darı ambarında görür.

KKTC : Aç tavug gendini arpa ambarında sanar.

182 - KAŞ : Ac köpek özünü aslana vurur.

TC : Aç köpek kendini aslana vurur.

KKTC : Aç gurd aslana saldırır.

183 - KAŞ : Açık ağız ac kalmaz.

TC : Açık ağız aç kalmaz.

KKTC : Acı ağız ac kalmaz.

184 - KAŞ : Axan suya dayanma, her diyene inanma.

TC : Akar suya dayanma, el oğluna inanma.

KKTC : Akan suya dayanma, el olguna inanma.

185 - KAŞ : Adam öz tarifini edemeyesi.

TC : İnsan kendini tariflemez.

KKTC : İyi insan gendi gendini övmez.

186 - KAŞ : Adam öz usgundundan yuxarı osturası değil.

TC : Yorganına göre ayağını uzat.

KKTC : Ayağını yorganına göre uzad.

187 - KAŞ : Adamoğlu xam süd emmiş.

TC : Ademoğlu çiğ süt emmiştir.

KKTC : İnsanoglu çig süt emmiştir.

188 - KAŞ : Adam olana bi söz bestdir.

TC : Adam olana bir söz yeter.

KKTC : Adam olana bir söz yeter.

189 - KAŞ : Adam bi defe allanası.

TC : Adam adamı bir defa aldatır.

KKTC : Adam adamı bir defa aldatır.

190 - KAŞ : Adamlık pazardan satılmaz.

TC : Babadan adamlık değil, miras kalır.

KKTC :

191 - KAŞ : Arpa eken buğday biçmez.

TC : Arpa eken buğday biçmez.

KKTC : Arpa eken, buğday biçmez.

192 - KAŞ : Arzılayan bular, ingileyen öler.

TC : Arayan bulur, inleyen ölür.

KKTC : Arayan mevlasını da belasını da bulur.

193 - KAŞ : Arvad iki olanda ev sürülmemiş galır.

TC : Evde iki avrat olunca ev süpürülmemiş kalır.

KKTC : Avradı iki tane olanın evi kirli galır.

194 - KAŞ : Az ter ter, günde ye.

TC : Az ye, uzun ye.

KKTC : Az olsun da öz olsun.

195 - KAŞ : Az danış, çok kulah ver.

TC : Az söyle, çok dinle.

KKTC : Az gonus, çok dinle.

196 - KAŞ : Ağacı çok olan kending kabri az olar.

TC : Ağacı çok olan kente kıtlık gelmez.

KKTC : Ağacı çok olan yere kıtlık gelmez.

197 - KAŞ : Ağacı kurdu öz dibindedir.

TC : Ağacı dibinden kurt yer.

KKTC : Ağacı gurd, insanı derd yer.

198 - KAŞ : Ağaran baş inan, ağlayan göz gizlenmez.

TC : Ağaran baş, ağlayan göz gizlenmez.

KKTC : Ağaran baş ilan sulu göz saklanmaz.

199 - KAŞ : Ağası kul olanın, kulu kudurgan olur.

TC : Ağası güçlü olanın, kulu asi olur.

KKTC :-----

200 - KAŞ : Ağ gün adamı ağarda, gara gün garardar.

TC : Ak gün ağartır, kara gün karartır.

KKTC : Ag agca, gara gün içindir.

201 - KAŞ : Ağlayan gözden olar, vurulan dizden.

TC : Ağlayan gözden olur, dövünen dizden.

KKTC : Ağlayan gözden, döğünen dizinden olur.

202 - KAŞ : Ağlaynın bir derdi var, gülenin ming derdi var.

TC : Ağlayanın bir derdi var, gülenin beş derdi var.

KKTC : Ağlayanın bi derdi, gülenin beş derdi var.

203 - KAŞ : Ağır gazan geçgaynar.

TC : Ağır kazan geç kaynar.

KKTC :-----

204 - KAŞ : Ağırmayan başa yakı bağlanmaz.

TC : Ağırmayan başa yakı bağlanmaz.

KKTC : Ağırmayan başa sargı bağlanmaz.

205 - KAŞ : Ağalık vermektendir, yiğitlik vurmaktan.

TC : Ağalık vermekle, yiğitlik vurmaktır.

KKTC : Ağalık vermegle, yigitlik vurmaynan.

206 - KAŞ : Alçak yere yatma ki sel aparar, uca yere yatma ki yel aparar.

TC : Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.

KKTC : Alçagda yadma, sel alır, yümsegde yadma, yel alır.

207 - KAŞ : Allah dağına bakar gar verer.

TC : Allah dağına göre kar verir.

KKTC : Allah herkeşin göynune göre verir.

208 - KAŞ : Allah herkesing öz takati gadar dert verer.

TC : Allah kimseye kaldıramayacağı yük vermez.

KKTC : Allah kimseye galdıramayacağı yügü vermez.

209 - KAŞ : Alma arvading dulunu ki, yanıça geler kolunu.

TC : Alma avradın dulunu, yanında getirir kulunu.

KKTC : -----

210 - KAŞ : Ayda – ilde bi namaz, onu da şeytan goymaz.

TC : Ayda yılda bi namaz, onu da şeytan koymaz.

KKTC : Bildigi beş vakit namaz, onuda şeytanlar gomaz.

211 - KAŞ : Ayran yoğu içe, atlı gider sıçmaya.

TC : Ayrani yok içmeye, gümüş köprü ister geçmeye.

KKTC : Ayrani yoğ içmeye, faytunla gedir sıçmaya.

212 - KAŞ : Bey ardından çomak çalan çox olar.

TC : Bey ardından çomak çalan çok olur.

KKTC : Padişahın da arkasından konuşulur.

213 - KAŞ : Beledçisi kargâ olanıng rozisi pox olar.

TC : Kılavuzu karga olanın başı dertten kurtulmaz.

KKTC : Kılavuzu garga olanın, burnu bogdan gagmaz.

214 - KAŞ : Buğda eken, arpa biçmez.

TC : Arpa eken, buğday biçmez.

KKTC : Ne ekersan onu biçen.

215 - KAŞ : Buğda çöreğin yoxung, buğda dili varing olsun.

TC : Buğday ekmeğin yoksa, buğday dilin de mi yok.

KKTC :

216 - KAŞ : Bugünkü işini sehere koyma.

TC : Bugünkü işini yarına bırakma.

KKTC : Büyüncü işini yarına bagma.

217 - KAŞ : bulak baştan bulanar.

TC : Balık baştan kokar.

KKTC : Balıg başdan kokar.

218 - KAŞ : Buva oğkuna bağ bağışladı, oğul bi xuşa kıymedi.

TC : Baba oğluna bağ bağışlamış, oğlu babasına bir salkım vermemiş.

KKTC : Baba olguna bag, bağışlamış, oğlu dönüb babasına bi salkım vermemiş.

219 - KAŞ : Buva olmayan, buva kadrini bilmez.

TC : Baba olmayan, baba kıymetini bilemez.

KKTC : Baba olmayan bilmez babanın kadrini.

220 - KAŞ : Büyük ağacın kölgeside büyük olar.

TC : Ulu ağacın gölgesi uzağa düşer.

KKTC : Ulu agacın gölgesi ağır olur.

221 - KAŞ : Büyük başing büyük belası vardır.

TC : Büyük başın büyük derdi olur.

KKTC : Böyüg başın böyüg belası olur.

222 - KAŞ : Böyüğünü tanımayan, Allah'ını da tanımaz.

TC : Büyüğünü tanımayan, Allah'ını da tanımaz.

KKTC : -----

223 - KAŞ : Bıçak öz destesini kesmez.

TC: Bıçak kendi kınını kesmez.

KKTC : Bıçag gendi kınını kesmez.

224 - KAŞ : Bir insana kırk gün deli deseng olar.

TC : Bir adama kırk gün deli desen deli olur.

KKTC : Bir adama kırk gün deli dersen, deli olur.

225 - KAŞ : Bir el inen iki karpuz götürülmez.

TC : Bir koltuğa iki karpuz sığmaz.

KKTC : Bir koltuğa iki karpuz sığmaz.

226 - KAŞ : Bir baş soğan bir kazanı koxudar.

TC : Bir baş soğan bir kazanı kokutur.

KKTC : -----

227 - KAŞ : Bir tir inen iki nişan vurur.

TC : Bir taşla iki kuş vurur.

KKTC : Bir taşnan iki kuş vurur.

228 - KAŞ : Bir daş inan iki kuş vurulmaz.

TC : Bir taş ile iki kuş vurulmaz.

KKTC : Bir taşnan iki kuş vurulmaz.

229 - KAŞ : Bir deli bir daş atar kuyuya ki yüz akıl çaxardamaz.

TC : Bir deli bir kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış.

KKTC : Delinin biri guyuya taş atmış, kırk agıllı çıkaramamış.

230 - KAŞ : Bir söz var iş bitirir, bir söz var baş itirir.

TC : Söz var iş bitirir, söz var baş yitirir.

KKTC : Söz var iş bitirir, söz var baş yitirir.

231 - KAŞ : Bir gep var insanı dağdan endirir, bir gep var dağa mindirir.

TC : Söz var dağa çıkarır, söz var dağdan indirir.

KKTC : Söz var dağa çıkarır, söz var dağdan indirir.

232 - KAŞ : Bir gülünen yaz olmaz, deli kırkı baz olmaz.

TC : Bir çiçekle yaz olmaz.

KKTC : Bir çiçeğnan bahar olmaz.

233 - KAŞ : Birlik olmasa, dirlik olmaz.

TC : Nerde birlik, orda dirlik.

KKTC : Nerde birlig orda dirilig.

234 - KAŞ : Bir miskal et, yüz eybi örter.

TC : Bir dirhem et, yüz eybi örter.

KKTC : Bir dirhem et, bi sürü ayıbı örter.

235 - KAŞ : Bir mex bir nalı, bir nal bir atı, bir at bir kişiyi, bir kişi bir eli kurtarar.

TC : Bir mih bir nalı kurtarır, bir nal bir atı kurtarır, bir at bir er kurtarır, bir er bir memleket kurtarır.

KKTC :-----

236 - KAŞ : Biz unumuzu elemiştik, kelbirimizi de asmışak.

TC : Unumuzu eledik, eleğimizi astık.

KKTC : Unumuzu eledik, elegimizi astık.

237 - KAŞ : Bilen biler, bilmeyen güler.

TC : Bilen bilir, bilmeyen aslı var sanır.

KKTC : -----

238 - KAŞ : Bimar insan ölmez, eceli gelen insan öler.

TC : Hasta yatan ölmez, eceli gelen ölür.

KKTC : Hasda olan iniler, vadesi dolan gider.

239 - KAŞ : Beyvext bung veren xorusun başını keserler.

TC : Vakitsiz öten horuzun başını keserler.

KKTC : Vakidsiz öten horozun başını keseller.

240 - KAŞ : Cavanlıkta yığ, kocalıkda ye.

TC : Gençlikte taş taşı, kocalıkta ye aşı.

KKTC : Genciyken taş taşı, yaşlılıkta yiyesin aşı.

241 - KAŞ : Canan seven candan geçer.

TC : Canan canın yoldaşdır.

KKTC : Can canın yoldaşdır.

242 - KAŞ : Can şirin olar.

TC : Can tatlıdır.

KKTC : Can, maldan dadlıdır.

243 - KAŞ : Çağrılan yere ar edme, çağırılmayan yeri dar edme.

TC : Çağrıldığı yere ar eyleme, çağırılmadığın yere gidip dar eyleme.

KKTC : Davetsiz düğüne çörekçilerlen börekçiler gider.

244 - KAŞ : Çakku öz sapı bı kesmez.

TC : Bıçak kınını kesmez.

KKTC : Bıçak kendi kılıfını kesmez.

245 - KAŞ : Çırağ öz ayağı altına ışık vermez.

TC : Mum dibine ışık vermez.

KKTC : Mum, dibine ışık vermez.

246 - KAŞ : Çobansız koyunu kurd yiyer.

TC : Çobansız koyunu kurt kapar.

KKTC : Çobansız koyunu kurd kapar.

247 - KAŞ : Çobanın meyli olsa, tekkeden süd sağıar.

TC : Çobanın gönlü olursa, tekkeden süt çıkarır.

KKTC : Çobanın göynü olsa, teggeden süt çıkarır.

248 - KAŞ : Çoh gezen, çoh biler.

TC : Çok gezen, çok bilir.

KKTC : Çog gezen, çog bilir.

249 - KAŞ : Çox pohluktur.

TC : Nerde çokluk, orada bokluk.

KKTC : Nerde çokluk, orada bokluk.

250 - KAŞ : Çuxurdan çıxdım, kuyuya düşdüm.

TC : Yağmurdan kaçıp, doluya yakalandı.

KKTC :-----

251 - KAŞ : Çox yaşayan çox bimez, çox gezen çox bilir.

TC : Çok yaşayan bilmez çok gezen bilir.

KKTC : Çog okuyan bilmez, çog gezen bilir.

252 - KAŞ : Çox yemek insanı az imekden eder.

TC : Çok yiyeyim diyen, aç kalır.

KKTC : Çoğu zarar, azı garar.

253 - KAŞ : Dabbağ öz sevdiği deriyi göyden çalar yere vurur.

TC : Tabak sevdiği deriyi taştan taşa çalar.

KKTC : Dabak sevdiğini daştan daşa vurur.

254 - KAŞ : Daldı söz can arsız, dadsız söz baş ağrısı.

TC : Tatlı söz can azığı, acı söz baş kazığı.

KKTC : Dadlı dil, her kapıyı açar.

255 - KAŞ : Daşdan kopar, yoxdan kopmaz.

TC : Taştan kopar, yoktan kopmaz.

KKTC :

256 - KAŞ : Daş düşdüğü yerde ağır olar.

TC : Taş tüştüğü yerde ağırdır.

KKTC : Daş yerinde ağırdır.

257 - KAŞ : Dağ dağa yetişmez, insan insana yetişir.

TC : Dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur.

KKTC : Dağ dağa gavuşmaz, insan insana gavuşur.

258 - KAŞ : Dağdaki gelmiş, bağdakini kovurdur.

TC : Dağdan gelir, bağdakini kovar.

KKTC : Dağdan gelip bağdakini govursan.

259 - KAŞ : Dayıng inen dağa ged, eming inen bağa ged.

TC : Dayı ile dağ dolan, amca ile bağ dolanma.

KKTC :

260 - KAŞ : Derdi çeken bilir, ağıyı utan.

TC : Derdi çeken bilir.

KKTC : Derdi çeken bilir.

261 - KAŞ : Delining üregi ağzındadır, dolining ağzı üregindedir.

TC : Delinin yüreği ağzında, akıllının dili yüregindedir.

KKTC : Delinin yüreği azgında, akıllının dili yüreginde.

262 - KAŞ : Deliye hergün bayramdır.

TC : Deliye hergün bayram.

KKTC : Deliye her gün bayram.

263 - KAŞ : Demir nemden çurruyer, insan gemden.

TC : Demir nemden, insan gamdan çürür.

KKTC : Duvarı nem, insanı maraz yıkar.

264 - KAŞ : Dost yüzden bellidir, düşmen gözden.

TC : Dost yüzünden, düşman gözünden bellidir.

KKTC : Dost yüzünden, düşman gözünden belli.

265 - KAŞ : Dovşana keç deyir, tazıya tut.

TC : Tavşana kaç, tazıya tut.

KKTC : Tavşan kaç, tazı tut.

266 - KAŞ : Dovşan dağdan küsmüş, dağır haberi olmamış.

TC : Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.

KKTC : Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.

267 - KAŞ : Devening derisi, eşşeging üküdür.

TC : Deve ölürse derisi eşeğe yük olur.

KKTC :-----

268 - KAŞ : Dilden gelen, elden gelmez.

TC : Dilden gelen elden gelmez.

KKTC : Dili işler eli işlemez.

269 - KAŞ : Dil var ki bal getirir, dil var ki bela getirir.

TC : Dil var bal getirir, dil var bela.

KKTC :

270 - KAŞ : Dilini saxlayan başını da sahladar.

TC : Dilini tutan başını kurtarır.

KKTC : Dilini zabdeden, başını da gurtarır.

271 - KAŞ : Dinsiz ohdesinden, imansız gelir.

TC : Dinsizin hakkında imansız gelir.

KKTC : Dinsizin haggından, imansız gelir.

272 - KAŞ : Eti özününgdir, sümüğü benim.

TC : Eti senin kemiği benim.

KKTC : Eti senin kemigi benim.

273 - KAŞ : Eşek kıçı bir defa çamıra batar.

TC : Eşek çamura bir kere batar.

KKTC : Eşşeg çamura bi gere batar.

274 - KAŞ : Eşşegi toya çağırdılar dedi: “ ya su lazımdır, ya odun “.

TC : Eşği düğüne çağırmışlar. “ ya su lazımdır, ya odun” demiş .

KKTC :-----

275 - KAŞ : Eşşegim ölme yaz geler.

TC : Ölme eşğim ölme yaz gelecek, yonca bitecek.

KKTC : Ölme eşğim ölme, arpa, yonca çıksın yiyesin.

276 - KAŞ : Eşşeging ölümü, arpadan olsun.

TC : Atın ölümü, arpadan olsun.

KKTC : Atın ölümü arpadan olsun.

277 - KAŞ : Eşşegi yoldan бүker, supaning oynanmışı.

TC : Eşği yoldan çıkaran sıpanın oynaması.

KKTC :-----

278 - KAŞ : Elden geden, ele gelmez.

TC : Elden çıkan ele girmez.

KKTC : -----

279 - KAŞ : Eyri ağaç düz olmaz.

TC : Eğri ağaç orman olmaz.

KKTC :-----

280 - KAŞ : Emanete hiyanet olmaz.

TC : Emanete hiyanet olmaz.

KKTC : Emanete hiyanet olmaz.

281 - KAŞ : Eyri otur, düz danış.

TC : Eğri otur, doğru söyle.

KKTC : Eğri otur, doğru söyle.

282 - KAŞ : El için ağlayan, görsüz kalar.

TC : El için ağlayan gözden olur.

KKTC : El için ağlayan göz, kör olur.

283 - KAŞ : El inen çayılan, toyinan bayramdır.

TC : El ile gelen düğün bayramdır.

KKTC : Elin sancısı, ele kahkahadır.

284 - KAŞ : Elçiye zaval yoh.

TC : Elçiye zeval olmaz.

KKTC : Elçiye zeval olmaz.

285 - KAŞ : Evinde yox urvalık, başında var ağalık.

TC : Evinde yok darı, geçer de oturur (herkesten) yukarı.

KKTC :-----

286 - KAŞ : Evingi temis sakla ki konak geler, özünü temis saxla ki ölüm geler.

TC : Evini temiz tut konuk gelir, kendini temiz tut ölüm gelir.

KKTC :-----

287 - KAŞ : Ecele şeytan işidir.

TC : Acele işe şeytan karışır.

KKTC : Acele işe şeytan garışır.

288 - KAŞ : Eqil başda olar, ne yaşda.

TC : Akıl yaşta değil baştadır.

KKTC : Akıl yaşda deyil, başdadır.

289 - KAŞ : Fala inanma , falsız da kalma.

TC : Fala inanma, falsız da kalma.

KKTC : Fala inanma, falsız da galma.

290 - KAŞ : Qapağan it dişini görsedmez.

TC : Isıracak it dişini göstermez.

KKTC : Isırgan köpeg dişini gösdermez.

291 - KAŞ : Qaçanı govma, yıxılanı vurma.

TC : Kaçanı kovalamazlar, yıkılanı vurmazlar.

KKTC :-----

292 - KAŞ : Qarğa inan yoldaş olaning, ruzisi pox olar.

TC : Karga ile gezen, pislige konar.

KKTC : Kılavuzu karga olanın, burnu boktan çıkmaz.

293 - KAŞ : Qarın gardaşdan ileridir.

TC : Karın kardeşten yakın.

KKTC :-----

294 - KAŞ : Qazan qeresi geder, namus yarası gedmez.

TC : Kazan karası gider, namus karası gitmez.

KKTC : Gün karası gitmez, gazan karası gider.

295 - KAŞ : Qetir dediler “Baban kimdir?” Dedi: “ Anam atdır”.

TC : Katıra “Baban kimdir?” demişler, “At dayımdır” demiş.

KKTC :-----

296 - KAŞ : Qere günün ömrü azdır.

TC : Kara gün kararıp kalmaz.

KKTC :-----

297 - KAŞ : Qismet olsa gelir Yemen'den, olmasa düşer dehenden.

TC : Kismet ise gelir Hint'ten, Yemen'den, kismet değilse ne gelir elden?

KKTC : Kismetinde ne varsa, gışığında o çıkar.

298 - KAŞ : Qismetden artıq yemek olmaz.

TC : Kismetinden fazla yiyemezsin.

KKTC : Kismetten fazla olmaz olsa da yenmez.

299 - KAŞ : Qısas kıyamete qalmaz.

TC : Kısas kıyamete kalmaz.

KKTC :-----

300 - KAŞ : Qorh Allah'dan qorhmayandan.

TC : Allah'tan korkmayandan kork.

KKTC : Allah' tan korkmayandan kork.

301 - KAŞ : Qurd öz qonşisini yemez.

TC : Aç kurt bile komşusunu dallamaz.

KKTC :-----

302 - KAŞ : Qurd uşağı qurd olar.

TC : Kurttan kurt, itten it olur.

KKTC :-----

303 - KAŞ : Qurd dumanlı günü sever.

TC: Kurt dumanlı havayı sever.

KKTC : Gurd, dumanlı havayı sever.

304 - KAŞ : Qurd qerriyende, it gülesi gelir.

TC : Kurt kocayınca, itin maskarası olur.

KKTC : Gurd gocayınca, köpeğin masgarası olur.

305 - KAŞ : Quş var ki etini yeyerler, quş var ki ed yedirderler.

TC : Kuş var eti yenir, kuş var et yedirirler.

KKTC : Her kuşun eti yenmez.

306 - KAŞ : Qonaq qonağı sevmez, ev eyesi heç birini.

TC : Misafir misafiri sevmez, ev sahibi ikisini de.

KKTC : Misafir, misafiri sevmez.

307 - KAŞ : Qonşu tovuğu ğaz görünür.

TC : Komşunun tavuğu komşusuna kaz görünür.

KKTC : Gomşunun tavığı gomşuya gaz görünür.

308 - KAŞ : Qıyamat orda qopar, biri yiyer biri bahar.

TC : Biri yer biri bakar kıyamet ondan kopar.

KKTC : Biri yer biri bakar, qıyamad ondan kopar.

309 - KAŞ : Halalzada yazar, haramzada qarışdırar.

TC : Haramzade pazar bozar, helalzade pazar yapar.

KKTC :-----

310 - KAŞ : Haydan gelen huya geder, seldom gelen suya geder.

TC : Haydan gelen huya gider, seldom gelen sele gider.

KKTC : Haydan gelen huya gider, sudan gelen sele gider.

311 - KAŞ : Herkes öz şehrinde şehriyardır.

TC : Her horoz kendi çöplüğünde öter.

KKTC : Her horoz gendi çöplüğünde öter.

312 - KAŞ : Her kim her ne ede özüne edir.

TC : Her kişi kendi çöreğine köz eşer.

KKTC : Herkes kömürü önüne çeker.

313 - KAŞ : Her yerde hareket, orda bereket.

TC : Nerde hareket, orda bereket.

KKTC : Nerde hareket, orda bereket.

314 - KAŞ : Hem hudayı istir, hem hurmayı.

TC : Hem karnım doysun, hem çörek bütün kalsın.

KKTC : Köpegini tok, ekmeğini bütün ister.

315 - KAŞ : Hünering var, yering var.

TC : Hünerin varsa her yerde yerin var.

KKTC : -----

316 - KAŞ : Xeberi ya deliden al ya uşaqdan.

TC : Haberi ya çocuktan al, ya da deliden.

KKTC : -----

317 - KAŞ : Xoş dil inen ilan öz yuvasından çixer.

TC : Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.

KKTC : Dadlı dil, ilanı deliğinden çıkarır.

318 - **KAŞ** : İnsafı olmayanın imanı olmaz.

TC : İnsafı olmayanın imanı da olmaz.

KKTC : Acımasızın imanı da yoktur.

319 - **KAŞ** : İt, it eti yemez.

TC : İt, itin kuyruğunu ısırılmaz.

KKTC : İt, iti ısırılmaz.

320 - **KAŞ** : İş adaminin covheridir.

TC : İş insanın aynasıdır.

KKTC :-----

321 - **KAŞ** : İki ayaq bir başmağa yerleşmez.

TC : İki ayak bir papuca sığmaz.

KKTC : İki gılış bir gına sığmaz.

322 - **KAŞ** : İki baş bir qazanda qaynamaz.

TC : İki baş bir kazanda kaynamaz.

KKTC : İki eşeg bir gazığa bağlanmaz.

323 - **KAŞ** : İki qarpız bir qoltuğa yerleşmez.

TC : Bir koltuğa iki karpuz sığmaz.

KKTC : İki karpuz bir goltuğa sığmaz.

324 - **KAŞ** : Eslini itiren haramzadadır.

TC : Aslını inkar eden haramzadedir.

KKTC :-----

KAŞKAY ATASÖZLERİ

- 1 - Abı donum pırıldar, bağırsağım qurullar.
- 2 - Abbırı sudur, tökülende yığmek olmaz.
- 3 - Abırı seyen çox demez, sağlıq seyen çok yemez.
- 4 - Abbırlı abbırısından qorxar, abbırısız neden qorxar.
- 5 - Apardı ki getirmedir.
- 6 - apardım at oynatmağa, o gitti qaşığı yonmağa.
- 7 - Apar koy su başına, altındanda iç.
- 8 - Ata ata atıcı, mine mine minici.
- 9 - At adaming şerikidir .
- 10 - At arriq, menzil uzaq.
- 11 - At aldım heger yoxu, heger aldım atı yox.
- 12 - At almamış ahurasını bağlir.
- 13 - Ata et verir, ite ot.
- 14 - Ata oğluna bağ bağışladı, oğul ataya bir xuşe qiyemedi.
- 15 - At olanda meyden olmaz, meyden olanda at.
- 16 - Ata olmayan, ata qe
- 17 - Attan inmiş, eşşege minmiş.
- 18 - Attan düşmüş, hegerden düşmür.
- 19 - Attan qalanı, öküzə vererler.
- 20 - Atdigi daş, yere düşmez.
- 21 - Attım qazana, deydi pazana.
- 22 - At satan qetir alamaz.
- 23 - Atsang atılmaz, satsang satılmaz.
- 24 - At görende axsar, su görende susar.
- 25 - Atlı atını oynadar, qurbağa qıçını.
- 26 - Atlı atını nallar, qurbağa qıçını sallar.
- 27 - Atlı inan piyadanıng, yoldaşlığı olmaz.
- 28 - Atlı piyadadan haber yoğu, toğ acdan .
- 29 - Atlıyı atından indirir .
- 30 - At minennigdir, don giyening.
- 31 - At meydanında eşşek hangurmaz.

- 32 - Atı atasından tanırlar,qetiri anasından.
- 33 - Atı at dönderer .
- 34 - Atı at yanına bağlayanda hemreng olmaz, hem xuy olar.
- 35 - Atı qerening,qötü qeredir.
- 36 - Attıların, attıların, oların debbe.
- 37 - Atılan daş geri gelmez.
- 38 - Atı laylamış, culuna güvenir.
- 39 - Atımı çep nallayar.
- 40 - Atımı hara bağlayam? getir bağla dilim üstüne.
- 41 - Ac ayı oynaya bilmez
- 42 - Atinga eşşeg demişem ya, devenge çöşşek?
- 43 - At yerine eşşek bağlamazlar.
- 44 - Ac adama çörek helvadan şirinterdir.
- 45 - Ac adamda and olmaz.
- 46 - Ac adamda iman olmaz.
- 47 - Ac adam daşda yer.
- 48 - Ac adamı qurd yemez.
- 49 - Ac aman bilmez, uşaq zaman.
- 50 - Ac eline geleni yer, tox diline geleni diyer.
- 51 - Ac inan toxunğ arası bir tikke çörektir.
- 52 - Ac evinde ne ot olar, ne ocak.
- 53 - Ac tavuq yuxuda darı görer.
- 54 - Acda iman olmaz, toxda aman.
- 55 - Ac diyer: "tox olmuram" tox diyer: "ac olmuram."
- 56 - Ac qarın, açi seqqiz .
- 57 - Ac qarın adamı aparar düşman qapısına.
- 58 - Ac qarında iman olmaz.
- 59 - Ac qarın doyar ac göz doymaz.
- 60 - Ac qarnım, dinç qulağım.
- 61 - Ac qurd öz uşağını yer.
- 62 - Ac quşunğ darri dişine girer.
- 63 - Ac qulağım dinç qulağım.
- 64 - Ac köpek özünü aslana vurur.
- 65 - Ac gözünğ qarnı doymaz.

- 66 - Aclığı vermişem dinçliğe.
- 67 - Aclık, ayıya, pineduzluk örgeder.
- 68 - Acı aca gider, suyuzu qiyamata.
- 69 - Acından qovurğa qovurur.
- 70 - Acından kef qusur.
- 71 - Acıng andı olmaz.
- 72 - Acıng qarnı doyar, gözü doymaz.
- 73 - Ac yering qurdudur.
- 74 - Açdı sandığı tökdü pambığı.
- 75 - Açı su, şirin olmaz.
- 76 - Acıq ağız aç qalmaz.
- 77 - Açık sözü ya uşakdan eşit ya deliden .
- 78 - Açık göte zengüle, el gülmeye, kim güle?
- 79 - Açılmamış sofraning bir eybi olar, açılmış sofraning ming eybi .
- 80 - Açılıqdan yemek olmaz, şirinlikden demek olmaz .
- 81 - Axan suya dayanma, her diyene inanma .
- 82 - Axtaran tapar.
- 83 - Axsaq geçi oğlağı tegge olmaz.
- 84 - Axır pis ele pisdır, ta canı da çıka.
- 85 - Axır zaman qopmuş .
- 86 - Axırkı daş toppuğa değer.
- 87 - Axırkı quzu anasına yeyter düşer.
- 88 - Adam abadlıq sever, bayquş xarablıq.
- 89 - Ad adamı bazemez, adam adı bezeyer.
- 90 - Adam adam eti yemez.
- 91 - Adam, adam yanında, adam olar.
- 92 - Adam ağzından söz çıxar, qazan altından köz.
- 93 - Adam Allah keştesidir.
- 94 - Adam öz tarifini edemeyesi.
- 95 - Adam öz canını çok sever.
- 96 - Adam öz ayibini görmez.
- 97 - Adam öz qusqundundan yuxarı osdurası değil.
- 98 - Adam özünü bir acıyanda gözlüyesi, bir de gicbiyinde.
- 99 - Adam uşağına bir defe diyerler, ming defe demezler.

- 100 - Adamoğlu xam süd emmiş.
- 101 - Adam olana bir söz besdir.
- 102 - Adam iki defe dünyaya gelmez.
- 103 - Adam bir defe allanası.
- 104 - Adam bir kül başına tökesi.
- 105 - Adam bilmir kiming sazı inan oynaya.
- 106 - Adam pulu bular, pul adamı bulmaz.
- 107 - Adam tufürdigini yalamaz.
- 108 - Adam ruzusi Allah elinde.
- 109 - Adam qafila görende, sefer edesi geler.
- 110 - Adam qulagdan çaq olar, heyvan yemaqdan.
- 111 - Adam güçükligden büyük olar.
- 112 - Adam gerek burmağını, her deliğe qatmaya.
- 113 - Adamlıq pazarda satılmaz.
- 114 - Adamlığı adamdan, xoş iyi qızıl gülden.
- 115 - Adam var, adamcikde var.
- 116 - Adam var başına sepesing güller, adam var gözüne çekesing miller.
- 117 - Adam varki adamların naqşidir, adam varki hayvan ondan yaxşıdır.
- 118 - Adamı başdan tanırlar, ağacı yaşıdan.
- 119 - Adamı bulmaq olmaz, bulanda tanımaq olmaz.
- 120 - Ademizaddan her nedeyeng geler.
- 121 - Ademizading her ne başına geldi çekesi.
- 122 - Adamı sözünden tanırlar.
- 123 - Adamı ming tümene alır, bir tümene satır.
- 124 - Adaming adı çıxanancaz, canı çıxası.
- 125 - Adaming öz yuvan çöregi, özgening pilavından yeyterdir.
- 126 - Adamın bir özü, bir sözü.
- 127 - Adaming şansı yatanda, burnu süyer gözüne gider.
- 128 - Adaming aqli geriden geler.
- 129 - Adaming gerek dili inen üregi bir ola.
- 130 - Adaming yere baxanı, suyung lim lim axanı.
- 131 - Adamı nigbet tutanda deve üstünde ilan çalar.
- 132 - Adamı nigbet tutanda su dişini sindirir.
- 133 - Adı qulağına deymiş.

- 134 - Adı benim, dadı sening.
- 135 - Adıng nedir? Reşid - bir deyende, bir de eşit.
- 136 - Adı var özü yox.
- 137 - Adını eşit, özünü görme.
- 138 - Ara xelfet, tülkü bey.
- 139 - Arada yiyir, qıraqda gezir.
- 140 - Ara söz ev yandırır.
- 141 - Araları, ilan inan, yarpız tekindir.
- 142 - Aralıq malı arada yiyilir.
- 143 - Arançılq daşı yiyen dilxor olmayası.
- 144 - Arpa eken buğday biçmez.
- 145 - Arpayı evvelinden olar tanıyang.
- 146 - Arpayı ite verirler, sümügü ata.
- 147 - Artıq tamah baş yarar.
- 148 - Arxalı köpeg qurd tutar.
- 149 - Arzısı varidi bucağa, siyirdi girdi qucağa.
- 150 - Arzılayan bular, ingileyen öler.
- 151 - Arzımız uzun, ömrümüz küta.
- 152 - Arvad adamın, abbırısıdır.
- 153 - Arvada almaq asandır, saxlatmağı beladır.
- 154 - Arvad öz ixtiyarına olanda, çillede geçi qırxar.
- 155 - Arvad üzlü kişiden, kişi üzlü arvaddan hazar et.
- 156 - Arvad iki olanda ev süprülmemiş qalır.
- 157 - Arvad inan kişinin torpağını bir yerden götürmüşler.
- 158 - Arvad babası evine yaxın olmasın, odun ocaga, meşk suya.
- 159 - Arvad pis olanda ev cehennemdir.
- 160 - Arvad tunban bağısını sift bağlasın, gedsin serbazxanaya.
- 161 - Arvad deme ayıran de, ayıran deme, doyuran de.
- 162 - Arvad sözüne baxan arvaddan kemdir.
- 163 - Arvadlar çarqedi başinga olsun.
- 164 - Arvad varki ev yığer, arvad varki ev yıxar.
- 165 - Arvadı eri saxladar, peniri deri.
- 166 - Arvadı pis olanıng, seqqeli tez ağarar.
- 167 - Arvadı ki, er yoxu, bağdırki divar yoxu.

- 168 - Arvadingı emanet ver, malingı emanet verme.
- 169 - Arıq eşşeging, gayım tepigi var.
- 170 - Arığa eyelig etdim, elim yağlandı, yetime eyelik etdim ciğerim dağılandı.
- 171 - Az aşım, ağrımaz başım.
- 172 - Azad yere yamaq vurmazlar.
- 173 - Azarlık olsun bizarlık olmsın.
- 174 - Aza qanah olmayan, çoxa yetişmez.
- 175 - Az olsun rağbetli olsun.
- 176 - Az işten çox iş biter.
- 177 - Azter ye, günde ye.
- 178 - Az danış, çok qulax ver.
- 179 - Aşpalan qeylana deyir, iki deligli.
- 180 - Aşpez iki olanda şorba şor olar.
- 181 - Aşna aşna, geldi ocaq başına.
- 182 - Aşığını oğurlamışlar.
- 183 - Aşing duruluğu, dening yoxluğundandır.
- 184 - Ağ ayrıanı ite tökerler, qere mihreyi cibe.
- 185 - Ağac atsang yere düşmez.
- 186 - Ağac berü erende, başı aşağı düşer .
- 187 - Ağac tutan, ağac vurandan artıqdır.
- 188 - Ağac tikirdening, ömrü uzun olar.
- 189 - Ağacılı kendi sel basmaz.
- 190 - Ağacı atççı mevesi şirin.
- 191 - Ağacı öz içinden qurd yer.
- 192 - Ağacı çok olan kending qebri az olar.
- 193 - Ağacı ki istir mene deye, kakama deysin ki, ingar saman çuvalına deyir.
- 194 - Ağacı mevesinden tanırlar.
- 195 - Ağacing ortasından tutmuş.
- 196 - Ağacing qurdu öz dibindedir.
- 197 - Ağac yeri xup olar, gep yeri xub olmaz.
- 198 - Ağac yeri sovar, gep yeri sovmaz.
- 199 - Ağaran baş inan, ağlayan göz gizlenmez.
- 200 - Ağası qul olaning, qulu qudurğan olar.
- 201 - Ağam mene kör dedi, her gelene vur dedi.

- 202 - Ağa nezerem, bele gezerem.
- 203 - Ağanın malı gider, nökering canı.
- 204 - Ağ üze gara xal zinettir, gara üze ağ xal nigbettir.
- 205 - Ağ inan qere dememişem.
- 206 - Ağ pul qere qün içindir.
- 207 - Ağca qovuş ekin üngüldür.
- 208 - Ağız ağzına erme.
- 209 - Ağız ağzına yetirtmeli değil.
- 210 - Ağıza bakan değil.
- 211 - Ağız deyeni qulaq şetesi.
- 212 - Ağzı açıktır, gözü yumuq
- 213 - Ağzı açık quş aç qalmaz.
- 214 - Ağzı aş yetişti, başı daşa yetişdi.
- 215 - Ağız yandıran aş değil.
- 216 - Ağzı eğri adamı, boynu ardından tanırlar.
- 217 - Ağzı süt isi verir.
- 218 - Ağzı qanlıdır.
- 219 - Ağzıma aş qoy, qarnıma daş.
- 220 - Ağzımıynan deyem haram inan yiyem.
- 221 - Ağzım içinde qoz sayıram.
- 222 - Ağzımızı iylemişler.
- 223 - Ağzımı şöle yandırdı, kaşki aş idi, başımı küllüm sindirdi, kaşki daş idi.
- 224 - Ağzına dil qoymuşlar.
- 225 - Ağzından bal tökülür.
- 226 - Ağzing babıça tikke götür.
- 227 - Ağzing dolu qan olsa da, filanikes yanında tufürme.
- 228 - Ağzing xeyre aç.
- 229 - Ağzı var dili yox.
- 230 - Ağzını açmış, gözünü yummuş.
- 231 - Ağzını tutsang götü danışar.
- 232 - Ağzının gir u bend yoxu.
- 233 - Ağsaq geç oğlağı pazan geçi olmaz.
- 234 - Aqarayı birbirinden seçmir.
- 235 - Ağ qoyun, qere qoyun, allımı yere qoyum.

- 236 - Ağ kesilmiş
- 237 - Ağ köynege qara yama yapışmaz.
- 238 - Ağ göt inan qara qöt, çaya vuranda malum olar.
- 239 - Ağ gün adamı ağardar, qara gün qarardar.
- 240 - Ağlarasa anam ağlar, qalanı yalan ağlar.
- 241 - Ağlamaz ağlamaz, ağlayanda da toyda ağlar.
- 242 - Ağlamayana süt yok.
- 243 - Ağlayn gözden olar, vurulan dizden.
- 244 - Ağlayanın bir derdi var, gülening ming derdi var.
- 245 - Ağ malı qoymuşlar qara gün için.
- 246 - Ağrıyan dişi çekeseing.
- 247 - Ağır otur batman gel.
- 248 - Ağır özüngü, üngül etme.
- 249 - Ağır gazan geç qaynar.
- 250 - Ağır qıza, ağrıça qızıl ver.
- 251 - Ağır gel ağır gid.
- 252 - Ağırlığını yer çekir, ruzisini Allah verir.
- 253 - Ağrınamış başıngi, ağırtma.
- 254 - Ağırmayan başa sakız haramdır.
- 255 - Ağırmayan başa, yağlıq dolamazlar.
- 256 - Ağır yük altına girening, beli ağırır.
- 257 - Ağrıng adı olar qerening dadı.
- 258 - Ağ yere ayran deyir, quru poxa keşk.
- 259 - Ağıyı öten biler, derdi çeken.
- 260 - Aftafa görmemiş göt, aftafa görende, qurqur eder.
- 261 - Ağalık vermektendir, igitlik vurmıqdan.
- 262 - Aqaya aqa deseng, gülmeği geler, nökere nöker deseng acığı geler.
- 263 - Alacaq alacağını almasa, verecek olar.
- 264 - Alacaq şer olar, verici sıçan.
- 265 - Ala qarqa şux tarlanı begenmez.
- 266 - Ala qarqa yumağınan ğaz olmaz.
- 267 - Alan alar varlanar, satan satar allanar.
- 268 - Alaning gözü satan elinde.
- 269 - Altdaki daş terpanse idi, ağırlığı çekmezdi.

270 - Alçak yere yatmaki sel aparar,cuca yere yatmaki yel aparar.

271 - Aldığı çoktur,cverdigi yoxdur.

272 - Al qapıda sat qapıda.

273 - Al,çgül edir.

274 - Allah açık ağzı ruzisiz qoymaz.

275 - Allah axrını xayr etsin.

276 - Allah adama bir dil vermiş, iki qulaq.

277 - Allah adamı namerde muhtaç edmesin.

278 - Allah ağacining ses yoxu.

279 - Allah ağzingdan işitsin.

280 - Allah'a inanmayan, bendeyede inanmaz.

281 - Allah'a bac vermezdim, indi bu günündür.

282 - Allah'a bendelik edmir.

283 - Allah eşşegi tanımışki, şax vermemiş.

284 - Allah eger dert vermiş, dermanda vermiş.

285 - Allah istese vere, xaber almaz kiming oğluyuang.

286 - Allah istese vere, yox yerden verer.

287 - Allah işinden heçges baş çıxartmaz.

288 - Allah işine el aparmak olmaz.

289 - Allah bu gözü o göze, muhtaç edmesin.

290 - Allah bir can vermiş ming dert.

291 - Allah birine devlet verer birine zillet.

292 - Allah beş burmağı bir bir tekin yaratmamış.

293 - Allah pexile mal vermez, versede xayrını görmez.

294 - Allah dağına baxar qar verer.

295 - Allah'tan qorxmayan bendeden de qorxmaz.

296 - Allah dokuzda vereni, seggizde almaz.

297 - Allah seye vere xeber almaz kiming.

298 - Allah qarqa değilki göz çıxarda.

299 - Allah vermeyende bende nice etsin.

300 - Allahvermiş zeyniye, dişi yoxdur çeyniye.

301 - Allah herkesing öz taqeti qeder derd verer.

302 - Allah yazanı bende pozamaz.

303 - Alma arvading dulunu ki, yanınça geler qulunu.

- 304 - Alma ağacından alma düşer, heyva ağacından heyva.
- 305 - Almaning xubunu, qurd yiesi.
- 306 - Alıcı quşung dimdigi eyridir,
- 307 - Alıcı quşu dimdiginden tanırırlar.
- 308 - Amana gelen boynu qılıç kesmez.
- 309 - Aman diyeni öldürmezler.
- 310 - Ana emcegi kesendir.
- 311 - Anadan emdigim süd burnumdan geldi.
- 312 - Anasına bax qızına bax, qeresine bax bezine bax.
- 313 - Anam tekin yar olmaz, ölkem tek diyar olmaz.
- 314 - Anamı gören babbama qız vermez.
- 315 - Anang südünden halalterdir.
- 316 - Ananing yüreği yanar, tayaning etegi.
- 317 - Anglayana işare, anglamayana minare.
- 318 - Ayağa düşmeyen başa çıxmaz.
- 319 - Ayağı altına oturmuşlar.
- 320 - Ayağı aştını süpürmüşler.
- 321 - Ayağı yok qaça, qanatı yok uça.
- 322 - Ayam geldi aş götürdü, arvat kişiye daş götürdü.
- 323 - Ayda –ilde bir namaz, onu da şeytan qoymaz.
- 324 - Ayran yoxu içe, atlı gedir siçe.
- 325 - Ay hemişe bulut altında qalmaz.
- 326 - Ayıya dediler danış dedi paf.
- 327 - Ağil kemal gezer, cahil mal.
- 328 - Ağil bildiğini demez, deli dedigini bilmez.
- 329 - Aqil işine baxar, deli dişine.
- 330 - Aşiq hayda olar, molla vayda.
- 331 - Arsız adam qocarmaz.
- 332 - Baba Hatam men bu işe matam.
- 333 - Bablı babını bular, murçrlık qabını.
- 334 - Bablı babını bulmasa, günü yamanlığa geçer.
- 335 - Baddan gelen bada geder.
- 336 - Barlı ağaca daş atarlar.
- 337 - Bazar baqqalsız, yajı çaqqalsız.

- 338 - Bazardan et tükendi, çuğender baha götürdü.
- 339 - Bazaring gözünü çıxartmış.
- 340 - Başarana baş qurban.
- 341 - Baş büyükden bağlanar.
- 342 - Baş büyükligi nimetdir, qiç büyükligi nigbet.
- 343 - Başdan ayağa beş şahıya deyme.
- 344 - Başdan oturan beg olmaz.
- 345 - Başdan vuran aşağı düşer.
- 346 - Baş qatmamış delik yox.
- 347 - Baş qoymuş qıyamata.
- 348 - Başladığing işi yarımçiliq qoyma.
- 349 - Başı altı qovzanmış.
- 350 - Başı bedenine ağırlıq edir.
- 351 - Başı daşdan daşa çox deymişdir.
- 352 - Başı qovğalıdır.
- 353 - Başı qovurma sebzi isi verir.
- 354 - Başına bela yox dilimden ayrı.
- 355 - Başımı unlu gördüng, adımı qoydung deyirmançi.
- 356 - Başımı sindir, niximi sindirme.
- 357 - Başına börk qoymuşlar.
- 358 - Başına şire sürmüşler.
- 359 - Başın düşdü darlığa, özüngü vur biarlığa.
- 360 - Başinga bir toytutam ki özüng hezz edeng.
- 361 - Başına geleni çekesing.
- 362 - Başını edmişler su altına.
- 363 - Başını pambıq inan kes.
- 364 - Baş yoldaşı az olar, aş yoldaşı çox.
- 365 - Bağa bağban, qoyuna çoban.
- 366 - Bağa baxasang bağ olar, baxmayanda dağ olar.
- 367 - Bağda erik varidi, selam eleyk varidi, bağda erik tükendi selam eleyk tükendi.
- 368 - Bağlı şere tülkülerde şer olar.
- 369 - Bağlı kosalaya zirengdir.
- 370 - Bağıracağı uzundur.
- 371 - Bağrı kan olmuş.

- 372 - Bafam üstüne daş qoymuşam.
- 373 - Bal ağa girdi bağa, bir quş tutdu,o da qurbağa.
- 374 - Beski dedim, dilim ağac oldu.
- 375 - Beski dedim dilimden tük çıxdı.
- 376 - Bey ardından çomaq çalan çox olar.
- 377 - Bey oğulung kəlamından bellidir.
- 378 - Beladan qaçan belaya düşər.
- 379 - Beledçisi qarğa olaning rozisi pox olar.
- 380 - Beli dedim belaya düşdüm.
- 381 - Bendeden gizleding, Allah'dan ki gizleyebilmeng.
- 382 - Bende bendeye nice baxar, Allah'da bendesine ele bele baxar.
- 383 - Bu ayyamıng qizləri, kebin kesen özleri.
- 384 - Bu onung muştuluğuda olmaz.
- 385 - Bu ilki quş bildirkinə cik cik örgedir.
- 386 - Bu behişt, bu serzenişe deymez.
- 387 - Butta dibi yerim olsun, ağzım içi şirin olsun.
- 388 - Bu toy başımdan ola, başınga dutam oyun.
- 389 - Bucaqdan baxan tez basılır.
- 390 - Buda fənd olsun oğrıya ki, dağa (bağa) yatmaya.
- 391 - Bu dünya beşdir, axırı heçdi.
- 392 - Bu dünyada bir xubluq qalar, bir de peslik.
- 393 - Burda eşşək dağlırlar, deyireng şayed kebab isı gelir.
- 394 - Burda menem bağdadda köe xelifə.
- 395 - Burdan tufürseng, oraya yetişər.
- 396 - Burda vurar qılıncı, orda oynayar üçü.
- 397 - Burmağımı bal edəm, qoyam ağzına, ondan sora elimi dişlər.
- 398 - Burmağımı sorandır.
- 399 - Burmağını keseng xəber olmaz.
- 400 - Burmağını her delige qatır.
- 401 - Burnu göyde.
- 402 - Burnum elhed daşına deysede, yaddan çıxartmam.
- 403 - Burnunu tutsang, canı çıxar.
- 404 - Burnu yere sürtüldü.
- 405 - Burnu yellidir.

- 406 - Burru kassayı kop edmiş.
- 407 - Bu seqqeli deyirməndə ağartmamışam.
- 408 - Bu söz dila qolay gələr.
- 409 - Bu sözü gulağına sırğı ed.
- 410 - Boş ocağıma eşşək eti.
- 411 - Boğazını kurru tutur.
- 412 - Boğanaq tekin bu yandan vurdu, o yandan çıxdı.
- 413 - Buğda eken, arpa biçmez.
- 414 - Buğda çöregi yoxung, buğda dili varing olsun.
- 415 - Buğda çöregi yemedik, xelq elində görmedik.
- 416 - Bu qulaqdan alır, o qulaqdan verir.
- 417 - Bu gepi qulağına ardına yaz.
- 418 - Bu götünen bu tumbanı yırtə bilmeng.
- 419 - Bu göz o göze muhtac olmasın.
- 420 - Bu gözünü bağlasan, o gözüne heç faydası olmaz.
- 421 - Bugün dalaşar, saba barışar.
- 422 - Bugünkü işing sehere qoyma.
- 423 - Bugünün cerri, sehering sulhindan yey terdir.
- 424 - Bulaq başdan bulanar.
- 425 - Bulanmasa, durrulmaz.
- 426 - Bülbül yetdi yumurta koyur, birisi bülbül olur.
- 427 - Bulut altından çıxən gün, yamaşak altından çıxən dil.
- 428 - Bu mezar ki sen üstündə ağırlang, içində ölü yox.
- 429 - Bu benim uzum qere, bu senin uzun ağ.
- 430 - Bung veren tovuğung boynunu vururlar.
- 431 - Buva oğluna bağ bağışladı, oğul bir xuşa qıymedi.
- 432 - Buva olmayan, buva qadrini bilmez.
- 433 - Buva borkünü, ana başına qoyma.
- 434 - Buvasını görmeseydi, şahlıq iddia ederdi.
- 435 - Buvam ölümündən qorxmuram, qorxuram ki ecel evimi tanıya.
- 436 - Boynum qilden inçedir.
- 437 - Boyn yuhaya vermir.
- 438 - Boyu poxdan çıxmamış.
- 439 - Büyük ağacın kölgəsində büyük olar.

- 440 - Büyük eşşek, kummuca cül.
- 474-Büyük baş xoşbextlikdir,büyük qıç bedbextlik.
- 475-Büyük başing büyük belası vardır.
- 476-Büyük tikke boğazda gir eder.
- 477-Büyük daşın kölgeside büyük olar.
- 478-Büyüksiz eving xeyr ve bereketi olmaz.
- 479-Büyük sözüne baxmayan peşman olar.
- 480-büyükklere büyük ol,küçükklere görsed yol.
- 481-Büyükklering düşgünü,ağ geyerler kış günü.
- 482-Büyüklikde güc olar,yalan olmaz.
- 483-Böyügüng göt vermegi,feqirin çörek vermegi melum olmaz.
- 484-Böyügünü tanımayan,Allah'ını tanımaz.
- 485-Boyu gedasına benzir.
- 486-Bu yolung birisi ,buda ikisi.
- 487-Boynum ardını görende,seni görem.
- 488-Bitmemiş yovşan dibinde,doğulmamış dovşan gezir.
- 489-Beçara adam çay üstüne gede,çay qurruyar.
- 490-Beçara,beçara,odun-suyada beçara?
- 491-Beçaradan çi bir çörek alang,çi bir çörek vereng.
- 492-Beçaraning siki yatmaz,dövletlenir iti.
- 493-Beçarayam,biçara,beçaraya ne çara.
- 494-Biçak öz destesini kesmez.
- 495-Biçak vursan kanı çıxmez.
- 496-Bir aciyanda özüngü gözle,birde qiciyende.
- 497-Bir insana qırx gün deli deseng deli olar.
- 498-Bir insan yoxdur,ki başini tutang ağlayan.
- 499-Bir arvad var,arpa unun aş eyler,bir arvad var,doqquz deste nuş eyler,bir arvad var,kişi qöynu xoş eyler.
- 500-Bir arri reg canında bulmang.
- 501-Bir aş bişirem beleng içi ki,üstüne bir qarış yağ yatmış ola.
- 502-Bir ağac inan bir eşşek sürerler,ming eşşek sürmezler.
- 503-Bir ağac kölgesinde yüz qoyun yatar.
- 504-Bir allanan iki örgener.
- 505-Bir Allah gözünden düşmüşdü.

- 506-Bir aydan deyir,bir çaydan.
- 507-Bir ayrılıq vardır,ölümnden beter.
- 508-Bir el inen iki qarpiz götürülmez.
- 509-Bir el inen düğün açılmaz.
- 510-Bir el baş-qulağına çek.
- 511-Bir el xeyirdir,bir el şer.
- 512-Bir elden şap çıxmez.
- 513-Bir elingde ot olsa,bir elingde su olsun.
- 514-Bir eli yağda,bir eli balda.
- 515-Bir obaynan köç,ming obaynan qalma.
- 516-Bir olsun,pir olsun.
- 517-Bir it var deyirman yalayır,bir it gine onun götünü yalayır.
- 518-Bir iş başına getirem ki it elingden çörek almaya.
- 519-Bir iş görem ki özüng öz mussurungi ile yeng.
- 520-Bir iş gör ki,ne six yana,ne kebab.
- 521-Bir iş var ki her kişinin işidir,bir iş var ki ner kişinin işidir.
- 522-Bir il oğrilik eden,ming il qazilik eder.
- 523-Bir inge özüne vur,bir calduz xelqe.
- 524-Bir başda bir gözüm varım.
- 525-Bir baş soğan bir qazanı qoxudar.
- 526-Bir baş varı,ming sovda.
- 527-Bir büyük demişler,bir küçük.
- 528-Birbiriynen yek can der do qalibdirler.
- 529-Bir tir inen iki nişan vurur.
- 530-Bir tikke çörek daşdan çıxir.
- 531-Bir çırağ ışığına yüz insan oturur.
- 532-Bir çöp yoxu ki dişi dibini qurdalaya.
- 533-Bir çörek ye,birde Allah yoluna.
- 534-Bir daş inan iki quş vurulmaz.
- 535-Bir daş tutdung batman çerek,vuruşdurma kem getirdeng.
- 536-Bir deli bir daş atar quyuya ki yüz aqqıl çaxardamaz.
- 537-Bir düz bağırsak qarnında bulunmaz.
- 538-Bir saatin taqati ming iling çöregidir.
- 539-Bir söz var iş bitirir,bir söz var baş itirir.

- 540-Bir şəhr abad ola yeyterdir ki, yüz kole xarabe qala.
- 541-Bir şəhre getdin,gördün yarısı kördür,sen de elini qoy gözüng üstüne.
- 542-Bir zerer var peşvazına gedəsing,bir fayda var belesinden qeçəsing.
- 543-Bir qulağıni der ed,birini de dervaze.
- 544-Bir qıçı burda,bir qıçı görda.
- 545-Bir qıl inen sinen,ming qıl inen bağlanmaz.
- 546-Bir kellede bir göz varı.
- 547-Bir gep var insanı dağdan endirir,bir gep var dağa mindirir.
- 548-Bir gülünen yaz olmaz,deli qırqı baz olmaz.
- 549-Bir gedirem-gediremden qorx,bir yemirem-yemiremden.
- 550-Birlik olmasa,dirilik olmaz.
- 551-Bir misqal et,yüz eybi örter.
- 552-Bir mex bir nalı,bir nal bir atı,bir at bir kişiyi,bir kişi de bir eli qurtarar.
- 553-Bir mexe vurur,birde nala.
- 554-Bir nadan bir daş atar,yüz dana çıxardamaz.
- 555-Bir yalvarmaq,ming ölümden beterdir.
- 556-Bir yandan yar ayrısı,bir yandan el te'nesi.
- 557-Birine bax fikir ed,birine bax şukur ed.
- 558-Biri yazar biri bozar.
- 559-Bir yere yatmaz ki su ayağı altına gedə.
- 560-Biz ümüd oldukq daza,dazda özünü qoydu naza.
- 561-Biz unumuzu elemişik,kelbirimizi de asmışaq.
- 562-Bize sarı gelmez yeksere,ya delidir,ya kördür,ya mesxere.
- 563-Bizim eşşegimiz qoduxlugundan quyruk yoxu idi.
- 564-Bizim dişimizi saymışlar.
- 565-Bişmiş tovuğunda gülmeyi gelir.
- 566-Bi güdar suya vurma.
- 567-Bi günah baş dərinq ayağına geder,amma başına gedmez.
- 568-Bildir geden bildirçin!Hanı sening qilicing.
- 569-Bilen Allah'dan görer,bilmeyen yoldaşından.
- 570-Bilen biler,bilmeyen güler.
- 571-Bilene bir tikke,bilmeyene ming tikke.
- 572-Bilesing ki yağ yoğurtdan emele gelir.
- 573-Bemar insan ölmez,eceli gelen insan öler.

- 574-Beymevqi bung veren xorusa benzer.
575-Beyvext bung veren xorusun başını keserler.
579-Carri yere çekeng heçne bulaşamaz.
580-Canamaz suya çekir.
581-Can çekir.
582-Canı it canıdır.
583-Cavanlıqda yığ,qocalıqda ye.
584-Cavahiring qiymet vari,amma sözde qiymet yox.
585-Cahal insan kör olar.
586-Cahaling yoxsuluna deli diyerler.
587-Canan seven candan geçer.
588-Candan tikan çıxardan deyil.
589-Can deyen çox olar,can veren az.
590-Can şirin olar.
591-Canı burnuna yetişmiş.
592-Canım gedsin,amma malım gedmesin.
593-Cahal mest olar,qoca süst olar.
594-Cerr-ı evvel,bezi sulh-ı axer.
595-Cerr içinde halva pay edmezler.
596-Cerr molla lahafı üstündedir.
597-Cefa çekmeyen,sefa görmez.
598-Cinn inen Bismillah'dırlar.
599-Cinne börk tikir,şeytana papuş.
600-Cülü ağanaqda gezesing.
601-Cülünü sudan çekir.
602-Covalı dolidir,qarni xali.
603-Cöhüdde de pul çoxdur.
604-Cehenneme geden özüne yoldaş bular.
605-Cehennemi gözüm inen gördüm.
606-Ceyrana deyir qaç,tazıya deyir dut.

Ç

- 607-Çapılandan sora yolung boyunu çaz.
608-Çarvadar rahdar olmaz.

- 609-Çağırdım yığıldınız,osdurdum dağıldınız.
- 610-Çağırmamış yere qiç atma.
- 611-Çağırılan yere ar edme,çağırılmayan yeri dar edme.
- 612-Çaqqal var ki baş yeyir, qurdung adi bednamdır.
- 613-Çaqqu öz sapını kesmez.
- 614-Çaqqu vursang qanı çıxmez.
- 615-Çaladan çıxdım, çaha düşdüm.
- 616-Çalan çağırın özümüzdeyir.
- 617-Çalan çoxdur, oynayan yoxdur.
- 618-Çalxanar, çalxanar, berqerar olar.
- 619-Çamırdan toz çıxmez.
- 620-Çamırdan çıxdı, çaxmira düşdü.
- 621-Çah qazan hemişe çahing tehinde.
- 622-Çay üstüne gedse qurruyar.
- 623-Çaya susuz aparıb, susuz getirir.
- 624-Çaya vuranda ağ inen qere melum olar.
- 625-Çay çaqqalsız olmaz, el qehbesiz.
- 626-Çaydan geçende, göt, göte deymiş.
- 627-Çaydan geçende, ağ göt inen, qere göt melum olar.
- 628-Çirağ öz ayağı altına ışıq vermez.
- 629-Çirağı yansın, ışığı görünsun.
- 630-Çillede geççi qırxır.
- 631-Çem çaqqalsız olmaz.
- 632-Çentesinde heçne yox.
- 633-Çoban adam feqet tappıya piş demiş, geççiye kuş.
- 634-Çoban dayağı inen, gelin dovağı inen.
- 635-Çobansız qoyunu qurd yiyir.
- 636-Çoban gelir kelegi inen, gelin gelir qedemi inen.
- 637-Çobanı özünden olaning qoyunu dişi doğar.
- 638-Çobaning sovğatı dağ yarpızıdır.
- 639-Çobaning meyli olsa, tekkeden süd sağar.
- 640-Çox bilen, az danışar.
- 647-Çox bilen tez qocalar.
- 648-Çoh bilen kuş teleye düşer.

- 649-Çox hirs vurma südüng qeçer.
650-Çox gezen, çox biler.
651-Çox gülen, çoxda ağlar.
652-Çoxluq poxluqdur.
653-Çox nesihət edende, insan üngül olar.
654-Çox nunkördur.
655-Çuxurdan çıxdım, quyuya düşdüm.
656-Çox yatmağing nigbet varı.
657-Çox yaşayan çox bilmez, çox gezen çox bilir.
658-Çox yemek insanı az imekden eder.
659-Çörek atlıdır, biz piyada.
660-Çörek daşdan çıxır.
661-Çörekdir ki özüng öz etegine qoymuşang.
662-Çöreksiz qalar, amma üreksiz qalmaz.
663-Çörek vermez evine, qonak sevmez evine.
664-Çörek vermeyen, çöregə çatmaz.
665-Çöregi düşmüş yağ inan bal içine.
666-Çöregi qurrudur, ayrıanı durru.
667-Çöregini köpege ver, na-merde verme.
668-çöregini it yeyir, yexesini bit.
669-Çomaq deyer kör göze.
670-Çıxmamış cana ümud var.

D

- 671-Dabbağ öz sevdigi deriyi göyden çalar yere vurur.
672-Dadanmış duza gelir bize.
673-Dad felek, feryad felek, içirtdiging şerbetden, özgünde bir dad felek.
674-Dadlı söz can arzısı, dadsız söz baş ağrısı.
675-Dadmalıdır, ne doymalı.
676-Darca patilim, dadlıca aşım.
677-Darğa bilir ki deveyi hara yatırda.
678-Dar gün geder, üzü kerelik na-merde kalar.
679-Dar gün heç kese kalmaz.
680-Daş atan belli, baş tutan belli, sen ne diyeneng.
681-Daşda bir yerde kalsa, göyerer.

- 682-Daş daşa, demir daşa, olar cerr ede biz tamaşa.
- 683-Daşdan ses çıxır, amma ondan ses çıxmır.
- 684-Daşdan kopar, yoxdan kopmaz.
- 685-Daşdan nermter herne girine gele yiyer.
- 686-Daş düşdüğü yerde ağır olar.
- 687-Daş difaring kulağı var.
- 688-Daş götüne toxurlar, deyir tak-tak sesi gelir.
- 689-Dağ ne kadar ıraq olanda qarı aziz olur.
- 690-Dağ-daş dile geldi.
- 691-Dağ dağa yetişmez, insan insana yetişir.
- 692-Dağdaki gelmiş, bağdakini kovurdur.
- 693-Dağ başına kış geler, kişi başına iş.
- 694-Dağı dağ üstünede koysam, fayda yoxu.
- 695-Dağın ayağına gedende, başı havası elinge geler.
- 696-Daldan atılan daş topuğa deyer.
- 697-Dalım ardını görende, onu da görerem.
- 698-Dalingi deliye verme.
- 699-Dalımı vermiş büyük daşa.
- 700-Dama-dama göl olar, amma dada-dada heç olmaz.
- 701-Dandan kaçan koyun sudlu olar.
- 702-Dan-dirli aş dadlı olar.
- 703-Danışıklı söz dağlardan aşar.
- 704-Dahi etişmiş sümügüme.
- 705-Dahi çok inge götüne iplik salır.
- 706-Dahi çok xurmaya duz vurur.
- 707-Dahi xınasında reng yox.
- 708-Dahi su başdan aşmış.
- 709-Dahi şorunu çihartmış.
- 710-Dahi gep başinga kehnemiş idi?
- 711-Dahi yetirmiş ahirki kana.
- 712-Dayıng inen dağa ged, eming inen bağa ged.
- 713-Dedem mene kör dedi, her gelene vur dedi.
- 714-Derd batman-batman geler, miskal-miskal geder.
- 715-Derd dağı erider.

- 716-Derdden dut ta merge razi ola.
- 717-Derd vardır, gelir geçer, derd var deler geçer.
- 718-Derdi olan, darman gezer.
- 719-Derdi çeken biler, ağıyı utan.
- 720-Derdimi dağa desem, dağ erriyer.
- 721-Derdingi derd bilene söyle.
- 722-Dere biyabandır, tulku bey.
- 723-Deryaha daş atmağınan deryah dolmaz.
- 724-Dua ed ta babang öle, axund yerine axund gelir.
- 725-Duaning deligini itirmiş.
- 726-Devada arançılık edening gözü çixer.
- 727-Deli özü diyer, özü güler.
- 728-Deli inen gedme yola ki başınga gelir bela.
- 729-Deli deliden xoşi gelir.
- 730-Deli deliye, penah tariye.
- 731-Deli deliyi bular, su çukkuru.
- 732-Deli deliyi görende, çomağını yan tutar.
- 733-Deliden doğru heber.
- 734-Deli deyil, doludur.
- 735-Deli deyer, ebleh inanar.
- 736-Deli divananing her gün toyudur.
- 737-Deli kız varı kesden yeyter ere geder.
- 738-Deli qırqı baz olmaz, bir gül inen yaz olmaz.
- 739-Delik daş yerde qalmaz.
- 740-Delining üregi ağzındadır, dolining ağzi üregindedir.
- 741-Delining bir dolisi da olasi.
- 742-Deliye hergün bayramdır.
- 743-Deliye yer ver, eline bel ver.
- 744-Dem demi getirer, ğem ğemi.
- 745-Demir demiri koradan çıxardar.
- 746-Demir nemden çurruyer, insan ğemden.
- 747-Demiri dem yandırar, igidi ğem yandırar.
- 748-Demiri demir keser.
- 749-Dünya başıma zindandır.

- 750-Dünya bir penceredir, her gelen baxar geder.
- 751-Dünya beş gündür, beşi de heç gündür.
- 752-Dünyada bir xubluk kalar, birde peslik.
- 753-Dünyadan heber yoxu, ne bilsin?
- 754-Dünyadır gələr keçər, biri qonar, biri köçər.
- 755-Dünyanın işi budur, birini endirir, birini mindirir.
- 756-Dünyanın kuyruğu uzundur.
- 757-Dünyaya dayanma, varına inanma.
- 758-Dünyaya güvənən ebləhdir.
- 759-Deni ellerdən, suyu göllərdən.
- 760-Dünyayı almış başına.
- 761-Dünyayı su dutsa, bizim toppuğumuza gəlməz.
- 762-Dünyayı iki əlli tutma.
- 763-Dodurğa at öz əyesini tepiklər.
- 764-Düz ağacı yandırılmazlar.
- 765-Dost atan daş baş yarmaz.
- 766-Dost odur ki üzə diyə sözünü.
- 767-Dost üzdən bellidir, düşmən gözdən.
- 768-Dost olan düşməndən gafil olmaz.
- 769-Dost tutmaq asandır, saxlatmağı çətindir.
- 770-Dost diyə qoy görməmiş deyim, düşmən diyə, qoy görə deyim.
- 771-Dost gəlişi bayramdır.
- 772-Dost meni yad ədsin, bir koz versin, o da içi puk olsun.
- 773-Dost ming olar, can yandıran bir olar.
- 774-Dost ming olsa azdır, düşmən bir olsa çox.
- 775-Dostur evində seqqəlini qırx, düşmənin evində dırnağını al.
- 776-Dostung gəlişi, düşmənin gedişi.
- 777-Dostuna pul qərz vermə, həm pulun gəder, həm dostluğun.
- 778-Düşmən eşşəğini sudan ədmək gənəmetdir.
- 779-Düşmən çox olanda, qaçmaq mərqlikdir.
- 780-Düşmən seni daşınan, sen düşməni aşınan
- 781-Düşmən zəif olsa da, ihtiyatı əldən qoyma.
- 782-Düşmən gələ-gələ qovum oldı, dost gəlməyə-gəlməyə düşmən.
- 783-Düşmənin düşməni, sening dostündür.

- 784-Düşmening dostunu düşmen bil.
- 785-Doğri danişanig borkü yan olar.
- 786-Duğ ve doşov bir qiymettir.
- 787-Dok eving ac köpegidir.
- 788-Düğün etişmiş doğanağa.
- 789-Düğün ki el inen açılar, diş inen açmazlar.
- 790-Dul arvaddan bele oğul merheba.
- 791-Dul arvadı kız adına almazlar.
- 792-Doli tüfengden bir insan qorxar, xali tüfengden iki insan.
- 793-Dümbek görer oynayar, minber görer ağlayar.
- 794-Donguz ekinden hürkende ekin eyesi nefinedir.
- 795-Donuzdan kıl kazmak ğenimetdir.
- 796-Dovar geri bükülende, ağsak geçi ileri düşer.
- 797-Dovşana keç deyir, taziya tut.
- 798-Dovşan dağdan küsmüş, dağır heberi olmamış.
- 799-Dovşan herne arrık ola, derrisi çarrık olar.
- 800-Dovşanın kaçdığını ki gördüm etinden doydum.
- 801-Dövlete etişding, mest olmadın, merdeng dövletden düşende pest olmading merder.
- 802-Dövlete telesen, gedaylığa düşer.
- 803-Deve eger kenger istedi, boynunu uzadar.
- 804-Deve tekin günbe gün geri işşir.
- 805-Devecçi inen dost olaning, dervazası gen olar.
- 806-Deveden büyük allahdır.
- 807-Deveden büyük fildir.
- 808-Deve dedi: "Hamamdan gelirem" dediler. Gül paçandan melumdur.
- 809-Devedir ki vari kesing kapısına yatası.
- 810-Devesi ölmüş erebe benzerem.
- 811-Deve geder, it ovhurar.
- 812-Develiye it ovhurur.
- 813-Deve mekkeye gedmeginen haci olmaz.
- 814-Devening derrisi, eşşeging üküdür.
- 815-Deve yuhuda pambık görer.
- 816-Deveye dediler: "Oğlung oldi" Dedi: "yüküm ele dalimda".
- 817-Deveye dediler: "Boynun eyridir?" Dedi "Haram düzdür?"

- 818-Deveye minen dereye gizlenmez.
- 819-Deyirman öz sini eşitmez.
- 820-Deyirman öz ker kerrini arlamaz.
- 821-Deyirman iki daşlı, muhebbet iki başlı.
- 822-Deyirmanda ki başımı ağartmamışam.
- 823-Deyirmanda göt-göte deymiş.
- 824-Deyirman nobayınandır.
- 825-Dediler haralıyang? Dedi: "Helez evlenmemişem".
- 826-Dedim "eşiden", demedim örgeyen.
- 827-Dedim şayed dar gün beleme yar olan, demedim ki bar olan.
- 828-Diyirem xaceyem, deyir neçe oğul varin.
- 829-Dirri adaming dalından yalan çıxartmazlar.
- 830-Dirri cana ümüd çohdur.
- 831-Dirriye hay vermez, ölüye pay.
- 832-Diş çirki qarın doyzarmaz.
- 833-Dişsiz ağız, daşsız deyirman.
- 834-Diş veren tarı, çörekde verer.
- 835-Diş düşmüş boz öküz, qoşulmuş cöngelere.
- 836-Difarda kulak var.
- 837-Digber götüne su tökür.
- 838-Dil başa beladır.
- 839-Dilden gelen, elden gelmez.
- 840-Dilençinin üzü qere olar, torbası doli.
- 841-Dil var ki bal getirer, dil var ki bela getirer.
- 842-Dil altını çekmişler.
- 843-Dilim elinden belaya düşdüm.
- 844-Dilim inen deyem, haram inan yiyem.
- 845-Diling olmasaydı, gözünü qarqa çıxardardı.
- 846-Diling demesin ta daling yemeye.
- 847-Dili her yana tovlayar gezer.
- 848-Dili her cur bükür döner.
- 849-Dilini saxlayan başını da sahladar.
- 850-Demek olmur, gözün üste qaşın var.
- 851-Dinsiz ohdesinden, imansız geler.

852-Dininden çıxdın, elinden çixme.

853-Diye-diye dilim lal oldi.

E

854-Eblehin çi başına, çi götüne

855-Et olmayanda, çuğender üz götürür.

856-Et ilenende, itin toyudur.

857-Et inen dırnağı ayırmak olmaz.

858-Et qanlı, igid canli.

859-Ete baxma, dona bax içindeki cana bax.

860-Eti etden keserler.

861-Eti özününgdir, sümügü benim.

862-Etim etimi yiyir.

863-Etimi yese, sümügümü sindirmez.

864-Etimi yemiş, sümügüme dayanmış.

865-Eting üstü açık olanda, gurbede haya edesi.

866-Ecel kaş inan göz arasında.

867-Ecel gelmişdir cana, baş ağrısı bahana.

868-Ecel gelende aman vermez.

869-Ecele çara yoxdur.

870-Edeb bazarda satılmaz.

871-Edem mene öğüt verir, özü çöllerde göt verir.

872-Er arvad torpağını bir yerden götürmüşler.

873-Er arvading doğuşu, yaz günününg yağışı.

874-Erşin inen bez apar, torba inan koz apar.

875-Ezbes gelin geşeng idi, çiçekde tökdü.

876-Esnemek, esnemek getirer, vay ev ardındaki halına.

877-Eşşek azter, arpa erzanter.

878-Eşşek eşşeki görende, hanqurar.

879-Eşşek işleyer, at yiyer.

880-Eşşek ele o eşşekdir, palanı değışilmiş.

881-Eşşek peyğam inan su içmez.

882-Eşşek tekin gözü ele ot-sudadır.

883-Eşşek cilovuna sümük qoymuşlar, köpek cilovuna saman.

884-Eşşek dağlananda, deyir "kebab isi gelir".

- 885-Eşşek qulaq qaban baş, heç görmüşen ürge daş?.
- 886-Eşşek kuyruğu tekin na uzanır ne yığılır.
- 887-Eşşek kıçı bir defe çamıra batar.
- 888-Eşşek ne bilir xurma dadını.
- 889-Eşşek ne bilsin ki zafran pilov nedir?.
- 890-Eşşege gücü çatmır palanını döyür.
- 891-Eşşek minmek bir eybdır, eşşekden enmek iki eyb.
- 892-Eşşegi olmaz at yerine bağlayang.
- 893-Eşşegi palan saxlar, qoşunu yalan.
- 894-Eşşegi pohldan geçmiş.
- 895-Eşşegi toya çağırdılar dedi "ya su lazımdır, ya odun".
- 896-Eşşegim ölme yaz geler.
- 897-Eşşegiming kurd dayısıdır.
- 898-Eşşeging arpası çox olanda, eyesine tepik atar.
- 899-Eşşeging ükü devenin derrisidir.
- 900-Eşşeging ölümü, arpadan olsun.
- 901-Eşşeging ölümü, köpeging toyudur.
- 902-Eşşegi yoldan бүker, supaning oynanmışı.
- 903-Esl itmez, yağ ilenmez.
- 904-Esli olmasaydı, kerem dağlarda neylerdi.
- 905-Eslini itiren haramzadadır.
- 906-Esil kimse öz eslini itirmez.
- 907-Ekmeyen biçmez.
- 908-Ekende yox, biçende yox, yemek çağı ser ola tox.
- 909-Eger dediler baş getir, sen börk apar.
- 910-Eger sen dolang, men bend-ı dolam.
- 911-Eger kesdir, bir söz besdir.
- 912-Eger men degirmançı oldum, unum erri olmaz.
- 913-Eger benim içi su yoxu, sening içi çörek vari.
- 914-Eger nar varım bimarda varım.
- 915-Eger hevesdir, bir defe besdir.
- 916-Eğri ekdiler, göyermedi.
- 917-El el üste çox olar.
- 918-El eli yuvar, el döner üzü yuvar.

- 919-El tutaning, elinden tutarlar.
- 920-El tutmak eliden kalmış.
- 921-El çatmayan aş, ya qarın ağırda ya baş.
- 922-Elden qalan, elli gün qalar.
- 923-Elden geden, ele gelmez.
- 924-Elegini elemiş, kelbirini asmış.
- 925-El merd olar, göz namerd.
- 926-Eli eşşege etişmir, palanını döyür.
- 927-Eli eyrining dili düz olmaz.
- 928-Eli etirdi aş, başı deydi daşa.
- 929-Eli işde, gözü dervişde.
- 930-Eli kana batmışdır.
- 931-Eli kışından uzunter gelir.
- 932-Elim üstüne dağ qoymuşam.
- 933-Elim xemirlidir, qarnım ac.
- 934-Elimi bal edsem qoyan ağzına, ondan sora dişleyesi.
- 935-Elimi koydum dizime, indi geldim özümə.
- 936-Elinden iş gelmeyen, çox danışar.
- 937-Elinde su varisa, içme qoy yere gel.
- 938-Elingi ağ inen qereye vurma.
- 939-Elingi qoy başın üstünə, öz börkünü saxlat.
- 940-Elini kesen xeber olmaz.
- 941-Emanete xiyanet olmaz.
- 942-Emek bilmeyene beş burmağınqı bal ed, qoy ağzına gene de bilmez.
- 943-Emek olmasa, yemek olmaz.
- 944-Evvel aparar xeber aparar.
- 945-Evveli henek, axiri degenek.
- 946-Evvel yemek, sora demek.
- 947-Eyri ağaç düz olmaz.
- 948-Eyri otur, düz danış.
- 949-El öz delisini yağya atmaz.
- 950-El içi ağlayan, görsüz qalar.
- 951-El igidsiz olmaz.
- 952-El inen çağrılan toyinan bayramdır.

- 953-Elçiye zaval yox.
954-Elden ele, dilden dile düşmüşəm.
955-El qayıranı, sel devirmez.
956-El gücü, sel gücü, yel gücü.
957-El hara, sende ora.
958-Ele ed ki, ne six yana ne kebab.
959-Ele şuluğ idi ki it eyesini tanımırdı.
960-Ele kereridir ki göz gözü görmür.
961-Ele korxancakdır ki öz kölgəsində qorxur.
962-Ele giriftaram ki başımı qaşıya bilmirem.
963-Ev sözsüz olmaz, gor ezabsız.
964-Ev oğrisi ya arvaddır ya da qız.
965-Ev yaraşığı uşaqdır, surfa yaraşığı qonaq.
966-Evinde yox urvalıq, başında var ağalıq.
967-Evingi temis saxla ki qonaq gələr, özünü temis saxla ki ölüm gələr.
968-Evi yıxan ara sözü.
969-Ecele şeytan işidir.
970-Ereb qırx ildən sora babası qanını almış.
971-Ezizim ezizdir, terbiyet ondan ezizter.
972-Eqil başda olar, ne yaşda.
973-Eqil böyük-küçüğe baxmır.
974-Eli aşından oldı, veli aşındanda oldı.
975-Elisi deli, velisi deli, bu qırılmışın hamısı deli.
976-Evezin bedel adlı oğlu vardır.

F

- 977-Fala inanma, falsız da qalma.
978-Fayız günü penir-çörek qarpızınan, yaz günü qetik çörek yarpızınan.
979-Fürseti elden verme.
980-Ferehli cüce yumurtadan bellidir.
981-Fekir insanın ahi, textindən atar şahı.
982-Fuzulu apardılar cehenneme, dedi odunu yaşıdır.
983-Filden büyük kergedən.

Q

- 984-Qapağan it dişini görsedmez.

- 985-Qapılan qapanıngdır, tapılan tapanıng.
- 986-Qapında al, qapında sat.
- 987-Qaçanı qovma, yıxılanı vurma.
- 988-Qarpız qoyur qoltuğına.
- 989-Qardaşı qardaş yerine öldürmezler.
- 990-Qar susuzu qandırtmaz, qovurğa qarın doyartmaz.
- 991-Qarğa inan yoldaş olanıng, ruzisi pox olar.
- 992-Qaria serdi ğaz yolu gedde, öz yolunu da itirdi.
- 993-Qarına geden quvvettir.
- 994-Qarnı ac doyar, gözü ac doymaz.
- 995-Qarnı içinde bir düz bağırsak yox.
- 996-Qarın insanı aparar, düşmen qapısına.
- 997-Qarın tuşa, göz tamaşa götürmez.
- 998-Qarın qardaşdan ileridir.
- 999-Qarın kinesı lök kinesidir.
- 1000-Qazan doli olanda, başına gelen çox olar.
- 1001-Qazan qeresi geder, namus yarası gedmez.
- 1002-Qaşa baxma, göze bax, ağızdan çıxan söze bax.
- 1003-Qaş-qabağı yer süpürür.
- 1004-Qaşığ inan deve doymaz.
- 1005-Qaşıq-qaşıq buldum, çömçe-çömçe dağıtdım.
- 1006-Qanı qanının yumazlar.
- 1007-Qetir dediler "Baban kimdir?" Dedi: "Anam atdır".
- 1008-Qetliq içinden ağ qıl seçir.
- 1009-Qehbe felek hemişe xubları seçer.
- 1010-Qerdeş qerdeşi bıçaqlar, ondan sonra qucaqlar.
- 1011-Qara eşşek yügen inen at olmaz.
- 1012-Qere dağ sene güvendim, senede qar yağdı?
- 1013-Qere gün heç kese qalmaz.
- 1014-Qere günün ömrü azdır.
- 1015-Qerri qız girdekten qorxmaz.
- 1016-Qerimçe nedir ki kelle paçası ne ola.
- 1017-Qerimçening eceli gelende, bal u per çıxardar.
- 1018-Qismet olsa geler yemenden, olmasa düşer dehenden.

- 1019-Qısmetden artıq yemek olmaz.
- 1020-Qısas qıyamete qalmaz.
- 1021-Qelbir qeylana deyir; "iki delikli".
- 1022-Qelem üçü, qılıc gücü.
- 1023-Qocalıq geldi gedmez, cevanlıq getdi gelmez.
- 1024-Qocaya geden quyruq yiyir, cevana geden yumuruq.
- 1025-Qoç igit dayısına çeker.
- 1026-Qoçluq quzu, evvel öz anasına attılar.
- 1027-Qurban olam o qana ki üstünden bir gece geçe.
- 1028-Qurban olam tesbih sene, hiç kim guman edmez sene.
- 1029-Qurbansız bayram olmaz.
- 1030-Qorx allahdan qorxmayandan.
- 1031-Qorxan göze çöp düşer.
- 1032-Qorx Qorhmazdan, utan utanmazdan.
- 1033-Qurd ağacı içinden yiyir.
- 1034-Qurda rehm eylemek, qoyuna zulmdir.
- 1035-Qurd öz qonşısını yemez.
- 1036-Qurd özü için işler, it çoban için.
- 1037-Qurd uşağı qurd olar.
- 1038-Qurd idi, qoyun idi, o da bele bir oyun idi.
- 1039-Qurd inan qoyun belne yayılır.
- 1040-Qurd tükünü deyışir, huyunu deyışmez.
- 1041-Qurddan qalanı kaftar aparar.
- 1042-Qurddan qorxan qoyun saxlamaz.
- 1043-Qurddur ki qoyun şikline çıxmış.
- 1044-Qurd dumanlı qünü sever.
- 1045-Qurd dedin qulağı çıxdı.
- 1046-Qurd qerriyende, it gülesi geler.
- 1047-Qurdu edmişler qoyuna şovpa.
- 1048-Qurdunan qoyunun ne aşnalığı var.
- 1049-Qurdun gözü ac olar.
- 1050-Qoz ağacı, qız ağacı, sindirsende yox elaci.
- 1051-Quzuyu qurda tapşırmazlar.
- 1052-Quş oldu uçdu?.

- 1053-Quşdan qorxan darri ekmez.
- 1054-Quş dimdiginden (düdügünden) teleye düşer, insan dilinden.
- 1055-Quş qanatınan, insan atınan.
- 1056-Quş gelir qanat tökür, qetir gelir dırnaq tökur.
- 1057-Quş var ki etini yeyerler, quş var ki et yedirderler.
- 1058-Quş ki encir yiye, düdügünden melumdır.
- 1059-Qulağı kesilen köpek dirrendeter olar.
- 1060-Qulağın ardini görende menide görerer.
- 1061-Qulağın birini der ed, birini dervaza.
- 1062-Qulağından pambiği çihart.
- 1063-Qulaq günahkariyam.
- 1064-Qulaq günde bir gep eşidmese, kerr olar.
- 1065-Qoltuği altına qarpız qoymuşlar.
- 1066-Qoltuğu alti yellendir.
- 1067-Qolung sınıği boyna yükür.
- 1068-Qonağa hürmet ed, düşmenin olsun.
- 1069-Qonağın ruzusi özünden ileri geler.
- 1070-Qonağın ruzisini Allah verer.
- 1071-Qonaq ev eyesine tarif edende, şeytan gülmeği tutar.
- 1072-Qonaq ev eyesinin devesidir, her yere yıx dedi yatasi.
- 1073-Qonag eving xeyr-bereketidir.
- 1074-Qonaq bir gün qonaqdır.
- 1075-Qonaqsız evin bereketi olmaz.
- 1076-Qonaq qonaği sevmez, ev eyesi heç birini.
- 1077-Qonaqlı ev bereketli olar.
- 1078-Qonşi aş dadlı olar.
- 1079-Qonşi ümüdüne oturan şamsız qalar, oynaş ümüdüne oturan ersiz qalar.
- 1080-Qonşu iti qonşuya hoxurmaz.
- 1081-Qonşu tovuğu ğaz görür.
- 1082-Qonşuda bişir, bizede etişir.
- 1083-Qonşi, qonşi olsa, kör kızıda ere geder.
- 1084-Qonşu qonşuya baxar, özünü ota atar.
- 1085-Qonşu qonşuya dayaqdır, biri yatanda biri oyaqdır.
- 1086-Qonşing pes olanda, köç qurtul (qurtar), dişin ağrıyanda çek qurtul.

- 1087-Qovum atan daş, baş yarmaz.
1088-Qovumin pesine de qurban, xubu ki xubdur.
1089-Quyruğı inen qoz sindirir.
1090-Quyu qazdım qum çıxdı, gelin aldım dul çıxdı.
1091-Qoyun qaşını bulur, qehbe yoldaşını.
1092-Qoyun quzusunu, iyisinden tanıyar.
1093-Qoyunu öz qıçından dara vururlar, keççiyi de öz qıçından.
1094-Qıçımın biri bu dünyada, biri o dünyada.
1095-Qıçını uzad, öz gilimin babica.
1096-Qırağına bax bezini al, anasına bax qızını al.
1097-Qız ağacı qoz ağacıdır, her gelen bir daş atar.
1098-Qız obasında toydur, oğul obasında xeber yox.
1099-Qızı evde sına, ondan sora yolla oduna.
1100-Qızı ki anasını terifini ede, daja oğlusi içi xubdur.
1101-Qızıl arvadin din, qılıç kişinin.
1102-Qızım sene deyirem, gelinim sen eşid.
1103-Qızını vurmayan, dizini vurur.
1104-Qış geder, üz qerelik kömüre qalar.
1105-Qış yorğansızdır, yaz ayransız.
1106-Qıyamat orda qopar, biri yiyer biri bahar.
1107-Qıyametli mal elden ele gezer, qıymetli söz dilden dile.

H

- 1108-Haramzada halal çörek yiyemez.
1109-Haram mal tatlı olur.
1110-Haram mal harama geder.
1111-Haşa dağdan ucadır.
1112-Halalzada öz gepi üstüne geler.
1113-Halalzada oğul dayıya çeker.
1114-Halalzada barışdırar, haramzada qarışdırar.
1115-Halalzada yazar, haramzada pozar.
1116-Halal süd emmiş.
1117-Halva-halva deməğ inen ağız şirin olmaz.
1118-Hamama geden terler çixer.
1119-Herəkət sendən bərəkət Allah'dan.

- 1120-Hereket menden bereket senden.
- 1121-Hesabi arri olanin,üzü ağ olar.
- 1122-Heqq inen batil arasi,dörd burmaqdir.
- 1123-Heqq söz aççi olar.
- 1124-Haqq haqdara yetişir.
- 1125-Haqq de,haqq eşid.
- 1126-Haqq müstahaqqa yetişir.
- 1127-Heqiqeti şuxluq içinde bul.
- 1128-Hekim insana mehremdir.
- 1129-Hekim dava verer,falçi daa.
- 1130-Himayet eliden qalmış.
- 1131-Heyasi olmayaning,imani olmaz.
- 1132-Heyalı qızdan heyalıdır.
- 1133-Heyvan iyleşe-iyleşe,insan dilleşe-dilleşe.
- 1134-Haraliyan?Evlenmemişem ki-görem haraliyam.
- 1135-Hamiya it ovhurur,bize çaqqal.
- 1136-Hankuran eşşek,öz tayını bular.
- 1137-Hay inan gelen,huy inan geder.
- 1138-Haydan gelen,huya geder,selden gelen,suya geder.
- 1139-Hay-huy edenden qorxma,dinmeyen vurandan qorx.
- 1140-Her aşin nohudidir.
- 1141-Her ağacin qurdu özünden biter.
- 1142-Her igidin öz emeli öz qıçine çidardir.
- 1143-Her baharin bir xezani var.
- 1144-Her baharing bir qışı, yüz qışın bir yazı var.
- 1145-Her bela ki başına gele, çekesin.
- 1146-Her biri bir ulduz altına düşmüş.
- 1147-Her derdin bir darmanı var.
- 1148-Her deliğe baş qatma.
- 1149-Herzadin tazası, dostung köhnesi.
- 1150-Herkes öz şehrinde şehriyardır.
- 1151-Herkes öz niyyeti çöreğini yiyer.
- 1152-Herkes gedir quş getirir, xaneli bayquş getirir.
- 1153-Herkesi istedin taniyan ya qonşi olasing ya hemsefer.

- 1154-Herkesi bir iş içi yaratmışlar.
1155-Herkesi qınadım başıma geldi.
1156-Herkesin ipi inen quyuya gedme.
1157-Her kim deli ola, geder molla yanına, molla deli olanda, hara geder.
1158-Her kimseye bel bağlama.
1159-Her kim her ne ede, özüne edir.
1160-Her giran bi-hikmet deyil, her erzan bi illet.
1161-Her gözelin bir husn o cemalı var.
1162-Her güldüğün, bir ağlamaq varıdır.
1163-Her gülün bir isı vari.
1164-Her gülün bir hari var.
1165-Her ne insanın başına gele, özündendin.
1166-Her ne ekdin, ele onu biçeren.
1167-Her ne elinden gelir, kütaylık edme.
1168-Her ne tökdüng aşına, o geler qaşıqına.
1169-Her yerden inçelir, ele ordan üzölsün.
1170-Her yerde aşdır, keçel ferraşdır.
1171-Her yerde hereket, orda bereket.
1172-Her yerde dayın var, orda payın var.
1173-Hem aşğısını görmüşem, hem yuxarisini.
1174-Hem torbadan yeyir, hem ahurdan.
1175-Hem nala vurur, hem mehe.
1176-Hem xudayı istir, hem xurmayı.
1177-Hem ziyaret edir, hem ticaret.
1178-Hemişe tarazinin ağır tayında.
1179-Hemişe qan ağılr.
1180-Henüz mezesi dişim dibindedir.
1181-Henüz yarası istidir.
1182-Hevesdir, besdir.
1183-Hünering var, yering var.
1184-Hiç bilmireng kimin başı kimin götündedir.
1185-Heçden yeyterdir.
1186-Hiç kes acından ölmemiş.
1187-Hiç kes anası qarnında öğrenmemiş.

- 1188-Hiçkes öz ayranına turuş demez.
1189-Hiçkes öz eybini bilmez.
1190-Hiçkes butta dibinden bulunmamış.
1191-Hiçkes birinin ruzisini yememiş.
1192-Hiçkes hiç kesin payını yemez.
1193-Hiçkesin üzüne çekme.
1194-Hiç kesing çirağı seherençez yanmaz.
1195-Hiçkimse öz payından artıq yemez.
1196-Hiçvext su baş yuxarı gedmez.
1197-Heyvanın xubu, çaqqal girine gələr.

X

- 1198-Xaşxaşa mette vurur.
1199-Xalam bildi, alam bildi.
1200-Xali tüfengden iki insan qorxar.
1201-Xan bağışlar, xaneli bağışlamaz.
1202-Xanlar savaşar, xelq yaralanar.
1203-Xeber almaq eyb deyil, bilmezlik eybidir.
1204-Xeberi ya deliden al ya uşaqdan.
1205-Xuda ağacının ses yoxu.
1206-Xuda istese vere, heber almaz kimin.
1207-Xudadan qorxmayan, bendeden qorxmaz.
1208-Xurus ününü (bungini) eşidmez.
1209-Xurusung quyruğuna inanma, tulkunin andına.
1210-Xurus yox idi, seher açılmadı?
1211-Xerre sudan balıq tutur.
1212-Xetasız adam olmaz, etasız allah.
1213-Xeta menden, eta senden.
1214-Xelecın eqli geriden gələr.
1215-Xelq ağzını bağlamaq olmaz.
1216-Xub arvad derdi az eder, pis arvad omru.
1217-Xub iling yazından bellidir.
1218-Xub sözden ilan yuvadan çıxar, pes sözden muselman dinden.
1219-Xubluq eden, yaman görmez.
1220-Xubluq ed ta xubluq gele yoluna.

1221-Xubluq ed at deryaha, balıq bilmese, halıq biler.

1222-Xoş hesab insan qazi qapısına gedmez.

1223-Xoşdil inen ilan öz yuvasından çıxer.

1224-Xına çoh olanda göte qoyarlar.

1225-Xınasında reng yoxdur.

1226-Xeyr inen şer qarışmışdır.

1227-Xeyrinen şer yoldaşdır.

I

1228-İncir yiyen quşun dimdigi eyri olar.

1229-İnsan xoş günün qedrini bilmez.

1230-İnsafi olmayanın imanı olmaz.

1231-İp inçelen yerden üjüler.

1232-İpini çekmişler.

1233-İt ovhurar, deve geder.

1234-İt eyesini tanımaz.

1235-İt öz eyesine ohurmaz.

1236-İt, it eti yemez.

1237-İt ele yediğini siçer.

1238-İt inen yoldaş ol amma çomağı elden yere qoyma.

1239-İt bafası, insan bafasından artıqdır..

1240-İt pes olanda, qaş başına qurd enikler.

1241-İt çaq olanda ki olmaz etini yiyen.

1242-İt duası inan yağış yağmaz.

1243-İt'de getdi, ipde getdi.

1244-İt nedir ki qılı ne ola? Kosala nedirki cülü ne ola.

1245-İte çörek atarlar eyesi hatiresine.

1246-İte dediler "sümügü at" dedi: "sümügü atam ne götürəm"?

1247-İte dediler neye hovhurur? Dedi canavar qorhuduram. dediler: "neye quyruq bulurang?" dedi: "canavardan qorhuram".

1248-İt yalayan ayranı, ele ite vererler.

1249-İtimizin qurd dayısıdır.

1250-İtin şahidi quyruğidir.

1251-İçim özümü yandırır, yajım özgeyi.

1252-İstedi qaşını duzede, gözünüde çıxhartdı.

- 1253-İş adamıng covheridir.
- 1254-İş elden, söz dilden, oğul belden, arvad elden yaxşıdır.
- 1255-İş terse gelende, falide diş sindirir.
- 1256-İşlemeyen dişlemez, işle dişle.
- 1257-İş vextinde çolağam, yiyende qol çomağam.
- 1258-İşimiz duşdu qaza, qaz özünü qoydi naza.
- 1259-İşin düşdü arvada, ölen gününü sal yada.
- 1260-iki atı bir bir yanına bağlayanda, hemreng olmaz, hemhuy olar.
- 1261-İki insan imandan olanda, bir insan candan olar.
- 1262-İki arvadlı ev bereketsiz olar.
- 1263-İki ayaq bir başmaqa yerleşmez.
- 1264-İki eşşek bir axurdan arpa yemez.
- 1265-İki baş bir qazanda qaynamaz.
- 1266-İki çay arasında susuz qalmış.
- 1267-İkisinide bir qazanda qaynatsang, belene qaynamaz.
- 1268-İki qarpız bir qoltuğa yerleşmez.
- 1269-İki kelle bir patilde qaynamaz.
- 1270-İki qıçını edmiş bir keleş tayı içine.
- 1271-İgid canlı, kebab kanlı.
- 1272-İgiding yoxsuluna deli deyerler, qoyunun arriğına gerri diyerler.
- 1273-İgiding başı qalmaqala düşer.
- 1274-İgiding xubuna ecel dolanar, qoyunun çağına qessab dolanar.
- 1275-İlan ta düz olmaya deligine gedmez.
- 1276-İlan çalan, ala çatıdan qorxar.
- 1277-İlan çalan yatar, ac insan yatmaz.
- 1278-İlan deligine ağaç edme.
- 1279-İlandır, çalandır, qız bezegi yalandır.
- 1280-İlan qabağını deyışer, xasiyyetini deyışmez.
- 1281-İlan her yere eyri geder, yuvasına düz gedesi.
- 1282-İlan yarpızdan yamanı gelir, yarpız burnu deminden göyerir.
- 1283-İlanın ağına lenet, qeresinede lenet.
- 1284-İlanın eceli gelende, geder yol içine yatar.
- 1285-İlaning başı ağrıyanda geder yatar yol içine.
- 1286-İl var ki bir güne deymez, gün varki min ile deyer.

- 1287-İndi ançez yetdi, kefen çürütmüş.
1288-İngar bir elmadır, iki yere edmişer.
1289-İnge atar yere düşmez.
1290-İnge işini calduz göremez.
1291-İnge inen quyu qazır.

K

- 1292-Kassa altında bir nim kassa var.
1293-Kassa-küzeyi benim başıma sindirme.
1294-Kassayı kup edmiş, ocağı kör.
1295-Kasiblik eyb deyil, oğurluq eybdır.
1296-Kafar çöreği yiyen, kafar olar.
1297-Kaka qehtlik çöregidir.
1298-Kaka qıyamet çöregidir.
1299-Kaka kakaning etini yese, sümügünü sindirmez.
1300-Kaka kakayı bıçaqlar, ondan sora qucaqlar.
1301-Kakayı kaka yerine öldürmezler.
1302-Kamil insan kemalından bellidir.
1303-Kebabı köz yandırır, igidi qız yandırır.
1304-Keççel darman bilse idi, öz başına em ederdi.
1305-Kethudayı gör, kendi çap.
1306-Ker insan iki defe güler.
1307-Kere kereye minneti dereye.
1308-Kesillik nigbetlik getirer.
1309-Kesen biçen özümüzdendir.
1310-Kefgir etişmiş digber tehine.
1311-Kelle paçada da dil varımiş.
1312-Kendden gelen men, xeber veren sen?
1313-Kenger yemiş, lenger atmış.
1314-Köpek eyesini tanimir.
1315-Köpek tekin her kese ovhurur.
1316-Köpek duası qebul olsaydı, göyden sümük gelerdi.
1317-Köpekten sümük geri qalmaz.
1318-Köpek köpegi yemez.
1319-Köpek behiyal ki qayqanaqdanda pay vari.

- 1320-Köpege dediler: “şahidin kimdin? Dedi “quyruğum”.
- 1321-Küçük heta eder, büyük eta.
- 1322-Küçük gelin, büyük gelin, derdseri bir gelin.
- 1323-Kör ating, kör nalbendi olar.
- 1324-Kör adaming adını çirağeli qoyarlar.
- 1325-Kör allahdan ne ister? İki göz, biri eyri biri düz.
- 1326-Köra bir verme ki iki ser, oturanda sekku ser.
- 1327-Köra bir verme ki iki ser, yatmağa da yer ister.
- 1328-Köra gece inen günüz ferg edmez.
- 1329-Kör olsun yan baxan gözler.
- 1330-Kör düğün düşmüş içine.
- 1331-Kör quşung darrısını allah öz eli inen eker.
- 1332-Kör quşung yuvasını allah düzeder.
- 1333-Kör köra deyir “cürt gözüne”, ohlovu götür, dürt gözüne.
- 1334-Kör köra nice bahar? Allahda ona ele bele bahar.
- 1335-Kör köru bular, su çuqquru.
- 1336-Kör gelmiş gözlüyü aparır.
- 1337-Kör göz üstüne qoyan roşt olar.
- 1338-Kör gözden yaş cixmaz.
- 1339-Kör gözünden qoxar, keççel başından.
- 1340-Kör göze çomaq deyer.
- 1341-Kürre göt yer tutmaz.
- 1342-Kossaya rişhend edening top qere seqqeli olası.
- 1343-Kül altining közüdür.
- 1344-Köhne düşmen dost olmaz.
- 1345-Köhne yurda gedende, taza yurdun qedrini bildin.
- 1346-Kişi odur ki dovlete etişdi, mest olmaya, devletden düşende pest olmaya.
- 1347-Kişi öz gepini yemez.
- 1348-Kişi üzlü arvaddan, arvad üzlü kişiden hezer ed.
- 1349-Kişi öler adı qalar, at öler hegeri qalar.
- 1350-Kişi öler, adı qalar, öküz öler heşi qalar.
- 1351-Kişi el inen gezer, degirman yel inen.
- 1352-Kişi inen arvad torpağı bir yerden götürülmüş.
- 1353-Kişi tüfürdügünü yalamaz.

- 1354-Kişi seldir, arvad göl.
1355-Kişi kapısı açık olar.
1356-Kişinin üzünə baxma, sözüne bax.
1357-Kişinin Sözü çıxanancaz canı çıxaydı.
1358-Kişi himmet inen qalxar, quş qanat inan.
1359-Kişi kişi eden arvaddır.
1360-Kim öle, kim qala.
1361-Kim dedi ki gözüng üste qaşın var.

L

- 1362-Lalın dilini nenesi biler.
1363- Lay-lay biliren,Niye yatmıran?
1364- Lecene daş atma ki sıçrar öz üstünge.
1365-Lim çaydan qorx,tünd çaydan geç.

M

- 1366-Mal eyesine benzer.
1367- Mal bir yere geder,iman min yere.
1368-Malı çoxdur,günü qere.
1369- Malı qapında alasing,qapında satan.
1370- Malın elinde,eqlin başında.
1371- Malını gözle,qonşini oğri edme.
1372-Malını it yeyer,canını bit.
1373- Mamaçası iki olaning,uşağı terse olar.
1374- Meççide haramdır,her ne ki eve halaldır.
1375- Muhabbet göz demindedir.
1376- Merdi qova qova namerd edme.
1377-Meriz olmasan,sağlıq qedrini bilmen.
1378- Mezlum ahı tez tutar.
1379- Mezlumun da Allahı var.
1380-Melemeze süd yox.
1381-Men ağa,sen ağa,sığırları kim sağa?.
1382-Minnet altında qalan bel,tez siner.
1383-Meni seven meler gelir,dağı daşı deler geler.
1384- Menim elimin duzu yoxu.
1385- Min yiyenin olsun,bir diyening olmasın.

1386-Meyveli ağaca daş atarlar.

1387-Mehrim halal,canım azad.

N

1388-Nahaq qan yerde qalmaz.

1389-Nadan ipiynen quyuya gedme.

1390-nadaninan gedme yola,başına geler,yüz min bela.

1391-Namus gedse,geri gelmez.

1392-Nesib ve qismet yalan değıl.

1393-Neqdini nisyeye verme.

1394-Noba bize gelende,çirağın yağı qurtuldu.

1395-Nöker tekin işle,ağa tekin dişle.

1396-Ne ağız yandıran aşdır,ne baş sınndıran daş.

1397-Ne üçde alacağım,ne beşde verecek.

1398-Ne özü yeyir,ne özgeye verir,iylendirir ite verir.

1399-Ne ölüye hay verendir,ne diriye pay veren.

1400-Ne imanım var şeytan apara,ne malım var ki divan apara.

1401-Ne tovuğuna kiş demişem,ne eşşegine hoş.

1402- Ne toyda oynar,ne ezada ağlar.

1403-Ne toy gecesi gelin evde qalar,ne yas gecesi ölü yerde.

1404-Ne dinden geçir, ne imandan.

1405-Ne fala inan,ne falsız otur.

1406-Ne yel apararı samanım var, ne sel apararı danım.

1407-Neşter vursan,qanı çıxmaz.

O

1408-Oba durdu göçmeye, gelin getdi siçmeye.

1409-Oba köçdu, yurdu qaldı.

1410-Ot olsa harayı yandırır, su olsa harayı söndürer.

1411-Otdan kül qaxar, külden ot.

1412-Otu yansın, ışığı görünsün.

1413-Ot yanmasa, tüt çıxmaz.

1414- Ocağı kör eden çox olar, yandıran görek.

1415-Od düşende yaş ve quru bilene yanar.

1416-Ortalıq qazanı qaynamaz.

1417-Orda ki at var, ot yox, ordaki ot var, at yox.

- 1418-Oğurq mal ağıza şirin gələr.
1419-Oğrining anası ya döş yiyəsi, ya döşünə vurası.
1420-Oğrining yadına daş salma.
1421-Oğul bulunur,qardaş bulunmaz.
1422-Oğul dayıya çeker, qız bibiyə.
1423-oğulsuzun oğli oldi,çekdi sikini qazdı.
1424-Oğul kemal, qız cəmal.
1425-Olacağa çare yox.
1426-Olan olmuş,geçəndə keçmiş.
1427-Olmur deyən gözüng üstündə gəşing var.
1428-On defe ölç, bir defe biç.
1429-Onun dırnağı da olabilməz.
1430-Oynaş ümüdünə qalan, ersiz qalar.
1431-Oynağan yorulmaz, yorulanda oturmaz.

Ö

- 1432-Örtülü bazar, dostluğu pozar.
1433-Örken her ne uzun ola, gene de doğanaqdan geçəsi.
1434-Öz atına rehm etməyən, piyada qalar.
1435-Öz adı öz qulağına xoş gelir.
1436-Öz elimdir,öz yaxam.
1437-Öz elinə,öz qəbrini qazır.
1438-Öz bərkünü saxlat ki yel aparmaya.
1439-Öz pesimiz,özgenin hubundan yeyterdir.
1440-Öz piyini öz canını yağlır.
1441-Öz cülünü sudan çəkir.
1442-Öz dərdim özümə bəsdir.
1443-Öz dilim özümə düşməndir.
1444-Öz dilimdən belaya düşdüm.
1445-Öz sesi öz qulağına xoş gelir.
1446-Öz qorxusundan,ayıya dayı deyir.
1447-Öz kölgəsindən qorxur.
1448-Öz gözündə çöp görmür,özge gözündə qıl görür.
1449-Özge atına minən,tez piyada olar.
1450-Özge ağzına baxan,aç qalar.

- 1451-Özge ipinen quyuya gedme.
1452-Özge sikinen küreken olur.
1453-Özge gününe gülen, öz gününe ağlar.
1454-Özgeninki ipek, bizimki köpek.
1455-Özgeye quyu qazan,özü düşer.
1456-Özümü seven, itimi daşlamaz.
1457-Özünü tanımayan, Allahını tanımaz.
1458-Özünü vurmuş çaqqal ölümüne.
1459-Özüne baxma, sözüne bax.
1460-Öz yerini bul otur ki demesinler, tur otur.
1461-Ölen öldü rahat oldu, vay qalanlar halına.
1462-Ölen ölesi, qalanda dirilik edesi.
1463-ölen ile ölmek olmaz.
1464-Ölü bir gün, şivende bir gün.
1465-Ölü dalından yalan demezler.
1466-Ölülere bele xiyal ki,diriler helva çörek yeyir.
1467-Ölüm atı üdürüq geder.
1468-Ölüm bir devedir ki,vari kesir kapısı demine yatası.
1469-Ölümden yapışmış ta isitmeye razı ola.
1470-Ölüm qaş inan göz arasında.
1471-Ölüm gelende,xeber vermez.
1472-Ölüme çara yox.
1473-Ölüye qalan ya re3hmetdir,ya lenet.

P

- 1474-parşlı demirden qılınç düzelmez.
1475-Palaza bürün,elinen sürün.
1476-Pamığıynan başını kes.
1477-Pay bölana,pay qalmaz.
1478-Peri,peri için meni yandırdı,yağınq alemleri.
1479- Penhanda basılan,aşkar'da doğar.
1480-Peniri deri saxlar,arvadı eri.
1481-Pox yiyening qaşşığı belinde olası.
1482-Pul xerc edmek asandır,qazanmağı çetindir.
1483-pulda vefa olsaydı,elden,ele gezmezdi.

- 1484-pulu az olaning,derdi az olar.
1485-pulun cebinde,aqlın başında.
1486-Pulun getdiğibne baxma,işin bitdiğine bax.
1487-pulluya beli diyerler,pulsuza deli.
1488-Pis sözden müselman dinden çıxar,xub sözden ilan yuvadan.
1489-Peşkeş atın dişini saymazlar.
1490-Peşmanlıqda fayda yox.
1491-Peşnamaz osduranda, pesnamaz siçesi.

R

- 1492-Reysiz ere geden, götsüz oğul doğar.
1493-Ruzi veren Allahdır.

S

- 1494-Satan satar allanır, alan alır varlanır.
1495-Saxlat samanı, gələr zamanı.
1496-Saxladım yetimi, dişledim etimi.
1497-Sağ yere saqqız basma.
1498-Sallaxxana köpegi arsız olar.
1499-Salam salavatınan, donquz beşeden çıxmaz.
1500-Saman altına su calayır.
1501-Serini ver, sırrını verme.
1502-Sifarişinen hac qebul olmaz.
1503-Sift yere işememişdir.
1504-Sofrede elini saxla, meclisde dilini.
1505-Seqqelde feyz olsaydı, qeççi pişnamaz olardı.
1506-seqqelim yox, sözüm geçmir.
1507-Seqqelini özge eline verme.
1508-Sen almanı at göye, ya nesib ya qismet.
1509-Sen uşağın adını goy, bizde çağıraq.
1510-Sen xublu ed,tök deryaha, balıq bilmedi xalıq biler.
1511-Senden hereket, Allahdan bereket.
1512-Sen razı men razı, bu arada ne deyir qazi.
1513-Sen saydığını say, felekde ayrı sayar.
1514-Sene muhtac olanı ayrı qapıya yollama.
1515-Sene güvendiğim qera dağ senede qar yağdı.

- 1516-Su axar, çuqquru tapar.
1517-Su olan yerde teyemmüm batildir.
1518-Suba gözüinen qız alma, gelin sözüinen bez alma.
1519-Suda boğulan, saman çöpüne el atar.
1520-Suruden ayrılan quzuyu qurd yiyer.
1521-Sürü qoyun sizde, satılıq yağı bizde?
1522-Sözünü deme yarına, yarıngında yarı var.
1523-Soğan yememiş, sızılleme.
1524-Sü küçügündür, söz böyüğün.
1525-Su küzesi su yolunda sinesi.
1526-Su geden axardan, gene de su geder.
1527-Suya yatan at, qulun saxlamaz.
1528-Suyu bulanıq edir, balıq tuta.
1529-Suyun lim lim axanı, insaning yere baxanı.
1530-Siçqan olmamış dağarcıq dibi delir.
1531-Serdim savab edem, kebab oldum.
1532-Sirke tünd olanda, öz qabını çatladar.
1533-Sel ile gelen, yelinen geder.
1534-Sebir aççıdır, meyvesi dadlı.

Ş

- 1535-Şapalaqinen üzümü qızardıram.
1536-Şamdan sora gelen qonağing şamı özündendir.
1537-Şansım olsaydı, adımı qoyardılar şemseli.
1538-Şah xudabende, seninki sende,menimki mende.
1539-Şerikli qazan qaynamaz.
1540-Şeriklik xub olsaydı, tarı özüne qazanardı.
1541-Şerikli malın xeyri olmaz.
1542-Şelesini sudan çekir.
1543-Şemşir yarası xub olar, dil yarası xub olmaz.
1544-Şux gözelin itibarı olmaz.
1545-Şoraket yerden, gül bitmez.
1546-Şer olsan ğurbette tülkü diyeller.
1547-Şer igidin kalamından bellidir.

T

- 1548-Ta baba olmasang, baba qedrini bilmen.
- 1549-Tat deli olanda malını verer Türk eline, Türk deli olanda bağını verer tat eline.,
- 1550-Tarazı götü yere vurur.
- 1551-Tarı eşşegi tanımış ki, şax vermemiş.
- 1552-Tarı bu eli, o ele muhtac edmesin.
- 1553-Tarıdan gelmese, bendeden gelmez.
- 1554-Tarı seveni qurd yemez.
- 1555-Tarı veren çöregi, bende alamaz.
- 1556-Tarı verib zeyniye, dişi yoxdur çeyniye.
- 1557-Tarı yandıran çırağı, söndürmek olmaz.
- 1558-Taja geldi bazara, köhne gözün bozara.
- 1559-Tazıya deyir tut, dovşana deyir qeç.
- 1560-Talaş ed ki dost bulan, düşman ocaq başında.
- 1561-Taylı tayını tapmasa, günü yamanlığqa geçer.
- 1562-Tepik yiyende at tepiği yiyessin, ne eşşek tepiği.
- 1563-Terlan yerini, sar almış.
- 1564-Teqdirinen yazılan, tedbirinen pozular.
- 1565-Tek atlıning gerdi çıxmez.
- 1566-Teklik Allahın özüne yaraşar.
- 1567-Tekeye dediler daşşaqqlaring arası açıqdır, dedi arasında hesab kitab vardır.
- 1568-Telesen terse tiker.
- 1569-Tenbel insan fikirli olur.
- 1570-Tox deyir ac olmuram, ac deyir tox olmuram.
- 1571-Toxun acdan xeberi olmaz.
- 1572-Torpaq diyer, sen mene ter ver, men sene zer.
- 1573-Türk insanı pis olmaz, pis olanda da kafar görmesin.
- 1574-Türkmen atıdır hemi torbadan yeyir, hemi axurdan.
- 1575-Türkü at yıxar, tatı et.
- 1576-Tüfengin dolusundan bir nefer qorxar, xalisinden iki nefer.
- 1577-Tülkü iki defe tora düşmez.
- 1578-Tülkü bazarda ne gezer?
- 1579-Tülkü poxu dermana geldi, siçdi üstünü örtü.
- 1580-Tülkü çox bildiginden teleye düşer.
- 1581-Tülkü var ki sürü dağıdar, qurdun adı bednamdır.

1582-Tülkününg şahidi quyruğudur.

1583-Tikkeinen dost olan, hemişe küsülü olar.

1584-Tovuğun hem toyda başı kesiler, hem ezada.

1585-Toydan sora dumbulu.

1586-Toydan sora nağara, xoş geldin bayram ağa.

1587-Toydan gelen men, xeber veren sen.

1588-Tez terpenen qız alar, gec terpenen dul alar.

1589-Semereli ağacın başı aşağıda olar.

U

1590-Uzun insan axmaq olar, kuta insan toxmaq.

1591-Uzun insaning eqli topuğundadır.

1592-Uşaq atadan yetim olmaz, anadan yetim olar.

1593-uşağı yolla iş dalica, özünde fovri düş dalica.

1594-Uşaq ezizterdir, terbiyet ondan ezizter.

1595-Uşaqı ev bazardır, uşqsız ev mezardır.

1596-Unumu elemişem, qelbirmi asmışam.

Ü

1597-Ürek yanmasa, gözden yaş çıxmaz.

1598-Üzümün xubunu çaqqal yeyesi.

V

1599-Vay o sürünün halına ki, çobanı canavarınan dost ola.

1600-vay o güne ki, varlı yoxsula muhtac ola.

1601-Vay xeberi tez geler.

1602-Vetene geldim, imana geldim.

Y

1603-Ya bu gelen delidir, ya bu yatan ölüdür.

1604-Yatağa düşen ölmez, eceli gelen öler.

1605-Yaxşı qonşi, Alla verişi.

1606-Yaxşılığa yaxşılıq her kişinin işidir, Yamanlığa yaxşılıq, ner kişinin işidir.

1607-Yar olmurang, bar olma.

1608-Yazğı yazanı, bende pozamaz.

1609-Yağınan qarpız, ilanının yarpız.

1610-Yağışdan çıxmış, yağmura düşmüş.

1611-Yağışdan qurtulduq, damcıya düşdük.

- 1612-Yalançı insan, and içen olar.
1613-Yalançı dedi evim yandı, heç kes dadına gelmedi.
1614-Yalançının şahidi yanında olar.
1615-Yalanı meniminendir, gerçeği özgeinen.
1616-Yaman gün heçkese qalmaz.
1617-Yanan anadır, yiyen qaynana.
1618-Yetimin ahı insanı tutar.
1619-Yetime can can diyen çox olar, çörek veren az.
1620-Yuxarı tufürürem sibildir, Aşağı tufürürem seqqeldir.
1621-yuxarıdaki yeri yox, aşağıda oturmur.
1622-Yuxlamaq insanı hem işden qoyar, hem aşdan.
1623-Yüz kişiden cehenneme geden, bir arvadınan behişte gedmeyen.
1624-Yoldaşı qarğa olaning, yedigi pox olar.
1625-Yeddide örgenmeyen, yetmişde örgenemez.
1626-Yedigimi burnumdan getirdi.
1627-Yer sift olanda, öküz öküzden görer.
1628-Yer yarılmaı ki gire içine.
1629-Yel ağzını bağlamaq olar, el ağzını bağlamaq olmaz.
1630-Yel getireni yel aparar, sel getireni sel.

Z

- 1631-Zehmete düşmeyen, rahatlık qedrini bilmez.
1632-Zimistan görmemiş bülbül, baharın qedrini bilmez.
1633-Zererin her yerinden dönen, menfaattır.
1634-Zülminen abad olan, axiri berbad olar.

SÖZLÜK

Abbırı : Haya

Abrısıdır : Hayasıdır

Abı : Mavi

Abçı : Acı

Ademizad : İnsanoğlu

Aftafa : İbrik

Ağing : Beyaz

Ağlırang : Ağlıyorsun

Ağsaq : Aksak

Allımı : Alnımı

Ahirki : Sonraki

Ahcı Guşung : Avcı kuş

Allanan : Aldanan

Alanlar : Aldanır

Allanası : Aldanması gereken

Almanın xubu : Elmanın iyisi

Ançez : Ancak

Anglayana : Anlayana

Apar qoh: Götür bırak

Apardım : Götürdüm

Ar : Gayret

Arançılıq : Arabuluculuk

Arrı reg : Doğru damar

Arrı : Doğru, dürüst, düz
Asmılaq : Asmısız
Aşna aşna : Tanıya tanıya
Aşpalan : Sumak, palan
Aşpez : Ahçı
Atsang : Atarsan
Axırki : Sonraki
Axsaq : Topal, aksayan
Axsurasını : Ahırını
Ayyamıng : Zamanın
Az imekden : Az yemekten
Azter : Azıcık
Bac : Zorla alınan para
Bad : Kötü
Baddan : Daha sonra
Bafası : Vefası
Bal u per : Kol kanat
Balaxanayı : İkinci kat, kafası
Bar : Yük
Başınga : Başına
Beçare : Zavallı
Beçarayım : Zavallıyım
Bed mevqi : Kötü zaman
Beledçisi : Rehber, yol gösteren
Beleme : Kendime

Belene : Kendine

Belesinden : Kendisinden

Beli : Evet

Bemar : Hasta

Bend- ı dolam : Kovanın sapı

Berqerar : Yerleşen

Berü : Beri

Beksi : O kadar ki

Beter : Daha kötü

Bexiyal : Hayalsiz, asude

Beye : Meğer

Beymevqi : Zamansız

Beyvext : Geç

Bezi sülh – i axer : Son barıştan daha iyi

Bi günah : Suçsuz

Biarlığa : Tenbelliğe

Bigüdar : Ölçüp biçmeden, birden bire

Bildirki : Geçen seneki

Bilesing : Bilmen gerekir

Bilmeng : Bilmezsin

Bilmereng : Bilmiyorsun

Bimar : Hasta

Biyaban : Çöl, kurak yer

Bizarlık : Nefret etmek

Boğanaq : Toz duman

Boyu gedası : Boyur Ahmed dilencisi (Şiraz'a bağlı bir vilayet ismi)

Bu ilki : Bu seneki

Bulmang : Bulamazsın

Bulurang : Bulursun

Bung : Ses

Burmağ : Parmak

Butta : Ağaç dalı

Buva : Baba

Cahal : Anlamaz

Caldız : Çuvaldız

Canamaz : Anlamaz

Carrı : Dalaşmak

Cerri evvel : İlk dalaşma

Cevahiring : Altınsın

Cin : Cin

Cöhüdde : Yahudi

Cülü : Çulu

Cülünü : Çulunu

Çah : Kuyu

Çaladan : Çukurdan

Çalxanar : Çalkalanır

Çaq : Kilolu

Çaqqu : Çakı

Çarqedi : Başörtü

Çaya vuranda : Suya girdiğinde

Çekeng : Çekersin

Çekesing : Çekmen gerekir

Çem : Orman

Çıxanançaz : Çıkana kadar

Çi : Ne

Çille'de : Nevruz bayramına kırk gün kala

Çixen : Çıkan

Çixer : Çıkabilir

Çiz : Şey

Çuğender : Pancar

Çurruyer : Çürür

Daa : Dua

Dabbağ : Tabak

Dadmahdır : Tatması gerekir

Dahi etişmiş : Daha yetişmiş

Daja : Dayı

Daldan : Arkadan

Dalingi : Arkanı

Dana : Bilgin

Darca : Daracık

Darğa : Gece bekçisi

Daying : Dayın

Defe : Defa

Dehen'den : Ağızdan

Der : Kapı

Derdseri : Baş ağrısı, yük olmak

Dervaza : Büyük giriş kapısı

Deryaha : Denize

Deseng : Dersen

Devada : Savaşta

Difar : Duvar

Digber : Kazan dibi

Dilençining : Dilenmek

Dilxor : Rahatsız

Dirende ter : Daha yırtıcı

Dirri : Diri, canlı

Divananing : Delinin

Diyeneng : Dersen

Dodurga : Bir çeşit at sıfatı

Dolang : Dolmak, dolan

Doşov : Pekmez

Dovar : Duvar

Doyzarmaz : Doyurmaz

Duaning : Duanın

Duğ : Ayran

Dündügünden : Gagasından

Ebleh : Manyak, anlamaz

Edem : Babam

Edemeyesi : Etmemesi gereken

Edmişler : Etmişler

Ele bele : Şöyle böyle
Elegini : Eleğini, kalburunu
Eming : Amcan
Enikler : Yavrular
Erri olmaz : Doğru olmaz
Erzan : Ucuz
Erzanter : Daha ucuz
Esl : Asıl
Etişding : Yetişmek
Etişmir : Yetişmiyor
Eyelig : Sahiplenme
Eyesine : Sahibine
Eyrining : Eğrinin
Ezbes : Öylesine
Falide : Dondurma türü
Fayız : Son bahar
Feqet : Yalnız
Ferehli cüce : Canlı civciv
Ferq : Fark
Fuzul : Yaramaz
Gedaylık : Dilencilik
Gelmiş iding : Gelmiştin
Gep : Konuşma, sohbet
Gezesing : Dolaşma, gezme
Gicbiyinde : Sinirlendiğinde

Gir u bend : Kötü durum

Giran : Pahalı

Girdek : Gerdek

Girine gele : Eline geçerse

Gizleding : Saklamak

Göyermeydi : Yeşermeydi

Göynüngde : Koynunda

Gulağinga : Kulağına

Gurbe : Kedi

Gününg : Günün

Halalter : Daha helal

Hamiya : Herkese

Hangurmaz : Anırmaz

Haralıyang : Nerelisin ?

Hazar : Uzak durmak

Heçne : Hiç bir şey

Heger : Eyer

Helez : Henüz, şimdilik

Hem xuy : Aynı huya sahip

Hemreng : Aynı düşüncede olan, aynı renk

Herzadın :

Heyva : Ayva

Hiçvext : Hiçbir zaman

Husn u cemal : Suratı ve endamı güzel

İçtirtidiging : İçirdiğin

İlenende : Korkarken

İling : Yılın

İnçelir : İnceler

İngar : Sanki

İnge : İğne

İngileyen : İğneleyen

İsi : Kokusu

İyi : Koku

İylemişler : Koklamışlar

Kaka : Kardeş

Kehtlik : Kıtlık

Kasıklık : Fakirlik

Kassa : Kase

Kebin : Mehriye

Keççel : Kel

Kehnemiş :

Kelegi inen :

Keleş :

Kem getirdeng :

Kemdir : Azdır

Kending : Köyün

Ker kerini arlamaz : Kendi sesini duymaz

Ker : Sağır

Kere kereye : Sağır sağıra

Keştesidir : Yaratanıdır

Ketxuda : Muhtar

Kinesi : Kin ve nefreti

Kuru : Kuru

Küre : Eşek yavrusu

Küta : Kısa

Kütaylık : Eksiklik

Lahafı : Yorganı

Laylamış : Bırakmış

Matam : Hayretler içinde

Merdeng : Mertsin

Merge : Ölüme

Mex : Çivi, mih

Ming : Bin

Murçarlık : Karınca

Muştuluğu : Müjde

Nadan : Anlamaz

Ne deyeng : Ne diyorsun ?

Nefinedir : Yararınadır

Nermter : Daha yumuşak

Nice etsin : Nasıl yapsın ?

Nigbet : Nisbet

Nobaynandır : Sırasıyla

Nökering : Kölen

Nunkör : Nankör

Oğluyuang : Oğlun
Ot : Ateş
Ovhurar : Havlar
Oxlovu : Oklava
Özüngü : Kendininki
Patil : Büyük kazan
Pazan : Dağ keçisi
Peneh : Sığınmak
Pest : Alçak
Peşvazına : Karşılmasına
Peyğam : Haber
Pineduzluq : Ayakkabıcılık
Pis : Kötü
Piyadaning : Yayanın
Puk : İçi boş
Qafila : Kervan
Qanah : Konaklanan yer
Qandırtmaz : Kandıramaz
Qaş :
Qatmaya : Karıştırma
Qayım : Sert
Qerdeş : Kardeş
Qerening : Karanın
Qerimçe : Karınca
Qerri kız : Evde kalmış kız

Qerriyende : İhtiyarlaştığında

Qeşeng : Güzəl

Qetir : Katır

Qettiq : Yoğurt

Qeylan : Nargile

Qıraqda : Kenarda

Qırqı : Şahin

Qıymedi : Kıyamadı

Qızıl gül : Gül

Qiciyende : Sinirləndiğində

Qilden : Kıldan

Qorxancadır : Korkaktır

Qoxudar : İyilik eder

Qoy : Bırak

Qoymuşang : Koymusun

Qul : Köle

Qulax ver : Dinle, kulak ver

Qurruyar : Kurur

Qurtul : Kurtul

Qurullar : Guruldar

Rahdar : Kara yolları memuru

Saba : Yarı

Satsang : Satarsın

Saxladar : Korur

Saxlatmağı : Korumayı

Sen eşid : Sen duy

Sepesing : Serpersin

Seqqiz : Sakız

Ser : Baş

Serbazxana : Askeriye

Serdi : Soğukluk

Sınığı : Kırılmış

Sırğı : Küpe

Sift : Sert

Sindir : Kır

Nirximi : Fiyatımı

Sindirmez : Kıramaz

Six : Şiş

Sovqat : Hediye

Supaning : Sıpanın

Südüng qeçer : Sütün kesilir

Sümügü : Kemiği

Süst : Tenbel, halsiz

Şax : Boynuz

Şirinter : Daha tatlı

Şor : Tuzlu

Şuluğ : Yaramaz

Şuxluq : Şaka

Tajadır : Yenidir

Taniyang : Tanırsın

Tapar : Bulur

Tapılan : Bulunan

Tapılanındır : Bulanındır

Tapşirmazlar : Ismarlamazlar, emanet etmezler

Tarı : Tanrı

Tegge : Tekke

Tehinde : Dibinde

Terpense : Hareket ederse

Tikke çörek : Bir dilim ekmek

Tikke : Dilim, lokma

Toğ : Tok

Tovlayar : Aldatır

Tökdüng : Döktün

Tunban : Şalvar

Tutang : Tutarsan

Tüfördügüng : Tükürdüğün

Tüfürme : Tükürme

Tümen : Para birimi

Tutaning : Tutarsan

Uzunter : Daha uzun

Ükü : Yüğü

Üngül : Hafif

Varı kesden : Herkesten

Varing : Sahipsin

Varisa : Varsa

Vereng : Verirsin

Xaceyem : Ne erkek ne de kadın olan insan

Xam : Pişmemiş

Xar : Diken

Xasiyetini : Huyunu

Xelec : Türk boylarından

Xezanı : Son baharı

Xoşdil : İyi niyetli

Xub : İyi

Xublug : İyilik

Xuda : Tanrı

Xuşe : Salkım

Yajı : Yaz mevsimi

Yek can der do beden : Bir can, iki bedende

Yeksere : Baştan başa

Yetirtmeli : Yetiştirmeli

Yexesini : Yakasını

Yeyter : Daha iyi

Yığır : Yığar

Yolung : Yolun

Yovşan : Bir çeşit bitki ismi

Yumağıynan : Yıkamayla

Zafran : Safran

Zengüle : Çinkırak

KAYNAKÇA

- 1) Aksoy, Ömer Asım. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. İnkılap Kitabevi. 1989 Ankara
- 2) Dilçin, Dehri. Edebiyatımızda Atasözleri 1. Klişecilik ve Matbacılık A.Ş., İstanbul 1945
- 3) Doğanay, Ali. Türk Atasözleri Sözlüğü. Güvendi Matbaası, Ankara 1973
- 4) Elçin, Şükrü. Halk Edebiyatına Giriş. Ankara. Akçağ Yayınları. 1993
- 5) Esadullah, Merdani Rehimi. Atalar Sözü, İran' nın Güney Türkleri Kaşkaylıların Darb-ı Meselleri. 1378 Hicri, Şemsi. Şiraz, İran. (Çeviri: Prof. Dr. Habib Derzinevesi)
- 6) Gökçeoğlu, Mustafa. Kıbrıs Türk Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. Lefkoşa.Yazır Matbaacılık Kol. Şti. Galeri Kültür Yayınları. Repa Ltd. 1988.
- 7) Gölpınarlı, Abdülkaki. Tasavvufta Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri. İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1997 Aksoy, Ömer Asım. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. İnkılap Kitabevi. 1989 Ankara
- 8) İslamoğlu, Mahmut. Kıbrıs Türk Folkloru. Kıbrıs 1969. Halkın Sesi Matbaası
- 9) İzbudak, Velet. Atalar Sözü. Devlet Basımevi, İstanbul 1936
- 10) Kurnaz, Selim. Konularına Göre Seçme Türk Atasözleri. Emek Yayınları, İstanbul 1962
- 11) Saraçbaşı, M. Ertuğrul. Minnetoğlu, İbrahim. Örnekli ve Açıklamalı Türk Atasözleri. Bilge Yayıncılık. İstanbul 2002
- 12) Su, Aydın. Açıklamalı Atasözleri. İstanbul 1971, Hür Yayınevi
- 13) Sumrulu, Nuri Osman. Atalar Sözlüğü. Edirne Halkevi. 1943
- 14) Şahin, İbrahimof. İlim Neşriyatı, Bakü, 1988. (Çeviri: Prof. Dr. Habib Derzinevesi)
- 15) Tülbentçi, Feridun Fazıl. Türk Atasözleri ve Deyimleri. İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1963
- 16) Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Atasözü, C.1, Dergah Yayınları, İstanbul 1977
- 17) Yorgancıoğlu, Oğuz M. Kıbrıs Folkloru. Cambulat Basımevi. Mağusa 1980
- 18) Yurtbaşı, Metin. Sınıflandırılmış Türk Atasözleri. Özdemir Yayıncılık. Ankara 1994